

SVAMPE

$\frac{43}{2001}$

SVAMPE er medlemsblad for **Foreningen til Svampekundskabens Fremme**, hvis formål det er at udbrede kendskabet til svampe, både videnskabeligt og praktisk. Foreningen afholder hvert år en række ekskursioner, svampeudstillinger, foredrag og kurser.

Indmeldelse sker ved at indsende 110 kr. (ved bopæl i udlandet 120 kr.) samt tydeligt navn og adresse til:

Foreningen til Svampekundskabens Fremme
Langelinie 37 st.tv.
7100 Vejle
Giro 9 02 02 25

SVAMPE udkommer to gange årligt, næste gang til august.

SVAMPE is issued twice a year. Subscription can be obtained by sending Dkr. 120 to:

The Danish Mycological Society
Langelinie 37 st.tv.
DK-7100 Vejle, Denmark
telephone/fax: +45 7572 0872

Please give name and address clearly.

REDAKTIONEN

Jan Vesterholt & Pia Boisen Hansen
Langelinie 37 st.tv., 7100 Vejle
tlf.: 75 72 02 80
myco@vip.cybercity.dk

Thomas Læssøe
Botanisk Institut, Ø. Farimagsgade 2D, 1353 København K.
tlf.: 35 32 23 07
thomasl@bot.ku.dk

Mogens Holm
Primulavej 11, 5700 Svendborg
tlf.: 62 22 61 31
mogens.holm@dadlnet.dk

Jens H. Petersen
Nøruplundvej 2, Tirstrup, 8400 Ebeltøft
tlf.: 86 36 37 10
jens.h.petersen@biology.au.dk

SVAMPE 43 er korrekturlæst af Betty Klug-Andersen og Steen Elborne og foto-sat og trykt hos Skive Offset, Oddense.

En ny trøffel på markedet

Christian Lange

Sidste år blev jeg gjort opmærksom på at en ny art af trøffel kunne købes på det danske marked. En bekendt af mig gav mig en „kinesisk trøffel“ med det pålydende navn *Tuber indicum*, indkøbt i Grenå. Det var ikke et navn jeg havde nogen erfaring med, men den er dog medtaget i den nye italienske trøffebog (Montecchi & Sarasini 2000), men med sparsomme kommentarer, da de kun kender den fra markeder, hvor den er blevet leveret fra Kina. Hvad gør man så? Jo, man kaster sig over Internettet! En simpel søgning på *Tuber indicum* på en af de store søgemaskiner gav sider med resultater, og så var det bare med at bladere dem igennem sammen med de bøger om trøfler jeg havde adgang til.

Det viste sig at *Tuber indicum* Cooke & Mass. skulle komme fra Kina, særskilt provinserne Sezuan og Yunnan, der er de provinser, der vender ned imod Himalaya, men den findes også naturligt andre steder i Himalaya-området (Indien, Pakistan m.m.), faktisk er arten beskrevet fra Indien, Uttar Pradesh i det nordvestlige Indien ved foden af Himalaya-massivet (Zhang & Minter 1988, Champigros 2000, Vilas 1999, Rocchia 1995). Tidligere er den blevet opfattet som en varietet af Perigord-Trøffel (*Tuber melanosporum*) og kaldt *Tuber melanosporum* var. *indicum* (Szemere 1965).

Den er i starten af halvfemserne blevet introduceret på de europæiske markeder som et supplement til vore egne spiselige trøfler. Aromamæssigt skulle den svare til Perigord-Trøffel, men være mindre kraftig og ikke så gennemtrængende. Til gengæld har den en bedre holdbarhed og er ikke så lidt billigere! Hvorvidt den bliver dyrket i Kina, har jeg ikke kunnet finde

nogen oplysninger om, men ifølge James Trappe (pers. komm.) bliver den samlet i skovene hvor den danner mykorrhiza med Ege-arten *Quercus incana*. Det skulle være ganske anselige mængder der eksporteres fra Kina, så enten må de blive dyrket, eller også er indsamlingen virkelig sat i system! Så vidt jeg ved, findes der (forbløffende nok) ikke nogen tradition for trøffelspisning i Kina. De spiser ellers lidt af hvert derude. Teng (1996) omtaler ikke en eneste trøffel, og hvis de var kendte spisesvampe, var de nok i det mindste omtalt her. Imazeki m.fl. (1988) har den med fra Japan, med foto, selvom det ikke ligner min trøffel særlig meget. Den er alt for lys, men det kan være et spørgsmål om udviklingsgrad.

Høsttiden er den samme som for de europæiske trøfler, nemlig i perioden december til februar. I øvrigt ser det ud til at flere nærtstående arter importeres under det samme navn. Indtil videre er en 3-4 forskellige trøffelarter blevet „fundet“ blandt de importerede partier (Di Massimo m. fl. 1998). Jeg vil foreslå navnet Kinesisk Trøffel for arten *Tuber indicum*, da den dels importeres fra Kina, dels kaldes „truffe de Chine“ i den franske litteratur og „Chinese truffle“ i den engelsksprogede.

Beskrivelse af Kinesisk Trøffel

Denne lille beskrivelse er baseret på et eksemplar indkøbt på Frederiksberg. Farverne er angivet efter Kornerup & Wanscher (1961). Frugtlegemet er fladt kugleformet, lidt foldet, sammensnøret i en navle på hvad jeg tror er frugtlegemets underside. Hele overfladen er mat sort og dækket af fine, kantede, men ret flade pigge, der er op til 1-1,5 mm brede ved basis og tydeligt

Christian Lange, Afd. f. Systematisk Botanik, Nordlandsvej 68, 8240 Risskov, christian.lange@biology.au.dk

A new truffle on the market

During the nineties, *Tuber indicum* Cooke & Mass. was introduced as a culinary speciality on the European markets. A short presentation of the species is given and the culinary value of *T. indicum* and *T. aestivum* is discussed. Two „collections“ of Chinese truffles bought in shops around Christmas turned out to be two different species, one *T. indicum*, the other still unidentified. The discussions regarding possible problems in introducing non-native species upon native species, especially regarding economically important local/indigenous species, are presented.

En Kinesisk Trøffel købt i Kvikly på Frederiksberg den 30.12.2000. Foto Christian Lange.

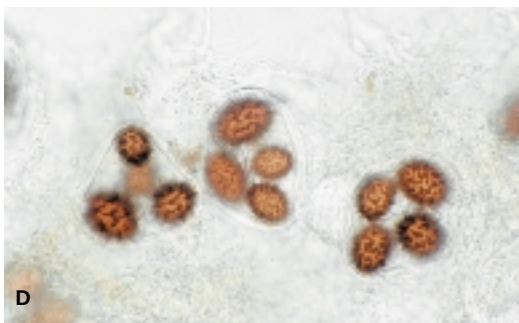
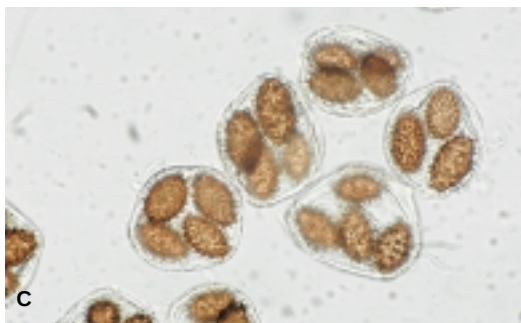
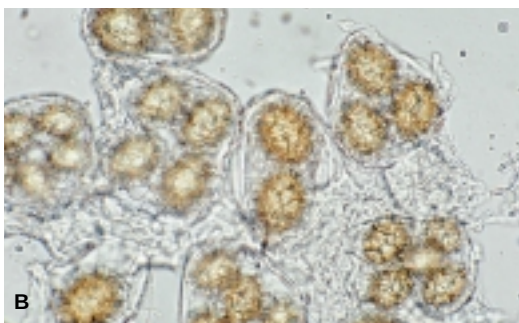
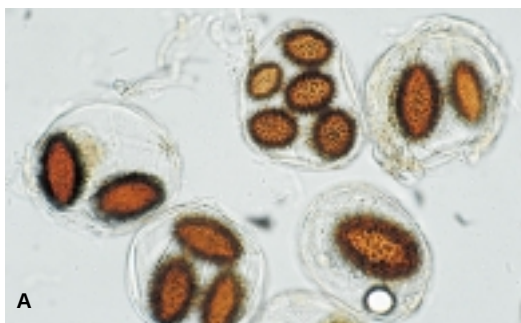
mindre end de meget grove pigge der ses på Sommer-Trøffel (*Tuber aestivum*). Overfladen anløber lyst brunligt (7D5-7E5), og det skyldes at piggene kan nulres af, og at selve kødet i peridiet („skallen“) er brunligt. Frugtlegemet får derved et mosaikagtigt sort til brunligt udseende. Konsistensmæssigt er den fast og massiv og faktisk lidt gummiagtig som en hård bold. Den virker ikke så sprød som både Sommer-Trøffel og Perigord-Trøffel kan være. Størrelsesmæssigt så jeg dem fra 1-2 cm til 4-5 cm. De kan sikkert blive større, men forpakningerne er på maks. 25 gram. Ved gennemskæring ses det at peridiet er meget tyndt, under 1 mm. Selve vævet er meget mørkt, næsten sort med en svag brunlig til oliven tone (omkring 7F2), med tynde, hvide marmoreringer der ikke udpræget stråler imod et basalpunkt. Lugten er en tydelig, men ikke så kraftig trøfelloft (beklager, men trøfelloften er næsten umulig at beskrive med ord), der, som ved Sommer-Trøffel, bliver mere koncentreret hvis trøfelen opbevares i en lukket beholder (såsom et køleskab!). Smagsmæssigt er den meget neutral og smager ikke af ret meget og anses også som

en sølle erstatning for Perigord-Trøffel (MacKert 1999, Plantin 2000). En af mine venner syntes den smagte af Jordskok. Man skal dog lige være opmærksom på at marmorering, lugt og smag hos disse trøfler er meget afhængig af deres modenhedsgrad og kan svinge meget fra frugtlegeme til frugtlegeme.

Mikroskopisk ses sporesække med op til fem mørkebrune sporer, typisk fire sporer i det ene frugtlegeme og 2-3 i det andet, ± ellipsoidiske, (25-) 30-42 (-48) × (19-) 22-30 (-39) µm, inkl. et op til 4 µm højt ornament af spredte, lidt uregelmæssige, krogede pigge, der er bredest ved basis og eventuelt sammenvoksede til lister eller ribber.

Flere arter

Som nævnt tidligere har italienerne fundet flere forskellige trøffelarter blandt de importerede „Kinesiske Trøfler“ (Di Massimo 1998). Det kan jeg bekræfte, idet en nærmere undersøgelse af den første trøffel, den fra Grenå, viste at den var forskellig fra min egen fra Frederiksberg! De er godt nok begge to mørkebrune til sorte med

Sporerne fra A: Perigord-Trøffel (*Tuber melanosporum*), B: Sommer-Trøffel (*T. aestivum*), C: Kinesisk Trøffel (*T. indicum*) samt D: Den anden trøffelart, der blev købt som Kinesisk Trøffel. Bemærk at den har sporer med netmønster, hvilket Kinesisk Trøffel ikke har. Den har blot kraftige pigge, der kan være sammenvoksede til lister, men ikke egentligt net. Perigord-Trøffel har meget mørke sporer med regulære, fine, spredte pigge, der ikke danner lister eller netmønster. Sommer-Trøffel har noget lysere sporer med et tydeligt, stormasket netmønster.

sorrtagtigt, marmorert kød, men dels består mønstret på overfladen af Grenå-trøfelen af større, flade pigge, 2-4 mm brede, altså et mere groft mønster, dels er sporerne med netmønster selv på de mest modne og næsten uigennemsigtige sporer. Størrelsesmæssigt er der ikke stor forskel på sporerne, (31-) 35-42,7 (-68) × (21,3-) 27-31 (-39) µm, ornamentet også her op til 4 µm højt. Måske en lille tendens til at dens sporer er en anelse større. Jeg har desværre ikke flere oplysninger på denne trøffel, da jeg blot konserverede den da jeg fik den, og ikke fotograferede og beskrev den frisk. Hvem kunne på det tidspunkt vide at den ville være så interessant? Køberen beskrev for mig at den ikke smagte af en disse! Sjovt nok udskilte frugtlegemet en mængde hvidligt materiale, der dækkede trøffelstykkerne som et pulver i konserveringsvæsken (Pfeiffers blanding). Det har jeg ikke iagttaget ved andre arter af trøfler.

De omtalte italienere nævner kort fem forskellige arter, hvor min umiddelbart ligner deres *Tuber pseudoexcatum* mest, men det kræver et nærmere studium før det kan afgøres helt præcist. Det er åbenbart lidt ligesom i Europa, hvor flere lignende arter mere eller mindre bevidst bruges som erstatning for den dyre vare. I Europa kan man støde på arterne *Tuber brumale*, *T. aestivum*, *T. mesentericum* og *T. macrosporum* i stedet for den rigtige *T. melanosporum*. I det kinesiske tilfælde er der nok ikke tale om bevidst manipulation, men snarere at indsamlerne ikke kan kende de tydeligvis meget nærtstående arter fra hinanden og blot blander dem sammen. Der er ikke fra kinesisk side tale om noget snyd, hvor de prøver at sælge deres trøfler som om de er ægte Perigord-Trøfler. Det er derimod skruppelløse mellemhandlere og producenter, der står for det nummer.

Franskmændene er noget oprevne over de ki-

nesiske trøfler. Dels tager de uden tvivl noget af markedet for deres egne trøfler og sænker derved prisen, selvom de er en sølle erstatning, dels er de bekymrede for om de kunne spredes i naturen i Europa og konkurrere eller ligefrem udkonkurrere den „rigtige“ Perigord-Trøffel, *Tuber melanosporum*. Samtidig er der set fra forbrugersynspunkt det problem at den mikroskopisk minder uhyre meget om Perigord-Trøfelen, hvorfor det er sværere at afgøre om producenterne snyder med varen og kommer en andenklasses trøffel i postejterne i stedet for den ægte (og dyrere) vare.

Albertsen (1980) har tidligere skrevet om brugen af trøfler i madvarer og om mulighederne for forfalskninger. Nu er der så kommet endnu en mulighed på banen. I det mindste er det da en trøffel og ikke aktivt kul, bruskebolde eller andre fantasifulde ting! Men mikroskopisk er den uhyre svær at skelne fra den ægte Perigord-Trøffel, og det er derfor oplagt, at vi vil se flere tilfælde af svindel netop med denne trøffel. Begge arter er sorte, men anløber brunligt ved berøring, med relativt små kantede pigge. Sporemassen er mørk, næsten sort, og sporerne er med selvstændige pigge, uden egentligt net. Montecchi & Sarasini (2000) adskiller de to arter på piggenes udseende. Perigord-Trøffel har sporer med fine pigge, der ikke er bredest ved basis, og som ikke danner liste- eller netagtigt mønster. Kinesisk Trøffel har sporer hvis pigge er bredest ved basis og kan danne lister eller ribber.

Jeg fandt selv ved nyårstid *Tuber indicum* i Kvicklys katalog til 35 kr. for 25 gram. Det giver en kilopris på 1.400 kr., hvilket er meget billigt i forhold til prisen på de rigtige trøfler, der dog i denne sæson (2000-2001) har været usædvanlig dyre. Sommer-Trøffel har kostet omkring 7.500 kr. kiloet, Perigord-Trøffel omkring 15.000 kr. kiloet (normalprisen er omkring 10.000 kr.), og endelig har Piemonteser-Trøffel været helt oppe i 80.000 kr. kiloet (normalpris omkring 40.000 kr.)! Om de så er pengene værd, er en helt anden diskussion. Hertil kan man vel egentlig kun sige: Prøv selv! Men husk at trøfler skal spises rå eller kun meget lidt tilberedte på madretterne. Trøflernes aroma er primært en lugtoplevelse, og smagsstofferne er meget flygtige og ødelægges hurtigt ved tilberedning.

De henkøgte trøfler man somme tider kan købe i dyre domme i specialforretninger, har de franske forfattere, eksempelvis Rocchia (1995),

kun hånlige bemærkninger tilovers for. Trøfler skal være den ægte vare, dvs. enten den hvide Piemonteser-Trøffel (*Tuber magnatum*) eller den sorte Perigord-Trøffel (*Tuber melanosporum*), og friskrevet på retten! Jeg har selv prøvet dette og må indrømme at det er en fantastisk oplevelse, der ikke kan sammenlignes med noget. Trøffel smager af – ja – trøffel!

Discounttrøflerne er så de billigere modeller, her primært Sommer-Trøffel (*Tuber aestivum*), der kan købes både frisk og henkogt – og endog findes her i Danmark! (se andetsteds i dette nummer) – og så denne nye art, Kinesisk Trøffel. Jeg har prøvet henkøgte Sommer-Trøffel og kan bevidne at de overhovedet ikke smager af noget som helst! Brug de friske trøfler eller varer der indeholder ægte Perigord-Trøffel (hvis man så bare kan stole på indholdsfortegnelsen...). De konserverede Sommer-Trøffel jeg havde købt, viste sig mikroskopisk at være langt fra modne; der var ikke antydning af modne sporer i dem, og da deres aroma er meget afhængig af modenhedsgraden, tror jeg, ligesom Rocchia (1995) antyder, at producenterne bruger deres „affald“, dvs. de trøfler der tilhører arter uden smag, eller som ikke er modne, til konserver. Da de alligevel ikke smager af noget efter den behandling de er blevet udsat for, kan man lige så godt bruge dem der i forvejen ikke smager af noget. Så har man da ikke spildt nogen af de gode varer.

Andre spiselige trøffelarter man kan støde på i udlandet, er men som næppe bliver importeret (bevidst), ud over de fire arter fra Sydeuropa der tidligere er nævnt, *Tuber texense*, *T. gibbosum* (Oregon White Truffle), *T. levissimum* og *T. canaliculatum*, alle fire amerikanske arter, samt de såkaldte „desert-truffles“ (ørkentruøfler), *Terfezia*, der bl.a. er kendt fra Sydeuropa, Afrika, Australien og New Zealand.

Desuden kan man spise Kartoffeltrøffel (*Choironomyces meandriformis*), der også er kendt fra Danmark (se Lange 1994). I Sverige kaldes den Stjärnhovstryffel efter Stjärnhovsparken, hvorfra den har været kendt igennem en menneskealder. Første angivelse af Kartoffeltrøffel fra Sverige er ifølge Fries (1909) 1827! Visse steder har den været (og er?) temmelig talrig, bl.a. omtaler Fries at den ved Hyltinge er blevet samlet i kultønder og brugt til svinefoder! I visse kredse er de blevet forvekslet med den ægte hvide trøffel, Piemonteser-Trøffel, se for

eksempel Roald Als' (1988) i øvrigt underholdende referat af et møde med Søren Gericke, der har hørt om disse svenske trøfler. Men Kartoffeltrøffel har ikke de rigtige trøflers aroma og slet ikke Piemonteser-Trøffels nærmest hvidløgsagtige eller peberrodsagtige aroma.

I et tidsskrift for jægere har jeg også set en opskrift på rådyr med Skægtrøffel (*Rhizopogon* spp.), som jeg desværre ikke fik gemt. Jeg vil nu kalde det en fornærmelse imod rådyret at udsætte det for det. Sjovt nok så jeg på kokkeskolen i København at de havde et glas med „Danske trøfler“ indeholdende skægtrøfler stående. Måske nogle af Svampes læsere derfor er blevet udsat for skægtrøfler på en af vore kulinariske højborge? Jeg hører gerne nærmere om oplevelsen.

Danell (1996) gennemgår forskellige aspekter af andre spiselige trøfler, og interesserede henvises hertil.

I Danmark er det oftest Sommer-Trøffel man ser til salg, konserveret og opbevaret i små glas, medmindre man går i specialforretninger hvor de har de rigtige trøfler. Mine kulinariske oplevelser med frisk Sommer-Trøffel er ret begrænsede. Ved mit første fund af Sommer-Trøffel i Danmark var jeg for stolt af min trøffel til at spise den – og jeg fandt kun én. Anden gang havde jeg frugtlegemer nok, så et af dem blev afsat til smagsprøver og prøvespist på Østjysk Lokalfdelings barksvampeseminar. Meningerne var dog ret delte, og de fleste mente ikke den smagte af ret meget, på trods af at lugten var ganske imponerende. Frugtlegemerne havde ligget en uge i mit køleskab, hvilket resulterede i at man blev modtaget af en mur af trøffellugt, når man åbnede lågen – himmelsk! Men jeg var nok noget forudindtaget. Flere andre fandt at de bare stank... Sjovt nok enedes vi om at det friske frugtlegeme lugtede af babymajs. Wedén (1997) nævner også majs (og rådne løg) for at beskrive lugten af Sommer-Trøffel. Rocchia (1995) nævner også majs som en af komponenterne i beskrivelsen af lugten af Perigord-Trøffel.

Et halvt frugtlegeme endte sine dage som smagstilsætning til en postej, der blev spist på foreningens bestyrelsesmøde, ifølge mine oplysninger til stor fornøjelse for bestyrelsen. Ret beset er det en eksklusiv lille „klub“, der har spist danske Sommer-Trøfler, og den omfatter nu hele

bestyrelsen. Måske er de kommet i „klub“ med Kong Frederik den Femte. Ifølge Fries (1909) havde han på den tid ansat en trøffelsamler ved navn Sultan, der med hjælp fra en hønsehund skulle samle trøfler „der var mindre end de ægte fra Perigord“ og som „ofte kom på kongens bord“. Fries mener dog at det kunne dreje sig om bruskbolde. I det tilfælde må vi håbe, at kongen havde en solid mave, med det in mente at bruskbolde er svagt giftinge ...

Litteratur

- Albertsen, J. 1980. Om trøfler og trøffelfloraen i madvarer. – Svampe 2: 66-75.
- Als, R. 1988. Kvinderne ud af køkkenet. – København.
- Champigros 2000. [<http://www.champigros.tm.fr>]. 20.12.2000.
- Danell, E. 1996. Tryfflar i Sverige och utomlands. – Sv. Bot. Tidsskr. 90: 215-230.
- Di Massimo, G., M. Bencivenga, E. Tedeschini, L.G.G. Montero & J.L. Manjon 1998. Nuova specie de Tuber importata dall'Oriente. – Micol. Ital. 27(1): 13-18.
- Fries, Th.M. 1909. Skandinaviens tryfflar och tryffelliknande svampar. – Sv. Bot. Tidsskr. 3(3): 223-300.
- Imazeki, R., Y. Otani & T. Hongo 1988. Fungi of Japan. – Tokyo.
- Kornerup, A. & J.H. Wanscher 1961. Farver i Farver. – København.
- Lange, C. 1994. Et år med trøfler. – Svampe 29: 1-5.
- Mackert, E. 1999. Südfankreichs wertvollste Knolle. [<http://www.tages-anzeiger.ch/archiv/99januar/990130/186787.htm>]. 20.12.2000.
- Montecchi, A. & M. Sarasini 2000. Funghi Ipogei d'Europa. – Trento.
- Plantin 2000. Truffle and Truffles. [<http://www.plantin.com/html/truffles/index.html>]. 20.12.2000.
- Rocchia, J.-M. 1995. Truffles – the black diamond and other kinds. – Avignon.
- Szemere, L. 1965. Die unterirdischen Pilze des Karpatenbeckens. – Budapest.
- Teng, S.C. 1996. Fungi of China. – New York.
- Vilas, J.A. 1999. La trufa, el oro oculto de nuestros campos. [<http://www.ribagorza.com/elribagorza/n10/a5.htm>]. 20.12.2000.
- Wedén, C. 1997. Sommartryffel och andra tryfflar i Sverige. – Examensarbete, SLU.
- Zhang, B.C. & D.W. Minter 1988. Tuber himalayense sp. nov. with notes on Himalayan Truffles. – Trans. Br. mycol. Soc. 91(4): 593-597.

Status over Sommer-Trøffel i Danmark

Christian Lange

Sommer-Trøffel (*Tuber aestivum*) er den eneste af de i Danmark forekommende trøfler der kan siges at have større kulinarisk interesse. Den regnes for at være af ringere værdi end de to „store“, den sorte Perigord-Trøffel (*Tuber melanosporum*) og den hvide Piemonteser-Trøffel (*Tuber magnatum*). Og i modsætning til disse to har den en betydelig videre udbredelse og kan findes uden for Frankrig, Spanien og Italien, der er hovedudbredelsesområdet for Perigord- og Piemonteser-Trøffel.

Sommer-Trøffel er blevet fundet et par gange i Danmark siden sidste omtale i Svampe (Lange 1994). Derfor følger her en opdateret status.

Arten er nu kendt fra syv lokaliteter i Danmark, hvoraf to er kommet til siden sidst, nemlig Møns Klinteskov og Næsbyholm. Det er få forekomster at vurdere artens udbredelse i Danmark på, men der tegner sig et mønster, der næppe er overraskende: at arten har en sydøstlig udbredelse i Danmark, hvor kombinationen af rig jordbund, ædelløvskov og klima passer arten. Det er et udbredelsesmønster man genfinder hos mange af de sjældne mykorrhizadannende arter knyttet til vore løvskove, de store rørhatte, mange skørhatte, mælkehatte og slørhatte.

Jeg vil forvente, at arten kan findes på flere lokaliteter inden for dette område, især på de klassiske lokaliteter med disse andre nævnte svampegupper, og jeg tror en øget bevidsthed omkring svampen kunne resultere i flere fund. Det er ikke en svamp man lige falder over, da den jo er underjordisk, selvom den er meget iøjnefaldende når den først er gravet op.

Findesteder for Sommer-Trøffel i Danmark. Fund før 1960 er mærket med åbne cirkler, fund efter 1960 med lukkede cirkler.

Beskrivelse af lokaliteterne

Jeg har fået oplysninger om flere af de nye lokaliteters udseende. Tobias Frøslev har beskrevet findestedet på Møn, Jacob Heilmann-Clausen findestedet ved Næsbyholm og Erik Rald findestedet i København. På Møn fandtes trøflen i en stikant i bøgeskov på kalkrig og ret fasttrampet jord. I København var findestedet under en Eg på en græsplæne i en park. Jorden her var lerrig, men let at grave i. I Århus var findestedet under

Christian Lange, Afd. f. Systematisk Botanik, Nordlandsvej 68, 8240 Risskov, christian.lange@biology.au.dk

Status of *Tuber aestivum* in Denmark

The distribution of *Tuber aestivum* in Denmark based on earlier and recent collections is presented. It is now known from a total of seven localities, all situated in the southeastern part of the country, in rich deciduous forests or parks on clayey or limestone soils. The main host trees seem to be Oak, Beech and Lime. The possible distribution range of the species in Denmark is discussed. Two localities in Denmark with names like „the truffle orchard“ have been registered, perhaps referring to former truffle collecting. The readers are encouraged to take care of these rare fungi and not heavily exploit their localities.

Sommer-Trøffel (*Tuber aestivum*), Århus, 12.11.2000, Chr. Lange (C). Bemærk den kraftige, sorte skal dækket af pyramideagtige kegler. Læg også mærke til de uopgravede frugtlegerer hvor kun en del af overfladen ses. Mere ses ikke af svampene, og de er lette at overse hvis man ikke er opmærksom. Foto Chr. Lange.

Findestedet i Århus. Trøflerne fandtes ca. 1 m fra basis af en Lind, som sandsynligvis er svampens mykorrhizapartner. Frugtlegererne lå næsten på række med omtrent 1 m imellem de fjernest placerede frugtlegerer – man kan på fotoet lige ane de hvide mærkepinde der er sat ned ved de enkelte frugtlegerer, samt lommekniven, der peger på det nærmeste frugtlegerer. Foto Chr. Lange.

en Lind i et skovområde domineret af forholdsvis ung Bøg. Jorden var meget lerrig, næsten klistret, men ikke fasttrampet og med kun sparsom urtevekst. Næsbyholm-lokaliteten var lige ved foden af en gammel Bøg på ret hård lerjord i en park. Vegetationen var en skygget græsplæne, dvs. overvejende mos.

Umiddelbart vil man sige at med de forskellige lokalitetstyper ser der sådan ud mange steder! Potentialet er stort derude, men måske er der noget helt specielt ved disse lokaliteter som vi ikke er i stand til at genkende, men som Sommer-Trøfflen kan. Der er ikke andet for end at være opmærksom og kigge efter nogle flere steder.

Der findes endnu en dansk kollektion der har været bstemt til *Tuber aestivum*, men James Trappe, en af de førende trøffeleksperter, har lige ombestemt indsamlingen til den i Europa meget sjældne *Tuber macrosporum*. Jeg håber at kunne bringe nyt om denne indsamling i et kommende nummer af Svampe, da denne besked indløb lige før deadline.

Sommer-Trøffel i resten af Skandinavien

Sommer-Trøffel er i Skandinavien ud over Danmark kun med sikkerhed kendt fra Gotland i Sverige. Her er den til gengæld fundet på efterhånden adskillige lokaliteter ved systematisk eftersøgning, endog med importerede franske trøffelhundele! (Christina Wedén, pers. medd.). Faktisk er man i gang med at undersøge om dyrkning af Sommer-Trøffel kunne udgøre en niche-produktion på Gotland. I Danmark har man faktisk også eksperimenteret med trøffeldyrkning, men fik ikke tilladelse til at importere franske trøffelkulturer. Vi må isolere vores „egne“ trøfler først.

Fra Skåne findes der nogle gamle beretninger om at der skulle være indsamlet og solgt trøfler, men det har indtil videre ikke været muligt at spore disse oplysninger nærmere, og der er ikke blevet fundet Sommer-Trøffel på lokaliteten ved besøg på denne. Med artens forekomster i Danmark in mente er det bestemt ikke usandsynligt at den findes i det sydlige Sverige, ligesom Øland er en oplagt lokalitet.

Fra vore nabolande er Sommer-Trøffel kendt fra England, Tyskland og Polen og bliver sandsynligvis mere og mere hyppig videre sydpå.

Den er ikke rapporteret fra Estland, Finland eller Holland. De danske og svenske forekomster er artens nordlige udposter.

„Trøffelhaven“

Efter min sidste notits om trøfler i Svampe blev jeg ringet op af en skovmand fra Midtsjælland, der fortalte, at i hans skov havde de en parcel, der kaldtes Trøffelhaven. Hvorfra dette navn stammede, vidste han ikke, men det lyder spændende og kunne have noget med tidligere trøffelindsamling eller endog dyrkning at gøre. Og nu har det vist sig, at et andet sted på Midtsjælland findes der en parcel der kaldes Trøffelstykket eller Trøffelvænget. Heller ikke dette navns oprindelse har det indtil videre været muligt at spore. Muligvis har det forbindelse helt tilbage til Frederik den Femte, der – som refereret i artiklen om Kinesisk Trøffel andetsteds i dette nummer – havde en trøffelsamler ved navn Sultan ansat.

Måske Trøffelvænget er hans gamle jagtmarker? Hvis nogen blandt Svampe's læsere kender til lignende steder med „trøffelnavne“, hører jeg meget gerne nærmere, da det kunne være spændende at undersøge disse skovområders historie nærmere og prøve at spore hvorfor de har disse navne.

Pas på trøflerne!

Til sidst en lille henstilling. Hvis I skulle finde Sommer-Trøffel, så lad være med at få „guldfeber“ over fundet og begynde at grave lokaliteten igennem. Trøflen er nok beregnet på dyrespredning og derved på opgravning, men lokaliteten er ikke vant til at blive endevendt! Der kan findes andre organismer dér, der ikke bryder sig om at blive gravet op – hvilket også er ulovligt uden ejerens tilladelse. I Italien er det faktisk ulovligt at lede efter trøfler uden hund eller gris, da man ellers kommer til at endevende hele lokaliteten selvom der ingen trøfler findes den dag. Tag kun de trøfler I lige kan se i overfladen eller ved at kratte let i overfladen. Grav ikke lokaliteten igennem for at lede efter helt begravede frugtlegemer. Det er en sjælden svamp man bør værne om og nyde i respekt.

Litteratur

Lange, C. 1994. Et år med trøfler. – Svampe 29: 1-5.

En sæson i Møllers fodspor

Pia Boisen Hansen

I sommeren 2000 gik Jan Vesterholt og jeg i gang med arbejdet på en rødliste over svampe i Storstrøms Amt. I lighed med de udgivne rapporter om rødlistede fugle, rødlistede padde og krybdyr og rødlistede planter (Storstrøms Amt 1995, 1997 og 2000) er det meningen at der i 2001 skal udgives en rapport over rødlistede svampe.

I Storstrøms Amt er der mange løvskove på leret og kalkholdig bund, og der er skove og parker med store, gamle løvtræer. Databasen over fund af rødlistearter indeholder mange oplysninger fra Storstrøms Amt, men fra Lolland og Falster er der kun få oplysninger fra de seneste 20 år.

Sådan har det ikke altid været. Frem til sin død i 1962 boede F.H. Møller i Nykøbing Falster, og gennem 50 år brugte han en meget stor del af sin fritid på at udforske svampene. Efter Møllers død har Leif Døssing gennem en række artikler føjet nye oplysninger til, men dog ikke i samme målestok som Møller. Udgangspunktet for vores arbejde med rødlisten har derfor i høj grad været Møllers artikler og ekskursionsberetninger. Dertil kommer hans akvareller og notesbøger, som i dag opbevares på Botanisk Museum i København.

I anledning af 100-året for F.H. Møllers fødsel blev der i Svampe 15 bragt en artikel om mennesket og mykologen F.H. Møller (Døssing & Knudsen 1987).

Udgangspunktet for vores feltarbejde var en stor viden om hvad der engang fandtes i Storstrøms Amt, men en ret begrænset viden om hvad der stadig eksisterede. Vores feltarbejde måtte derfor i stor udstrækning tilrettelægges ud fra Møllers angivelser. Naturligvis kunne vi ikke på 17 feltdage gennemtræve alle de steder hvor Møller færdedes gennem et helt liv på egnen, men vi ville gå på jagt i hans fodspor, og vi håbede at vi ville genopdage nogle af de svampe som Møller fandt og måske være heldige at mærke historiens vingesus.

Nogle af de steder hvor Møller fandt mange sjældne arter, og hvor den aktuelle viden var temmelig mangelfuld, var Kristianssæde Skov og Fuglsang Storskov på Lolland samt Korselitesskovene på Falster. Disse lokaliteter stod derfor højt på vores liste over ekskursionsmål.

Fuglsang Storskov

Sommeren var ret tør i den sydøstlige del af landet, så på vores første tur til Storstrøms Amt i midten af juli gik vi især efter de træboende svampe. Det førte til det første besøg i Fuglsang Storskov, Lolland, der er et af de få steder i Danmark hvor man finder mange store, gamle egetræer. Møller var nok den person der fik „markeret“ skoven som en yderst værdifuld lokalitet for svampe på Eg, da han i 1936 og 1937 fandt Safrangul Fedtporesvamp (*Aurantiporus croceus*) som ny for Danmark. En anden sjældenhed på Eg som han også fandt her, var Egetunge (*Buglossoporus quercinus*) i 1935 (Buchwald 1974). Egetunge blev genfundet på lokaliteten i 1986 og er set flere gange siden, mens ingen havde fundet Safrangul Fedtporesvamp siden 1937 til trods for at den var blevet eftersøgt.

Christian Lange og Thomas Læssøe havde været i skoven i 1999, og de havde fået udleveret kort så de kunne indtegne de steder hvor de havde set store egetræer og bl.a. fundet Egetunge. Vi havde derfor et godt udgangspunkt for vores jagt efter træboende svampe knyttet til Eg. Da vi havde set det meste af den nordlige del af Fuglsang Storskov, stod det klart at der var mest at komme efter omkring Løgnor hvor mange af de gamle ege findes – og hvor der var markeringer på vores medbragte kort. Den dag var vi så heldige at finde Egetunge på en nedfalden egegren samt adskillige ege med Oksetunge (*Fistulina hepatica*) i den nordligste af de to „øer“ i Løgnor. Derudover var der ikke man-

Pia Boisen Hansen, Langelinie 37 st. tv., 7100 Vejle, myco@vip.cybercity.dk

In the footsteps of F.H. Møller

F.H. Møller's publications and unpublished note-books and aquarelles were the natural place to start before updating the knowledge of the funga in the Danish county Storstrøms Amt. A regional red-list is in preparation.

Den store liggende egestamme i Fuglsang Storskov med Safrangul Fedtporesvamp (*Aurantio-porus croceus*). Foto Jan Vesterholt.

ge fund der var værd at skrive hjem om. Til gengæld havde vi den dag set nogle af de flotteste egetræer i landet og lært at egetræer på øerne „næsten“ vokser ind i himlen.

Med skovens store potentiale for træboende svampe og mykorrhizadannere med Eg er den mere end ét besøg værd. En måned senere, i midten af august, vendte vi derfor tilbage til Fuglsang Storskov. Vi koncentrerede os om egetræerne omkring Løgnor, som vi kun havde undersøgt en del af under det første besøg. Vi genså Oksetungerne fra sidst inden vi kom ind i den for os udforskede skov. Her mødte vi en mur – en stor liggende Eg, men den eneste svamp der umiddelbart faldt i øjnene, var Toppet Huesvamp (*Myccena galericulata*)! Jan mente ikke at det burde være det eneste denne kæmpe kunne byde på, så han vendte et afbrækket, meterlangt stykke af egen for at se om der sad noget på undersiden. Her så han så det første frugtlegerne af årets bedste fund – Safrangul Fedtporesvamp (*Aurantio-porus croceus*). Da han løftede træstykket, så jeg det andet og mere friske frugtlegerne. Jan blev først fraværende og siden euforisk af genfundet af denne art som man anså for uddød, og som ikke er set siden Møller fandt den. Behøver jeg at nævne at der var nogle herrer som var godt misundelige fordi de ikke havde fundet den året forinden?

På årets sidste besøg i Fuglsang Storskov i oktober havde vi taget slænet fra årets Mykologiske Efterårslejr med – det var ikke helt tilfældigt at den blev afholdt på Lolland! Vi startede med at vise

dem de to frugtlegerne af Safrangul Fedtporesvamp, der desværre på det tidspunkt var ved at være nedbrudte. Det var dog ikke kendetegnende for resten af skovens svampe, for de var generelt oppe. Så det blev til endnu en god dag i Fuglsang Skov, hvor der blev gjort nyfund af sjældne arter for lokaliteten, bl.a. Mønster-Lædersvamp (*Xylobolus frustulatus*) og Prægtig Slørhat (*Cortinarius cedretorum*).

Kristianssæde Skov, Lolland

Ser man bort fra Møns Klinteskov, er Kristianssæde Skov (også kaldet Rydeskovene) på Lolland den skov i Storstrøms Amt hvorfra der er registreret flest rødlistede fund i databasen over rødlistede svampe. Mange af fundene er bl.a. gjort af Møller tilbage i perioden fra 30'erne til 50'erne.

Fra Buchwald (1974) ved vi at Møller fandt Egetunge i Kristianssæde Skov samme år som han fandt den i Fuglsang Storskov. Vi ved også at Møller bl.a. fandt mange sjældne rørhatte, skørhatte, mælkehatte og ridderhatte, og dem ville vi naturligvis gerne genfinde. Kristianssæde Skov var derfor en lokalitet vi prioriterede højt under vores arbejde med rødlisten.

Vi angreb skoven fra forskellige retninger ved flere besøg, men det gav desværre ikke rigtig noget ud over almindeligheder. Det vi oplevede, var en hårdt drevet skov med monokulturer, til dels af eksotiske træarter. Skoven var rigeligt grøftet, og mange stier var pløjet op. Desværre lignede skoven et sted hvor man ikke kunne forvente at genfinde alle de sjældne svampe der tidligere har været der.

Kristiansssædevej

Alligevel fik vi gode oplevelser med svampe i området ved Kristiansssæde, nemlig langs Kristiansssædevej. Langs det sydligste stykke af vejen, ved Kristiansssæde Gods, er der en alle af store egetræer. Her så vi ved vores besøg i midten af august to frugtleger af en stor gul poresvamp ved foden af et af de første egetræer. Det viste sig at være Gyldenbrun Lakporesvamp (*Ganoderma resinaceum*), der i forvejen kun var kendt fra fem andre lokaliteter i Danmark. På de resterende egetræer så vi ingen svampe, så vi kørte videre mod den sydvestlige ende af Lindealleen.

Lindealleen har siden 1924 været kendt som voksested for Satans Rørhat (*Boletus satanas*) og andre spændende svampe (Møller & Nielsen 1965, Døssing & Koch 1971), så vi var naturligvis spændt på hvad der kunne dukke op. Satans Rørhat var der i mængder, både store og små. De stod på begge sider af vejen i de sydvestligste tre fjerdedele af alleen. Endnu flere frugtleger fandt vi af Rod-

Rørhat (*Boletus radicans*) der stod langs hele lindealleen. De var kendt fra lokaliteten i forvejen bl.a. via Møllers notesbøger.

Da vi besøgte alleen i oktober måned, havde Gyldenbrun Lakporesvamp skiftet fra gul til brun af al sporestøv. I lindealleen stod der stadig enkelte frugtleger af Satans Rørhat, og ved et af de nordligste træer – tæt ved „Det lange Skovhus“ – var vi så heldige at finde den sjældne Flosset Fluesvamp (*Amanita strobiliformis*). Denne var ligeledes kendt fra lokaliteten i forvejen (Møller & Nielsen 1965, Døssing & Koch 1971), men ikke registreret siden 1966.

Vi glædede os over at der trods alt var noget her ved Kristiansssæde der havde bevaret sin spændende funga. Lindealleen må altså stort set se ud som den gjorde i Møllers tid, og sandsynligvis er nogle af de frugtleger vi så, fra de selv samme mycelier som fandtes i alleen dengang. I det perspektiv giver det mening at lede efter svampe der ikke er set i over 50 år!

En af de mange svampe som tidligere er fundet i Kristiansssæde Skov er Gråblad-arten *Lyophyllum crassifolium*. Vi havde ikke held med at genfinde den eller mange af de andre spændende svampe kendt fra skoven. F.H. Møllers akvarel af det eneste kendte fund fra Kristiansssæde Skov er fra 1932.

En af F.H. Møllers smukke akvareller – Orangepygden Slørhat (*Cortinarius elegantissimus*). Den stammer fra Korselitse Hovedskov syd for Tromnæs 1932.

Korselitseskovene

En anden sværvægter på listen over storstrømske lokaliteter med mange registreringer af sjældne og rødlistede svampe er Korselitseskovene på Falsters østkyst. Det er reelt tre skove med Korselitse Østerskov i nord, dernæst Korselitse Mellemkov der bl.a. rummer Pomle, og i syd Korselitse Hovedskov med Tromnæs som den sydligste del. Skovene kan karakteriseres som flot kystskov med hovedsagelig Bøg på leret bund, der i passager er på højde med kystskovene syd for Århus. Disse kystskove rummer mange spændende mykorrhizdannere især blandt skørhatte og rørhatte.

Med listerne fra Møller og andre tidligere besøgende i baghovedet drog vi af sted i juli for at finde sommersvampe i Korselitseskovene. Vi startede i det sydligste ved Tromnæs og gik gennem skoven langs kysten mod nord stykke for stykke. Allerede om formiddagen var der bid med noget der ledte tanken på Møller. Det var to fund af Perlehøne-Champignon (*Agaricus moelleri*) i den sydlige halvdel af Korselitse Mellemkov. Det er ikke angivet at Møller fandt den i Korselitse, men han var jo ekspert i champigno-

ner og fandt denne art adskillige andre steder i Storstrøms Amt (se hans akvarel som er gengivet i Svampe 28). Omkring 200 m syd for restauranten ved Pomle (der i øvrigt sælger gode is) havde vi et flot genfund af den sjældne Orangerosa Skørhat (*Russula laeta*) som ikke er set dér siden 1933 og 1934. Møller noterer fundet i en ekskursionsberetning til Pomlenakke og Tromnæs fra 1934 (Møller 1936), og han lavede en akvarel af arten (gengivet i Svampe 15) på baggrund af et af fundene fra Korselitse Mellemkov. Arten er i øvrigt beskrevet og navngivet af Møller og tyskeren Julius Schäffer, bl.a. på baggrund af dette fund. På denne første tur i Korselitseskovene lærte vi meget om skoven, ikke kun ud fra de svampe vi fandt, men lige så meget ved at se på terræn, træer, skovbund osv. Vi så at der var nogle oplagte steder at lede efter rørhatte og senere på sæsonen også slørhatte. For Jan blev kystskovene syd for Pomle lidt af en besættelse. Vi skulle derhen på alle vores ture til Storstrøms Amt, og det gav faktisk også gode resultater.

Det lykkedes os at finde adskillige hotspots i Korselitse Mellemkov. Det bedste af dem er dér hvor Saddelmagerrenden når ud til kysten. På

dette lille område fandt vi utrolig mange sjældne svampe på de efterfølgende ture: Satans Rørhat, Rod-Rørhat (som også var nævnt af Møller), Violet Koralsvamp (*Ramaria fennica*) og en længere række af knold-slørhatte, deriblandt Prægtig Slørhat (*Cortinarius cedretorum*), Ringbæltet Slørhat (*C. vulpinus*) og Orangegylden Slørhat (*C. elegantissimus*). I det hele taget fandt vi langt flere knoldslørhatte end Møller har afrapporteret fra sin tid, sandsynligvis fordi det trods alt er blevet lettere at få sat navn på dem i dag.

Og meget mere

Vi nåede naturligvis at besøge en masse andre lokaliteter, hvor vi både fandt og genfandt spændende svampe, men også steder hvor der ikke var noget at komme efter.

Området ved østenden af Maribo Søndersø blev opdaget som ny lokalitet for spændende svampe. Det vrimlede med dem, og under vores mykologiske efterårslejr blev der fundet i alt 21 rødlistede og 10 gullistede arter i disse skove.

Totale lister over vores fund fra besøgene i Storstrøms Amt i år 2000 og databasen fra Mykologisk Efterårslejr ved Maribo Søndersø kan

du se på Internettetadressen: <http://www.mycobase.com/AAU/Mycobase/BaseFrameset.html>.

En varm tak til alle som har bidraget med oplysninger om fund af rødlistede svampe i Storstrøms Amt, ikke mindst til dem der var med os på Mykologisk Efterårslejr ved Maribo Søndersø.

Litteratur

- Buchwald, N.F. 1974. Safrangul Poresvamp (*Polyporus (Hapalopilus) croceus*) fundet i 1936 i Danmark. – *Friesia* 10: 323-326.
- Døssing, L. & J. Koch 1971. Lørdag den 24. og søndag den 25. september 1966. Weekend-ekskursion til Torrig Skov og Christianssæde Skovene på Lolland. – *Friesia* 9: 482-484.
- & H. Knudsen 1987. F.H. Møller 100 år – menneket og mykologen. – *Svampe* 15: 1-12.
- Møller, F.H. 1936. Søndag den 9. september. Ekskursion til Pomlenakke og Tromnæs. – *Friesia* 1: 321.
- & N.J. Nielsen 1965. Oversigt over fund af stor-svampe på Vestlolland. – *Friesia* 7: 389-502
- Storstrøms Amt 1995. Rødlistede fugle i Storstrøms Amt 1995.
- 1997. Rødlistede padder og krybdyr i Storstrøms Amt 1997.
- 2000. Rødlistede planter i Storstrøms Amt 1999.

To frugtleger af Gyldenbrun Lakporesvamp (*Ganoderma resinaceum*) ved foden af en levende Eg langs Kristianssædevej ved Kristianssæde Gods, 12.8.2000 (PH00-104). Foto Jan Vesterholt.

2000 – et godt år for registrering af sjældne svampearter?

Benny Christensen

Problemerne med at registrere svampe – herunder især de sjældne arter – er velkendt og bl.a. præcist beskrevet i foreningens udgave af „Rødliste 90“ (Vesterholt & Knudsen 1990). Størstedelen af året lever de jordboende svampe et skjult liv under jorden, og kun når frugtlegemerne er på overfladen, er svampen synlig. For nogle arter sker det kun nogle få uger om året. Det gælder altså om at være det rigtige sted på præcis det rigtige tidspunkt. Og det er ikke alle mycelier, der sætter frugtlegemer hvert år. Et af mykologiens problemer er, at vi ikke ved, hvor mange „hvilende“ mycelier, der ligger og venter på, at der skal komme et år med de helt rigtige klimatiske betingelser.

Derfor er begrebet sjældenhed også problematisk og omdiskuteret, når det gælder svampe (Rune 1996). Og behovet for en mere løbende og systematisk registrering er åbenlyst (Rald & Strandberg 1995). På den anden side gør svampenes specielle biologi netop, at en omfattende atlas-undersøgelse i stil med den, der er gennemført i Holland, og som herhjemme bl.a. er foretaget for padder og fugle, vil være meget ressourcekrævende.

I de seneste år har foreningen taget flere nye initiativer. Etableringen af en løbende overvågning af 10 udvalgte arter (Vesterholt 1996) og oprettelsen af Mykonyt er gode skridt på vejen. Det stigende antal indberetninger til Mykonyt kaster mere lys over, hvordan det går med en del af de „interessante“ arter. Men kan vi komme et par skridt videre?

Et godt år for mange arter

Omfanget af „hvilende“ mycelier har man kunnet få en fornemmelse af i år 2000, en sæson, der

for nogle arters vedkommende har overgået alle forventninger. I Vestjylland har vi f.eks. ikke i mange år set så mange kantareller som i 2000. Både 1998 og 1999 var gode kantarellår, men i 2000 var der mange flere. Der var ikke bare mange kantareller, der hvor de plejer at være, de optrådte også på steder, hvor de i hvert fald ikke har været i de 14 år, jeg har boet herovre – og ofte langt fra de andre kendte kantarelsteder. Der er altså tale om en masse mycelier, som kun sætter frugtlegemer med mange års mellemrum, når de optimale vækstbetingelser er der.

Og det har de været i 2000. Den våde sommer bevirkede, at kantarellerne var fremme i store mængder hele vejen igennem fra sidst i juni til sidst i september. Men de klimatiske betingelser har ikke entydigt været gode for alle arter. For nogle arter har de lave temperaturer måske været en hæmmende faktor. Blandt spisesvampene har tragt-kantarel og pigsvamp haft det på samme måde som kantarellerne, mens de fleste rørhatte ikke har haft nogen særlig god sæson.

Et godt år for registrering?

Det er nærliggende at tro, at i hvert fald nogle af de mere sjældne arter har haft det på samme måde som kantarellerne. Det kan man måske få en fornemmelse af ved at se på indrapporteringerne til Mykonyt sammenlignet med tidligere år – selv om billedet her sløres af, at antallet af rapportører stadig vokser.

Men under alle omstændigheder kunne man godt forvente, at 2000-sæsonen bød på en usædvanlig god chance for at få lokaliseret nogle af de ellers skjulte mycelier. Jeg skal ikke drage

Benny Christensen, Søgårdvej 4, 6980 Tim, bemc@image.dk

2000, a good year to find rare fungi?

Last year was a good year in Denmark for many species of fungi. In western Jutland *Cantharellus cibarius* was found in many localities where it has not been observed for many years. It is proposed that the year 2000 also offered good opportunities to localize many of the „hidden mycelia“ of rare fungi where fruit-bodies only are produced under adequate climatic conditions. In that way, the records from 2000 could be a good starting point for a more systematic registration of rare and threatened fungi.

Spiselig Mælkehat (*Lactarius volemus*) er en god spisesvamp, men desværre temmelig sjælden. Den er let kendelig på den kraftige stok og den rigelige, hvide mælk. Stråsø Plantage 31.7.2000. Foto Benny Christensen.

Mørkviolet Slørhat (*Cortinarius violaceus*). På den store svamp ses de brune sporer tydeligt. Hoverdal Plantage 10.9.2000. Foto Benny Christensen.

vidtgående slutninger, men nøjes med at referere nogle af mine erfaringer fra det vestjyske lokalområde, jeg kender bedst.

Og måske burde man under alle omstændigheder benytte lejligheden til at få skabt grundlag for en mere systematisk registrering af udvalgte arter – først og fremmest vigtige rødlistearter – på nogle udvalgte lokaliteter. Konkret kunne det ske med udgangspunkt i indberetningerne til Mykonnyt. F.eks. således, at de, der i 2000 har registreret de udvalgte arter på de pågældende lokaliteter, i fællesskab fik lokaliseret de fundne mycelier ved at plotte dem ind på et kort eller ved angivelse af omtrentlige UTM-koordinater. Skulle en og anden have adgang til en GPS, ville det gøre det endnu nemmere at sætte præcis placering på. Det kunne f.eks. ske ved at forsøge at genfinde mycelierne i 2001, mens findestederne endnu er i frisk erindring.

Det ville give basis for en mere tæt overvågning af de kendte findesteder i de kommende år – hvor både de, der kommer regelmæssigt på lokaliteten, og de, der kommer af og til, vil kunne bidrage.

Jeg kan godt forestille mig negative reaktioner på forslaget. Det er ikke alle, der har lyst til at dele deres gode svampesteder med andre. Men da det her ikke i særlig grad drejer sig om gode spisesvampe, kunne den almene interesse i at få større viden måske få lov til at overvinde de private interesser.

Og så et par eksempler fra 2000-sæsonen i de vestjyske plantager:

En spiselig sjældenhed

Spiselig Mælkehat (*Lactarius volemus*) er, som navnet siger, spiselig og af de nævnte grunde nok ikke en af de arter, det er mest oplagt at starte med. Den er heller ikke på rødlisten, men karakteriseret som „opmærksomhedskrævende“ (gullisteart – kategori X). Til gengæld er den svær at overse, hvis den er der, og let at kende på størrelsen, den kraftige stok, den rigelige, hvide mælk og den karakteristiske fiskeagtige eller skaldyragtige lugt.

Indtil 2000 havde jeg kun set den en enkelt gang i Vestjylland. Det var på en offentlig svampetur i Dejbjerg Plantage nord for Skjern i september 1990. Jeg fandt et enkelt eksemplar, og den fik en fremtrædende placering ved den afsluttende præsentation og gennemgang af da-

gens fund. Men når man på en tur af den art skal holde styr på 40-50 mennesker, er der nok at se til, og i kampens hede fik jeg ikke mærket mig det præcise findested. Og siden har jeg ikke kunnet finde den.

Men i 2000 dukkede den op et helt andet sted – i Stråsø Plantage længere nordpå – midt på en sti, hvor jeg tit er kommet forbi i sæsonen. Her stod nu den 31/7 tre flotte eksemplarer, og de blev både fotograferet og fortæret. Den 5/8 var der fem nye frugtlegerer på stedet.

Safran-Slørhat genfundet

Siden Jan Vesterholt i Svampe nr. 33/1996 udnævnte Safran-Slørhat (*Cortinarius traganus*) til en af de 10 overvågningsarter og nævnte, at de sidste observationer var fra 1985-87, har jeg holdt øje med et sted i Hoverdal Plantage, hvor jeg fandt den for ca. 10 år siden. Det har ikke givet de store resultater før 1/10 2000, hvor jeg fandt et gammelt frugtlegereme + et helt henfaldet eksemplar på stedet. Et par måneder før (12/8) fandt jeg helt tilfældigt et enkelt frugtlegereme i Stråsø Plantage. Safran-Slørhat er i 1997-rødlisten rykket op som „akut truet“ art (kategori E).

En af de meget flotte slørhatte fandt jeg også igen i Hoverdal Plantage i 2000. Mørkviolet Slørhat (*Cortinarius violaceus*) så jeg første gang i plantagen i september 1994. Der stod dengang kun et enkelt frugtlegereme i et område med bævreasp. Jeg kommer regelmæssigt på stedet, da der også er gode spisesvampe (Orange Aspe-Rørhat), så jeg har set efter den siden – uden resultat i de første 4 år.

Men den 9/9 2000 stod der så igen et enkelt ældre eksemplar på samme sted. Det var på en svampetur med både børn og voksne, og da svampen stod lige ved stien, koncentrerede jeg mig om at undgå at nogen plukkede den eller trådte på den. Næste dag tog jeg ud på stedet og fandt yderligere tre friske eksemplarer. Mørkviolet Slørhat stod på 1990-rødlisten som „sårbar“ (kategori V), men er i 1997 flyttet til gullisten som „opmærksomhedskrævende“ (kategori X).

Hvor tæt skal der registreres ?

Det er velkendt, at for en del svampes vedkommende er frugtlegerernes levetid kun nogle få uger – for enkelte endda få dage. Og de vejrfor-

Morten Christensen fandt i 1989-90 og de følgende år flere sjældne pigsvampe i Hoverdal Plantage. Ved den skovvej, hvor han her er ved at fotografere i september 1994, var der dengang både Skællet Kødpigsvamp (*Sarcodon imbricatus*) og Tragtformet Læderpigsvamp (*Phellodon tomentosus*). Begge arter er forsvundet, efter at det stykke skov, der ligger lige syd for vejen, blev ryddet og nyplantet for et par år siden. Men der er stadig mange sjældne pigsvampe i plantagen. Foto Benny Christensen.

hold, der måske nok er gunstige for svampenes vækst og antallet af frugtleger (megen regn), har til gengæld negativ virkning på frugtlegermernes levetid.

Hvor hurtigt, det kan gå, kan også illustreres med en observation fra 2000-sæsonen. Stålblå Rødblåd (*Entoloma nitidum*) var på 1990-rødlisten karakteriseret som „sjælden“ (kategori R). Nu er den hverken på rødlisten eller gullisten, men det er dog ikke en svamp, man falder over hver dag.

Den 9/10 1999 fandt jeg et enkelt eksemplar af arten i Stråsø Plantage, og i 2000 har jeg holdt øje med stedet. Den 16/9 fandt jeg otte fine frugtleger, heraf flere helt små. Den 24/9 var jeg igen på stedet, og kun fordi jeg vidste præcis, hvor jeg skulle lede, fandt jeg resterne af et par henfaldne eksemplarer.

For nogle arter kan en effektiv overvågning altså kræve, at man er på stedet mindst en gang om ugen gennem en stor del af sæsonen. Og

som det sidste eksempel viser, kan det „rette“ tidspunkt også nemt variere en måned fra år til år, afhængigt af vejrforholdene.

Et konkret eksempel

For at gøre opgaven overskuelig bør man nok koncentrere sig om et mindre antal arter og lokaliteter i forbindelse med en mere intensiv overvågning. Lokalitetsmæssigt bør man også skele til, om der bor nogen tæt på området, der kan sikre en regelmæssig overvågning. Og så er det naturligvis væsentligt, at man også interesserer sig for at finde nye mycelier – for det drejer sig jo ikke bare om at se, hvordan det går med dem, man kender. Derfor bør man måske også forsøge at indkredse og afgrænse særlig „interessante“ områder til nærmere undersøgelse.

Artsmæssigt bør det vel være den „dyre“ ende af rødlisten, der især er i fokus. Men andre hensyn kan også spille ind. F.eks. kunne kork-,

duft- og læderpigsvampene (*Hydnellum*, *Bankera* og *Phellodon*) være en oplagt gruppe at tage med. Dels er der allerede foretaget en systematisk undersøgelse – også historisk – af udbredelsen (Christensen 1993), dels kan arterne muligvis være relevante som indikatorer for kvælstofbelastning via luftforurening (Vesterholt, Asman & Christensen 2000).

Morten Strandberg havde i september-oktober 2000 indberettet flere sjældne pigsvampearter fra Hoverdal Plantage, som er min nærmeste gode svampelokalitet. Jeg har også et par mycelier derude, og den 28/10 forsøgte vi i fællesskab i løbet af en eftermiddag at lokalisere de kendte mycelier. Det førte til, at der nu er 8 mycelier og følgende arter på kortet: Tragtformet Læderpigsvamp (*Phellodon tomentosus*): 3 steder – Mørk Læderpigsvamp (*Phellodon niger*): 1 sted – Orange Korkpigsvamp (*Hydnellum aurantiacum*): 3 steder – Bæltet Korkpigsvamp (*Hydnellum concrescens*): 1 sted.

Tidligere har Morten Christensen registreret Pjusket Duftpigsvamp (*Bankera fuligineoalba*), Orange Korkpigsvamp og Tragtformet Læderpigsvamp i et ret vanskeligt tilgængeligt område

med Bjergfyr, hvor det ikke lykkedes os at finde noget, men der skal han nok selv med. På det sted, hvor sidstnævnte har været, har der også frem til 1994-95 været Skællet Kødpigsvamp (*Sarcodon imbricatus*), men begge arter synes at være forsvundet, efter at et tilgrænsende stykke skov blev ryddet for et par år siden.

Alt i alt viser eksemplet, at man kan nå ret langt ved en eftermiddags indsats. Så nu er ideen givet videre ...

Litteratur

- Christensen, M. 1993. Duftpigsvamp (Bankera) og Læderpigsvamp (Phellodon) – økologi og udbredelse i Danmark. – Svampe 27: 1-11.
- Rald, E. & M. Strandberg 1995. Frugtlegemeproduktion og udbredelse af Klidhat (*Rozites caperatus*) i Tisvilde Hegn. – Svampe 32: 36-40.
- Rune, F. 1996. Om sjældenhed i mykologien. – Svampe 33: 1-6.
- Vesterholt, J. 1996. Hvordan går det med Frost-Sneglehat? – Svampe 33: 13-25.
- , W.A.H. Asman & M. Christensen 2000. Kvælstofnedfald og tilbagegang for svampe på mager bund. – Svampe 42: 53-60.
- & H. Knudsen 1990. Truede storsvampe i Danmark – en rødliste.

Foreningens navneudvalg

Foreningens udvalg til godkendelse af danske svampenavne har fungeret siden 1985 hvor der efter 3 års arbejde for første gang udsendtes en samlet liste over anbefalede navne. Offentliggørelsen af nye navne er hidtil i al væsentlighed sket ved at navnene er brugt i artikler i Svampe, medens der har manglet en samlet oversigt over hidtil godkendte navne. Efter en vedtagelse i navneudvalget vil de godkendte navne i fremtiden kunne ses på foreningens hjemmeside <http://www.mycosoc.dk> ved først at klikke på feltet Taxon Database og derefter på Enter Search. Man vil her både kunne finde det danske navn ud fra det systematiske (latinske) navn og det systematiske navn ud fra det danske navn.

De principper der ligger til grund for godkendelsen af danske navne, er i hovedsagen de samme som blev vedtaget i 1985. 1) Danske

navne består ligesom de systematiske navne af et artsnavn og et slægtsnavn, hvor artsnavnet står forrest. 2) Som hovedregel gives der kun danske navne til svampe der forekommer i Danmark. 3) Der tilstræbes logik og konsekvens i navngivningen, så den afspejler svampenes systematiske tilhørsforhold. 4) Tidligere anvendte danske navne søges så vidt muligt bevareret. 5) Navnet skal være så kort og karakteristisk som mulig. 6) Hvis det systematiske navn på en svamp ændres, følger det danske navn så vidt muligt den art, der er almindeligst i Danmark.

Kritik af de godkendte danske navne samt forslag til godkendelse af nye danske navne bedes sendt med e-post (pgs@kiku.dk) eller brev til undertegnede formand for navneudvalget (adresse: Rønnebærvej 40, 2840 Holte).

Preben Graae Sørensen

Hvad er *Cortinarius glaucopus*?

Thomas Stjernegaard Jeppesen & Tobias Frøslev

Cortinarius glaucopus er i Danske Storsvampe (Petersen og Vesterholt 1990) anført som ret sjælden, og *C. glaucopus* er ikke at finde i den seneste udgave af rødlisten (Stoltze og Pihl 1998). I artiklen i Svampe 24 om de i Danmark forekommende knoldslørhatte (*Cortinarius* underslægt *Phlegmacium*) – hvortil *C. glaucopus* hører – nævnes det dog at den burde figurere på rødlisten, og at der til dato kun findes én dansk angivelse (Vesterholt 1991).

På baggrund af dette er det svært at sige noget sikkert om hvor sjælden arten er. I hvert fald er den dårligt kendt herhjemme, hvilket måske skyldes, at den har båret det misvisende danske navn Knoldløs Slørhat, som vi her foreslår ændret til Fibret Slørhat (*glaucopus* betyder „med blålig eller blågrå stok“. Navnet Knoldløs Slørhat er en oversættelse af det tyske „Knollenloser Klumpfuss“ (Moser 1960)). Da vores danske fund af *C. glaucopus* har været afvigende ved at have ret udprægede olivengrønne farver, og da der desuden i de seneste år er dukket et par nærtstående arter op som ikke er nævnt i den danske svampelitteratur, finder vi det relevant at bringe beskrivelser og illustrationer af disse. Farvekoderne i beskrivelserne refererer til Kernerup og Wanscher (1961). Vi har ikke medtaget basereaktioner i de enkelte beskrivelser, da alle arterne reagerer svagt okkerbrunt til orangebrunt, hvilket er karakteristisk for arter i sektionen *Glaucopodes*, hvortil alle de behandlede arter hører.

Cortinarius glaucopus (Schaeff.: Fr.) Gray

Hat groft indvokset radiærfibret, op til 13 cm. Hatfarve meget variabel, men oftest brunlig

(grønligt til rødligt), ofte med olivengrønlig (1B5-1C5) rand hos unge eksemplarer. Hatten kan også være helt olivengrøn (se foto). Lameller blålige (20B3). Stok op til 2 cm tyk, oftest med blåligt skær mod toppen (21A4), eventuelt med grønligt skær nedefter, med lille, men randet knold. Kød blegt, i stokken med blåligt skær, ofte noget okkergult anløbende i knolden. Lugt og smag neutral.

Sporer ellipsoidiske med fine, isolerede vorter, $7,3-8,3 \times 4,7-5,2 \mu\text{m}$ (MV = $7,62 \times 4,99 \mu\text{m}$), Q = 1,53.

Alle danske fund har været i tilknytning til løvtræer på kalkrige steder, men i vore nabolande og sydpå vokser *C. glaucopus* hovedsagelig med nåletræer på rigere jordbund.

Vi foreslår det danske navn ændret til Fibret Slørhat på baggrund af hattens tydelige, indvoksede radiærfibre, som sammen med de små ellipsoidiske sporer er artens væsentligste kendetegn.

C. glaucopus er en meget variabel art, og således kan hatfarven spænde lige fra brune til gullige og grønne nuancer. Moser (1960) har beskrevet en varietet (var. *olivaceus*) med grønne nuancer, men man kan dog finde alle mellemformer. Også graden af blå farver på lameller og stok kan variere meget, og Moser har ligeledes beskrevet en varietet (var. *acyaneum*) helt uden blå. *Cortinarius magicus* Eichh., som ligner *C. glaucopus* både mikroskopisk og makroskopisk, afviger ved at skulle vokse i store ringe, være mere fibret og have tydeligt velum. Med udgangspunkt i det materiale vi har set af *C. magicus*, og på baggrund af den variation der accepteres inden for *C. glaucopus*, vælger vi at

Thomas Stjernegaard Jeppesen, Lille Glasvej 3, 2. t.v., 5000 Odense C., thomasstjerne@get2net.dk
Tobias Frøslev, Frederiksborggade 52, 5. sal, 1360 København K, tobiasgf@get2net.dk

What is *Cortinarius glaucopus*?

Descriptions and illustrations are given of *C. glaucopus* and the related species *C. caesiogriseus*, *C. camptoros* and *C. dionysae*. *C. caesiogriseus* and *C. camptoros* are reported as new to Denmark, but *C. dionysae* has not yet been recorded as Danish. The colour variation of *C. glaucopus* and *C. camptoros* is discussed, but is not considered as being of taxonomic importance.

Cortinarius glaucopus, brun form. Frankrig, Doubs, Valdahon, 29.9.1998 (TF1998-096). Foto Tobias Frøslev.

Cortinarius glaucopus, grønlig form. Sjælland, Allindelille Fredsskov, 17.9.1999 (TSJ99-050). Foto Thomas S. Jeppesen.

Cortinarius caesiogriseus. Italien, Sydtyrol, Altenburg, 7.10.2000, (TF2000-073). Foto Tobias Frøslev.

Cortinarius camptoros, gråviolet form. Østjylland, Vosnæs Havskov N. for Århus, 30.9.2000 (TF2000-056). Foto Thomas S. Jeppesen.

opfatte *C. magicus* som en del af denne variation.

Af de her behandlede arter er den mest oplagte forvekslingsmulighed *C. caesiogriseus*, som dog har større, mandelformede sporer samt grålige farver på hatten. Ældre frugtlegermer af *C. glaucopus* kan eventuelt minde om afblegede former af Blåkødet Slørhat (*C. caerulescens*), som dog har større og mere citronformede sporer.

Supplerende illustrationer: CFP (Brandrud m.fl. 1990-98)(C30 og C52), Courtecuisse & Duham (1178), R. Phillips (s. 124), Moser: XXI 120, Moser: XXI 123 og XXII 128 (var. *acyaneum*), Moser: XXI 119 (var. *olivaceus*).

MATERIALE: DANMARK: Ø-JYLL.: Savmølle Skov, 30.9.2000, TSJ og TF (TSJ00-043) – NØ-SJÆLL.: Allindelille Fredskov, 17.9.1999, TSJ og TF (TSJ99-050 „var. *olivaceus*“).

SVERIGE: Gotland, Tjaukle ved Viklau, 19.9.2000, TF og TSJ (TSJ00-015).

TYSKLAND: Bayern, Karlstadt, 18.10.2000, TSJ og TF (TSJ00-100).

FRANKRIG: Doubs, Valdahon, 29.9.1998, Mogens Holm, TSJ og TF (TF1998-096), Jura, Arbois, Belvédères de l'Ermitage, 03.10.1998, TSJ og TF (TSJ98-114 „var. *acyaneum*“).

ITALIEN: Sydtyrol, Kaltern, Mendelpass, 11.10.2000, TSJ og TF (TSJ00-073 „*C. magicus*“).

***Cortinarius caesiogriseus* J. Schff.**

Hat med tydelige radiærfibre, fra begyndelsen grå (evt. med blåligt skær i randen som ung), senere anløbende (orange-)brunligt (5C5-5C6), evt. med tydelige cremefarvede til lyst brune velumlapper, op til 5 cm i diameter. Unge lameller blåligt grå (19B2). Stok blåligt grå i toppen, senere anløbende brunligt fra basis, hvilket sammen med den blålige farve kan give stokken et grønligt skær (1B3), op til 1 cm tyk med lille, mere eller mindre randet knold. Kød fra starten violettgråt (19A2), senere med blegt grønligt eller gulligt skær. Lugt og smag neutral.

Sporer mandelformede med grove, isolerede vorter, $8,8-10,4 \times 5,2-6,2 \mu\text{m}$ ($MV = 9,70 \times 5,67 \mu\text{m}$), $Q = 1,72$.

C. caesiogriseus vokser med løvtræer på kalkrig jordbund.

Vi foreslår det danske navn Musegrå Slørhat til *C. caesiogriseus* på grund af den musegrå hatfarve hos unge eksemplarer. Forstavelsen mus kan også lede tanken hen på svampens relativt

beskedne størrelse.

Det er vores indtryk at denne art er dårligt kendt i hele Europa, og vores anvendelse af navnet *C. caesiogriseus* er baseret på beskrivelsen i Jordstjärnan 17(3) 1997, som repræsenterer Brandruds tolkning. I tillæg til de to citerede indsamlinger har Brandrud (pers. medd.) set arten ved Vordingborg i 1980.

Af de her behandlede arter er den mest oplagte forvekslingsmulighed *C. glaucopus* (se under denne).

Supplerende illustrationer: Moser: XII 62, Südwestdeutsche Pilzrundschau 31 (1995), side 59 (som *C. herpeticus* var. *fageticola*).

MATERIALE: DANMARK: NØ-SJÆLL.: Frederiksværk, Arresødal, 28.9.2000, TF (TF2000-053) – S-SJÆLL.: Hjortenæs i Grydebjerg Skov, 11.9.1999, Jacob Heilmann-Clausen (JHC99-095).

SVERIGE: Öland, Hönstorp, 17.9.2000, Tommy Knutsson, Christian Lange, Elna Hultquist, TSJ og TF (TSJ00-016).

FRANKRIG: Doubs, Valdahon, 29.9.1998, Mogens Holm, TF og TSJ (TF1998-087).

ITALIEN: Sydtyrol, Kaltern, Altenburg, 7.10.2000, Tor Erik Brandrud, Kerstin Brandrud, TSJ og TF (TF2000-073), Sydtyrol, Kaltern, Mendelpass, 11.10.2000, TSJ og TF (TSJ00-072)

***Cortinarius camptoros* Brandr. & Melot**

Frugtlegermer ofte påfaldende faste, „gummiagtige“. Hat op til 7 cm bred, først hvelvet, siden udbredt, mere eller mindre hygrofan, hos unge eksemplarer mørkt gråviolet (19D4-19E2), snart afblegende til gråoliven (4C3), men stadig med et gråviolet skær i randen, ældre eksemplarer mørkere brune omkring hatmidten (7F5). Hvor tilklæbede blade og småpartikler har siddet, anløber hathuden orangebrunt (5D5-6C6). Lameller gråviolette (17A2-19A2), randen mere violet (19A4). Stok indtil 1,5 cm tyk, gråviolet (19A2-19A3), snart afblegende i den nedre del, med afsat, bred (-3 cm), men ikke skarprandet, knold. Kød hvidligt, hos unge eksemplarer med en tydelig gråviolet (19C5-19D5) tone i stokken, i knolden noget gulligt anløbende. Lugt og smag ubetydelig.

Sporer citronformede med grove, isolerede vorter, $8,9-10,4 \times 5,2-5,7 \mu\text{m}$ ($MV = 9,13 \times 5,28 \mu\text{m}$), $Q = 1,70$.

C. camptoros vokser med løvtræer på kalkrig jordbund.

Vi foreslår navnet Elastisk Slørhat til denne

Oversigt over vigtige skillekarakterer hos de behandlede arter

	<i>C. glaucopus</i>	<i>C. caesiogriseus</i>	<i>C. camptoros</i>	<i>C. dionysae</i>
smag/lugt	neutral	neutral	neutral	melagtig
sporestørrelse	7,3-8,3 x 4,7-5,2 µm	8,8-10,4 x 5,2-6,2 µm	8,9-10,4 x 5,2-5,7 µm	8,8-9,9 x 5,2-5,7 µm
sporeform	ellipsoidiske	mandelformede	citronformede	citron- til mandelformede
hatkarakterer	groft, tydeligt radiærfibret	groft, tydeligt radiærfibret	glat, evt. hygrofan	fint radiærfibret

art på grund af frugtlegemernes konsistens, der sammen med de citronformede sporer og den ofte noget hygrofane hat er de vigtigste kendetegn.

C. camptoros varierer ligesom *C. glaucopus* meget i udseende. Ovenstående beskrivelse er baseret på de danske indsamlinger, hvor de unge frugtlegemer havde meget udtalte blålige farver. Disse frugtlegemer vil kunne forveksles med Indigo-Slørhat (*C. terpsichores*), som dog har ellipsoidiske sporer. Set fra oven kunne svampene umiddelbart minde om Violet Hekseringshat eller, som ældre, Horngår Fladhat.

En mere blålig form af *C. camptoros* knyttet til egearter (*Quercus ilex*, *Q. faginea* og *Q. pubescens*) i Spanien er for nylig beskrevet og afbildet i Documents mycologiques under navnet *C. camptoros* f. *fuscoilicis* (Sasía & Aguirre 2000), men om de danske fund skal henføres hertil, og om farvevariationen inden for arten berettiger oprettelsen af en ny form, er usikkert. *C. camptoros* kan også helt mangle blå (se foto), men denne variation har indtil videre ikke givet anledning til beskrivelse af nye varieteter eller former.

Af de her behandlede arter er den mest oplagte forvekslingsmulighed *C. dionysae*, som også har citronformede sporer. *C. dionysae* har dog tydelig lugt og smag af mel.

Supplerende illustration: CFP (C24).

MATERIALE: DANMARK: ØJYLL.: Vosnæs Havskov, 17.10.1999, TSJ og TF (TSJ99-094), 30.9.2000, TSJ og TF (TF2000-056).

TYSKLAND: Bayern, Karlstadt, 06.10.2000, TSJ og TF (TF2000-068).

FRANKRIG: Jura, Arbois, Belvédères de l'Ermitage, 03.10.1998, TSJ og TF (TF1998-115), 14.10.2000, TSJ og TF (TF2000-100).

Cortinarius dionysae R. Hry.

Hat fra begyndelsen oliven (3B2), snart grålig (4B2), med alderen anløbende lidt okker (5B5-5B6) fra midten, ret fint indvokset fibret, op til 8 cm bred. Unge lameller mørkt blåviolet (19C4-19C5) med hvidlig æg. Stok hos unge eksemplarer blå (19A4), snart afbleget, indtil 13 mm tyk med lille løgformet knold. Den blå farve holder sig længst i stoktoppen. Kød hos unge eksemplarer dybt blåviolet i stoktoppen, i hatten hvidligt, hos ældre blegt. Lugt og smag tydeligt melagtig.

Sporer citron- til mandelformede med grove, isolerede vorter, 8,8-9,9 × 5,2-5,7 µm (MV = 9,39 × 5,34 µm), Q = 1,76.

C. dionysae er hovedsagelig knyttet til nåletræer, men findes af og til under løvtræer på kalkrig bund.

C. dionysae er endnu ikke fundet i Danmark. Vi har medtaget den her, fordi den står nær *C. glaucopus*, og fordi den forekommer i vore nabolande.

Denne art er meget karakteristisk på grund af sin lugt og smag af mel, hvorved den let adskilles fra de andre arter der er omtalt her. Mel-Slørhat (*C. flavovirens*), der er afbildet i Svampe 40 s. 23, har samme lugt og smag, men er

Cortinarius camptoros, brun form. Frankrig, Jura, Belvédères de l'Ermitage, 3.10.1998 (TF1998-115). Foto Tobias Frøsløv.

Cortinarius dionysae. Tyskland, Bayern, Karlstadt, 19.10.2000, (TSJ00-102). Foto Thomas S. Jeppesen.

kraftigere og har blege, grønne farver (Jeppesen & Frøslev 1999). Der findes i Europa yderligere to meget sjældne knoldslørhatte med mel-lugt og -smag, nemlig *C. lustratus* Fr., som er en lille, bleg, tårebladslignende svamp uden knold, og *C. aleuriosmus* Maire, som er en stor, hvidlig svamp med randknold.

Set ovenfra ligner *C. dionysae* Galde-Slørhat (*C. infractus*), som dog smager bittert og har mørkt olivenbrune lameller.

Supplerende illustrationer: CFP (B50), Courtecuisse & Duhem (1180), Moser: XII 68 a,b,c.

MATERIALE: TYSKLAND: Bayern, Karlstadt, 6.10.2000, TSJ og TF (TSJ00-057), 19.10.2000, TSJ og TF (TSJ00-102).

FRANKRIG: Doubs, Forêt de Levier, 30.9.1998, Mogens Holm, TSJ og TF (TF1998-102), 14.10.2000, TF og TSJ (TSJ00-094).

Vi har her behandlet alle de i Danmark forekommende arter med blå farver på lamellerne tilhørende sektion *Glaucopodes* med undtagelse af Bøge-Slørhat (*C. anserinus*). Bøge-Slørhat (*C. anserinus*) er indplaceret i sektion *Glaucopodes*, men synes at stå noget for sig selv. Arten adskilles fra de her behandlede ved sin bitre hathud og sin særlige lugt. *C. anserinus* er omtalt og afbildet i Svampe 24 s. 36 (Vesterholt 1991) og i Svampe 31 s. 33 (Rune og Rald 1995).

Sektion *Glaucopodes* står nær sektion *Caerulescentes*, altså gruppen med Blåskudet Slørhat (*C. caerulescens*) og Indigo-Slørhat (*C. terpsichores*), og som nævnt kan arter fra de to sektioner minde om hinanden indbyrdes.

Flere arter i sektion *Calochroi*, gruppen med Lillabladet Slørhat (*C. calochrous*) og Violblå Slørhat (*C. sodagnitus*), kan på grund af de blålige/violette farver overfladisk ligne de her behandlede arter. Alle arter i sektion *Calochroi* har dog sporer med sammenhængende, netagtigt ornament og en tykkere hathud uden radiærfibre og uden hypodermceller. Hos arterne i sektion *Glaucopodes* kan disse hypodermcel-

ler erkendes som store (op til 30 µm), tykvæggede, ballonformede celler i den nederste del af hathuden.

Vi foreslår at *C. glaucopus*, *C. camptoros* og *C. caesiogriseus* på grund af deres formodede og sandsynlige sjældenhed optages på den danske rødliste over truede svampe.

Det citerede materiale vil blive deponeret på Botanisk Museum i København (C).

Litteratur

- Brandrud, T.E., T. Knutsson & K. Soop 1997. En fantastisk säsong på Öland. Rapport med tonvikt på Phlegmacium (spindelskivlingar). – Jordstjärnan 17(3): 27-42.
- Brandrud, T.E., H. Lindström, H. Marklund, J. Melot & S. Muskos 1990-1998. Cortinarius Flora Photographica, Vol. 1-4. – Matfors.
- Courtecuisse, R. & B. Duhem 1994. Les Champignons de France. – Paris.
- Jeppesen, T.S. & T. Frøslev 1999. Gule knoldslørhatte i Danmark. – Svampe 40: 13-27.
- Knoch, D. & G. Saar 1995. Interessante Cortinarienfunde am Schönberg bei Freiburg. – Südwestdeutsche Pilzrundschau 31: 26-29.
- Kornerup, A. & J. H. Wanscher 1961. Farver i farver. – København.
- Moser, M. 1960. Die Gattung Phlegmacium. – Bad Heilbrunn.
- Petersen, J. H. & J. Vesterholt (red.) 1990. Danske storsvampe (basidiesvampe). – København.
- Phillips, R. 1981. Mushrooms and other fungi of Great Britain and Europe. – London.
- Rune, F. & E. Rald 1995. Noter om svampenavne (4). – Svampe 31: 31-34.
- Sasía, R.F. & J.A.C. Aguirre 2000. Aportación al conocimiento de los Cortinarius en el norte de la península ibérica (I). – Doc. mycol. 119: 63-73.
- Stoltze, M. & S. Pihl (red.) 1998. Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark. – Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen.
- Vesterholt, J. 1991. Knoldslørhatte (Cortinarius underslægt Phlegmacium) som indikatorarter for en type værdifulde løvskovslokaliteter. – Svampe 24: 27-48.

Anmeldelser

Skogsstyrelsen: Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Hovedforfatter og redaktør Johan Nitare, Skogsstyrelsens Förlag 2000. - Svampetryks pris 369 kr.

Skov- og Naturstyrelsens svenske modstykke Skogsstyrelsen har udgivet et værk over mosser, laver og svampe som indikerer høj naturværdi. Bogen har været undervejs nogle år, men den har været værd at vente på. Det er blevet et flot værk med en overdådighed af flotte fotos, et flot layout og en overskuelig opbygning.

Bogen indledes med en generel introduktion hvor begreberne forklares. En signalart er en art som indikerer miljø med høj naturværdi. Typisk stiller signalarter meget store krav til deres omgivelser, og der skal være tale om lang tids uforstyrrelighed hvor disse krav til voksestedet har været opfyldt. Ofte vil en signalart samtidig være en rødlisteart, men også mere almindelige arter kan være signalarter.

I bogens næste afsnit gennemgås og illustreres 22 forskellige skovtyper, hvoraf en del også findes i Danmark. For hver enkelt skovtype nævnes hvad der karakteriserer dem, og der gives lister over de tilknyttede signalarter blandt mosser, laver og svampe. Disse signalarter er i visse tilfælde slægter eller artsgrupper, f.eks. skærmhatte, knoldslørhatte, parasolhatte eller stjernebolde, der behandles gruppevis.

I bogens tredje afsnit som er langt det største, gennemgås arter og artsgrupper med billeder og tekst. Levestederne og indikatorværdien omtales, og ofte er der også kort som viser artsudbredelser i Sverige.

Det er en stor nydelse at blade i denne bog, og der er fremragende billeder af mange arter man ellers sjældent ser illustreret. Der er også mange fotografer som har bidraget, bl.a. syv danske. Opsætningen af billederne er meget varieret, nogle fotos fremstår i kollager, mens andre bringes i helsides format. Det gør bogen indbydende. Repro og farvegengivelse er upåklagelig.

Man kan naturligvis godt diskutere udvalget af arter og artsgrupper, men alle de vigtigste ser ud til at være med. Man har tydeligvis afholdt sig fra at benytte kerne-svampe eller tynde barksvampe som signalarter, hvilket synes rimeligt da de er mindre iøjnefaldende. At man har haft plads til mange bittesmå laver er en anden sag.

Noget bestemmelsesværk er bogen ikke, men hvad kan man så bruge bogen til? Jo, det vigtige ved denne bog er at den retter fokus mod hvilke arter der karakteriserer værdifulde skovmiljøer. Den bliver dermed et referenceværk som gør det lettere og mere legitimt at inddrage disse arter i en naturværdimæssig bedømmelse af en skovlokalitet. I Danmark har både mosser, laver og svampe indtil nu fået alt for lidt opmærksomhed i praktisk naturforvaltning. Bogen kan godt bruges til danske skove, men vi har kun en mindre del af de behandlede naturtyper, og dem vi har er desværre også i en dårligere

forfatning på grund af mere intensiv arealudnyttelse, større kvælstofnedfald mv. Og så er bogen et smukt eksempel til efterfølgelse, også i det åbne land.

Jan Vesterholt

Benny Christensen: Sikre spisesvampe i de vestjyske plantager. Bollerup Boghandels Forlag, 2000. 32 sider. - Pris 68 kr.

Forfatteren har medtaget 9 gode spisesvampe, 4 fyldsvampe og 2 svampe (Galderrørhat og Peberrørhat), som man gerne skal undgå. Han har helt undladt at medtage lamelsvampe, så alle kan samle svampe til spisebrug efter dette hæfte, også selvom man ingen erfaring har i forvejen. Jeg kan forstille mig at Bollerup Boghandel har haft mange forespørgsler fra sommerhusgæster, der gerne vil vide, om de svampe, de har fundet på skovturen, kan spises. Der findes gode begynderbøger på markedet, f.eks. Politikens visuelle svampebog og Politikens svampebog, men selvfølgelig til en anden pris. En god service for udenlandske turister er, at svampens navn foruden det danske og det videnskabelige også er angivet på svensk, norsk, tysk, engelsk og hollandsk. Der er dog et par bindestreger for meget i de danske navne på Galderrørhat og Peberrørhat og en for lidt i Tragtkantarel i forhold til officiel dansk navngivning. Sætternissen har også været i gang med Tragtkantarels latinske navn.

De fleste af de omtalte svampe er rørhatte, men også Almindelig Kantarel, Tragtkantarel, Almindelig Pigsvamp og Blomkålssvamp er medtaget. Det er mange af de svampe, som jeg bl.a. selv er startet med at samle. Når man så har fået nogle positive oplevelser med disse svampegupper, er man måske klar til at fortsætte med lamelsvampene under kyndig vejledning.

Hver af de gode spisesvampe er beskrevet på en dobbeltside, mens resten får en enkelt side. Foruden et fotografi af svampen indeholder beskrivelsen kendetegn, forvekslingsmuligheder samt forslag til anvendelse, herunder opskrifter. Et lille afsnit om madlavning med svampe er anbragt midt i gennemgangen af arterne. Det virker lidt forvirrende. Måske er det anbragt her for at skille de gode spisesvampe fra blandsvampene. I starten af hæftet er der en kort introduktion til svampe generelt samt en oversigt over de offentlige plantager i Vestjylland, hvor man må færdes frit for at samle svampe. Til sidst er der en litteraturliste med et udvalg af de bedste danske illustrerede svampebøger.

Hvis man ser på artsvalget, er det et fornuftigt udvalg. Brungul Rørhat omtales dog kun kort under Lærke-Rørhat. Den regner jeg som en af de bedre bland-

svampe fra fyrreplantagerne.

Jeg har endnu aldrig selv samlet svampe i en vestjysk plantage, men artsudvalget ligner meget det der findes i plantagerne i Nordsjælland. Der er alligevel nogle forskelle, f.eks. er både Hulstokket Rørhat og Rødbrun Rørhat meget sjældne i Nordsjælland. Rødbrun Rørhat har jeg aldrig set, men måske skulle man tage en tur til Vestjylland for at se den. På Sjælland støder man til gengæld ofte på Filtet Rørhat og Kornet Rørhat i plantagerne. Beskrivelsen af Orange Aspe-Rørhat dækker hele den gruppe, der tidligere blev kaldt Skælstokket Rørhat. Til en lignende publikation ville jeg fra de nordsjællandske plantager vælge Rød Birke-Rørhat i stedet for Orange Aspe-Rørhat.

Alt i alt en sympatisk lille bog, som godt kan være den første indgang til mange gode oplevelser for nye svampesamlere, men som meget hurtigt bør suppleres af større svampebøger.

Anne Storgaard

Eigil Holm: Svampe lette at kende. Folder med 44 svampetavler. Gundlach A/S & Eigil Holms forlag. Kr. 59,50.

Normalt er det bøger der kommer til anmeldelse, men denne gang er det en folder. Eigil Holm har begået en folder med 44 plancher med, som der står på forsiden, „de lækreste spisesvampe, de farligste giftsvampe, svampe med antabus, svampe til dekoration, meget almindelige svampe“. Ideen er vist at den skulle kunne udgøre en form for mini-svampebog – man kan have med i lommen på svampeturen uden at få rygproblemer, som man risikerer med flere af de såkaldte „felthåndbøger“ der er oppe i murstenskaliber.

Folderen indeholder en kort introduktion til svampe

med en lille bestemmelsesnøgle til de omtalte arter, 62 forskellige, udvalgt efter de ovennævnte kriterier. Det er svampe som kantareller, rørhatte, mælkehatte, skørhatte, fluesvampe, blækhatte m.fl., altså et helt typisk udvalg af de helt elementære svampe, og de arter man normalt vil kaste sig over som begynder. Plancherne er håndtegnede farveblyanttegninger af forfatteren. Tegningerne er ledsaget af små kommentarer, dels til karakterer, dels til anvendelsen (spiselig/giftig).

Er en sådan folder så anvendelig? Formatet er i hvert fald lovende! Den fylder ikke noget. Til gengæld vil jeg godt garantere at den er gået mere eller mindre i opløsning efter et par ture i skoven, hvor den er blevet halvvåd samt foldet ud og sammen et par gange – og så går lidt af ideen med en folder jo tabt. Jeg testede den lige på en simuleret skovtur, og den begyndte at falde fra hinanden efter tre sammenfoldninger.

Illustrationerne? Tja, håndtegninger vil jo af naturlige grunde være personlige, og så kan man jo synes om dem eller ej. Jeg finder disse tegninger af noget svingende kvalitet med en tendens til at være alt for røde. Navnemæssigt er der desværre en del rod, hvor forfatteren vælger at bruge dybt forældede navne – både latinske og danske – for svampen, som man skal langt tilbage i de „antikke“ svampebøger (dvs. før 1960) for at genfinde. De burde have været opdateret. Ligeledes bygger afsnittet om økologi på en bog fra tresserne. Som om der ikke er udkommet bøger om det emne siden, der nok er lidt mere moderne ...

Anvendeligheden? Ja, den fylder ikke noget at have med, men jeg tror ikke den reelt kan holde til det i længden. Og til den pris ville jeg være ked af at skulle købe en ny til hver tredje svampetur. Det er altså lige før man kan få tilsvarende foldere gratis rundt omkring. Denne her er for dyr efter min smag. Brug lidt flere penge og køb en hel bog – med de nyeste navne i.

Chr. Lange

Fællesnordisk hekseringstræf år 2000

Johan Meyer

Det nordiske hekseringstræf afholdtes i år 2000 for femte gang. Det foregik i Norge, nord for Hamar i Rudshøgda den 1.-3. september. Der var af forskellige grunde lidt færre tilrejsende end vanligt, fem svenskere og seks danskere, Annie og Bjørn Pedersen, Henny Lohse, Tove Haxholm og Anne-Grethe og Johan Meyer.

Bortset fra de to sidstnævnte mødte de andre op allerede torsdag eftermiddag, så de kunne nå et par ture om fredagen – med stort udbytte af bl.a. pigsvampe. Fredag aften var alle samlet på det udmærkede motel. Gensynsglæden var stor, og i det hele taget var det sociale samvær en væsentlig del af den vellykkede weekend.

Lørdag formiddag kørte vi til naturreservatet Rothlia syd for Hamar. Vejret var ikke for godt til at begynde med, men bedredes efterhånden – det var et meget dejligt område, om end svamperigdommen ikke helt var, hvad jeg mindedes fra for 3 år siden. Den sene frokost blev indtaget hos den meget gæstfrie familie Skau, som boede ved indgangen til reservatet i et vidunderligt hus lige ved skrænten højt over søen Mjøsa – de havde netop tilbygget en storstue på ca. 60 m², naturligvis i bjælkehusstil. Resten af eftermiddagen blev brugt til svampebestemmelse til offentlig udstilling om søndagen og til at fejre Annes fødselsdag!

Aftenens festmåltid, hvori ca. 25 deltog, bestod som hovedret af rensdyrryg med kantarelsauce, hvortil var medgået ca. 2 kg af de 10 kg Hans Myhre havde afsat til hotellet. Det fornøjelige samvær fortsatte efter restaurationens lukketid i et mindre lokale stillet til vores rådighed, hvor medbragte flasker tømtes, og stemningen blev meget fin.

Søndag tog vi ud på halvøen ude i Mjøsa ved Nes, igen et fint område med en hel del svampe. Naturligvis så vi en række arter, som enten ikke findes eller ikke er almindelige i Danmark, nævnes kan i flæng: Halvkugleformet Børstebæger (*Humaria hemisphaerica*), Grøngul Rodbæger

(*Sowerbyella radiculata*), Hvidlig Fårepore-svamp (*Albatrellus ovinus*), *Albatrellus confluentis*, Sværtende Kantarel (*Cantharellus melanoxeros*), Randribbet Savbladhat (*Lentinellus vulpinus*), Okkergul Fluesvamp (*Amanita gemmata*), Gylden Kam-Fluesvamp (*A. crocea*), Gråspættet Kam-Fluesvamp (*A. submembranacea*), *A. battaræ*, Rosenrød Slimslør (*Gomphidius roseus*), „Rødpletet“ Sneglehat (*Hygrophorus erubescens*), Mørkviolet Slørhat (*Cortinarius violaceus*), Violetkødet Mælkehat (*Lactarius uvidus*) og Hekserings-Hjelmmorkel (*Cudonia circinans*).

Der blev også fundet kæmpemæssige Gyl-denhat, og for de madglade store mængder pigsvamp og Skællet Kødpigsvamp.

Om eftermiddagen var der svampeudstilling og offentlig svampebestemmelse i Rudshøgda, selvfølgelig med Hans Myhre som primus motor, – vi deltog naturligvis i den. Da den var slut, tog Hans de kantarelfattige danskere med ud til sit eget skovområde ved Nes, hvor han præsenterede os for det største udbud af kantareller nogen af os nogensinde havde set. Vi plukkede hver ca. 1 kg, og der var stadig mange lige i nærheden. Hen imod kl. 18 tog vi afsked med en træt Hans. Han havde været på stikkerne lige siden fredag morgen – og havde sørget for, at vi fik en meget fin, lang weekend med godt med svampe, hyggeligt samvær og det meste af tiden dejligt vejr.

Det danske hold blev i Rudshøgda til mandag morgen. Vi kørte til den svenske grænse ved Svinesund hver for sig, mødtes dér og overnattede et meget smukt sted, Hällekinsbåden ved Strömstad, hvor vi meget passende spiste krebs på terrassen i aften solen. Næste dag fandt vi i tre hold hver vores vej hjem.

Der er langt til Hamar – men det er i høj grad anstrengelserne værd at tage dertil!

Vi mødes i Danmark til september. Planlægningen er begyndt.

Papegøje-Vokshat, en meget variabel svamp

David Boertmann

Psittacus er latin for papegøje, og *psittacina/us* betyder „af/som en papegøje“ – med endelsen -a i hunkøn og -us i hankøn. *Hygrocybe psittacina* er derfor vokshatten, der er (her underforstået) farvet som en papegøje. Det mente I.C. Schaef-fer i det mindste i 1774, da han beskrev arten *Agaricus psittacinus*. Han nævner dog ikke noget om papegøjer i beskrivelsen, men hans tavle viser en række frugtleger, som helt svarer til hvad vi stadig opfatter som Papegøje-Vokshat. For på dansk har vi, som på de fleste andre sprog, blot oversat det latinske navn, et godt tegn på at navnet er dækkende.

Papegøjer er, set under et, en særdeles broget forsamling af fugle, men fremherskende farver er grønt og gult, og det er også papegøje-vokshattens typiske farver. I bestemmelsesnøgler er det specielt tilstedeværelsen af grønt, som bruges som afgørende karakter. Men variationen er stor inden for arten, og der findes flere typer som er helt uden grønt.

Her vil jeg beskrive en række forskellige typer af Papegøje-Vokshat. Det er dels baseret på mine egne erfaringer, dels på hvad jeg har læst mig til. Det er kun de makroskopiske kendetegn der vil blive omtalt, idet der ikke ses me-

gen variation blandt de mikroskopiske.

Papegøje-Vokshatten tilhører de „helslime-de“ arter (sektion *Glutinosae*) i underslægt *Pseudohygrocybe*. Disse arter er karakteriseret ved at være slimede på både hattens og stokkens overflade.

Typer med grønne farver

Den almindelige Papegøje-Vokshat, *Hygrocybe psittacina* var. *psittacina*

SYNONYMER: *Hygrocybe psittacina* var. *abietina* (Heim) Bon, *Hygrocybe psittacina* forma *opima* R. Schulz, *Hygrophorus psittacinus* forma *elongatus* Killerm., *Hygrophorus psittacinus* forma *tenuis* Killerm., *Hygrophorus subvirens* Britzelm.

Her i Nordvesteuropa er den almindelige type mere eller mindre klart grøn (fig. 1, 3, 6 og 7). Helt unge eksemplarer i skygge kan være helt grønne, men som regel er den grønne farve af mere begrænset udbredelse, og i yderste konsekvens ses kun grønt på stokkens top. Hat og stok varierer så i grågrønne, gulgrønne, rent okkergule til olivenbrune farver eller en mosaik af disse, og undertiden ses også lyserøde partier.

David Boertmann, Violvej 53, 7800 Skive, dmb@dmu.dk

Hygrocybe psittacina, a strikingly variable fungus

Hygrocybe psittacina shows considerable variation in macroscopic characters. A single fruit-body may change colours during its development, and between mycelia the range of colours and stature is wide. Here I present the variation based on my own finds and on correspondence with other mycologists as well as information from the literature.

The common type, *H. psittacina* var. *psittacina*, always shows bright green colours at least at the top of the stem (figs. 1, 3, 6 and 7). A small variety growing in fixed dunes is characterised by very small fruit-bodies (cap diameter less than 1 cm) and by an olive tinge both in the generally yellow fruit-body and in the green parts.

There are several types without green coloration. *H. psittacina* var. *perplexa* is brick red on the cap, often with greyish or brownish patches (fig. 8). *H. sciophanoides* has a pink cap and whitish stem. A small, *Mycena*-like type, only encountered once, has ochre yellow cap and gills and a stem with pink colours (fig. 2). A bluish type has also only been found once (fig. 5). Another striking type has brownish to lilac cap, greyish gills and a whitish to ochre stem (fig. 4). *Hygrophorus psittacinus* var. *californicus* has been described from California based on its bluish colours instead of green.

What determines this wide variation mainly in colours is not known. Some may be due to individual variation, some to edaphic factors (e.g. the small type from the fixed dunes) and some may be genetic (e.g. *H. psittacina* var. *perplexa*).

Ofte ses også en farveændring gennem et frugtlegemes levetid fra de grønne farver over gullige til mere eller mindre lyserøde. Veltørrede frugtlegemer er typisk og karakteristisk lyserøde. Variationen inden for denne type alene er med andre ord stor. Generelt giver frugtlegemernes farver associationer til papegøjer af de mere spraglede arter, tænk bare på de forskellige amazon-papegøjearter. Den almindelige Papegøje-Vokshat findes udbredt i hele landet på overdrev, i klitter og undertiden i skov.

Lille type fra grønsværsklitter, ikke navngivet

Denne type finder jeg ofte i klitområderne i Vestjylland. Den adskiller sig ved at have ganske små frugtlegemer med en hatdiameter sjældent over 1 cm, og ved at hatten er mere fladt hvælvet end hos den typiske form. Farverne adskiller sig også ved at det klart grønne er erstattet med olivengrønt, og hat og stok er mere ensfarvet gulligt olivenokker. Den er meget mindre variabel end den almindelige type og bør nok opfattes som en varietet eller i det mindste en forma.

Typer uden grønt

Teglød Vokshat *Hygrocybe psittacina* var. *perplexa* (A.H. Smith & Hesler) Boertm.

SYNONYM: *Hygrocybe sciophana* (Fr.) P. Karst.

Denne varietet er let kendelig på hattens teglrøde farve (fig. 8). Lamellerne er ofte mere orange, og stokken er lysere end hatten. Stoktoppen, lamellerne og undertiden også dele af hatten kan være grålige eller olivenbrunlige. Teglød Vokshat opfattes ofte som en selvstændig art, men da der findes mellemformer der kombinerer

den teglrøde hat med grønne farver, og da der ikke er forskelle i de mikroskopiske kendetegn, er det mere rimeligt at opfatte den som en varietet af Papegøje-Vokshat. Teglød Vokshat er sjælden herhjemme og hidtil kun fundet på overdrev.

***Hygrocybe sciophanoides* (Rea) P.D. Orton & Watling**

Denne er ikke kendt fra Danmark, og bortset fra typebeskrivelsen baseret på Cookes (1881-1891) tavle 937 (905) Fig. A, kender jeg den kun, fordi Zagyva Tibor har sendt mig billeder og materiale fra Ungarn.

Den adskiller sig fra de andre typer ved, at hatten er ensfarvet lyserød (pink), lamellerne blegt lyserøde og stokken hvidlig. Ligesom Teglød Vokshat bør den opfattes som en varietet af Papegøje-Vokshat.

Lille Huesvamp-agtig type, ikke navngivet

Denne har jeg fundet sammen med Erik Rald på det fine overdrev Bjergskov nær Åbenrå (fig. 2). Hatten var 1 cm i diameter, halvkugleformet til udbredt, okkergul og meget tyndkødet, hvorfor den var gennemskinneligt radiærstribet og med centralt „øje“. Lamellerne var blegorange uden udranding, som ellers er det hyppigste hos Papegøje-Vokshat. Stokken var lang og tynd, op til 4 cm × 1,5 mm, ens tyk, noget bugtet, på den øverste tredjedel lilla til pink og på den nederste del okkerorange og mere som hatten.

Blå type, ikke navngivet

Denne har jeg også kun fundet én gang, nær Frederikshavn (fig. 5). Som billedet viser, er hatten blå til lilla, og lamellerne og stokken er hvidlige med mere eller mindre blåligt skær.

Modstående side, figur 1-8: 1: Den almindelige type i en mere grøn udgave. Over Guddal, Frederikshavn, 15.10.1985 (DB 95018). – 2: Den lille Huesvamp-lignende form fra Bjergskov hvis habitus mere minder om en Huesvamp end en Vokshat, 24.9.1988 (DB 88113). – 3: Den almindelige type i en næsten rent gul udgave. Kun stokken er grøn. Brudehøj, Hjørring, 23.9.1994 (DB 94009). – 4: Den afvigende type fra Lysnet. Bemærk de meget afvigende farver og det totale fravær af grønt, 17.10.2000 (DB 2000/33). – 5: Den blå type fra Frederikshavn. Farverne er afvigende, men habitus er som hos en normal Papegøje-Vokshat. Donbæk, Frederikshavn, 31.10. 1984 (DB 84279). – 6: En lyserød type fra Tågelund V for Egved, 26.9.1992 (JV92-601). – 7: Den almindelige type i en olivenbrunlig udgave med lyserøde partier. Det grønne er begrænset til stokkens top. Bemærk det mere udtørrede frugtlegeme, som er næsten helt lyserødt. Over Guddal, Frederikshavn, 4.11.1984 (DB 84305). – 8: Teglød Vokshat. Disse frugtlegemer har meget lidt gråligt eller brunligt, og det ses især på hatten af det ene eksemplar. Hjerritsdal Mølle, Hobro, 1.9.1988 (DB 88035). – Billede 6 er fotograferet af Jan Vesterholt, resten af David Boertmann.

Habitus er som hos den almindelige Papegøje-Vokshat. Om denne type repræsenterer en systematisk enhed, som bør have navn, er ikke klart, da jeg kun har set denne ene indsamling. Den kan måske blot være et ekstremt udtryk for den store variation som den almindelige Papegøje-Vokshat udviser.

Brun type fra Lysnet, ikke navngivet

Denne form fandt jeg på overdrevet på bakken Lysnet ved Langå her i efteråret 2000 (fig. 4). Jeg var ude og lede efter Rosenrød Vokshat, som i Danmark kun kendes fra et fund her i 1979 (Brandt-Pedersen 1980). Den fandt jeg ikke, men i et splitsekund troede jeg lige at den var der. For en tydeligt lilla vokshat stak en hat-top op gennem græsset. Den var slimet på både hat og stok og havde en habitus som en typisk Papegøje-Vokshat, så Rosenrød Vokshat var det bestemt ikke. Nogle hundrede meter længere henne var der en gruppe mere. Hatten var kastaniebrun med tydeligt lilla skær, og på et ungt eksemplar – det jeg først så – var hatten rent lilla ind mod midten. Lamellerne var gråbrune med lysere rand, bredt tilvoksede med mere eller mindre tydelig udranding. Stokken var noget uregelmæssigt bugtet og vredet og på flere eksemplarer udvidet nedefter; den var farvet i gullighvidt, grålighvidt til næsten glasagtigt hvidt med lilla skær og på mange frugtlegemer tydeligt okkerfarvet ned mod basis. Der var ikke antydning af grønne farver eller nuancer. Mikroskopisk var den identisk med den almindelige Papegøje-Vokshat.

Man kunne måske forledes til at tro, at der her var tale om en afvigende Slimet Vokshat (*H. irrigata* (Pers.: Fr.) Bon), men de varmere farver og lameltilvoksningen peger på Papegøje-Vokshat. Denne afvigende type bør nok beskrives som en ny varietet. Den afviger i det mindste lige så meget fra den almindelige type som både Teglrød Vokshat og *H. sciophanoides*, men det kan ikke udelukkes at den blot repræsenterer endnu en ekstrem type af den alminde-

lige Papegøje-Vokshat.

***Hygrophorus psittacinus* var. *californicus* Hesler & A.H. Smith**

Denne nordamerikanske varietet adskiller sig ved at have blå farver i stedet for grønne, og så vidt jeg kan bedømme ud fra beskrivelsen (Hesler & Smith 1963), ligner den ellers mest Teglrød Vokshat og måske også den ovenfor beskrevne form fra Lysnet.

Diskussion

Der er ikke tvivl om at Papegøje-Vokshat er en meget variabel art, såvel i det samme frugtlegeme igennem væksttiden som mellem forskellige mycelier. Den sidstnævnte variation har givet anledning til beskrivelsen af en række forskellige varieteter, og flere bør beskrives. Men selv om variationen er stor, så er vi alligevel sjældent i tvivl om identiteten, når vi finder en Papegøje-Vokshat, og vi kan hurtigt blive enige om at dens navn er særdeles velvalgt. Hvad der bestemmer denne variation, er det vanskeligt at udtale sig om, idet den giver indtryk af at den er „som vinden blæser“. En del af variationen er givet genetisk bestemt, f.eks. Teglrød Vokshat, men om der også blot er tale om en individuel variation, måske bestemt af vækstbetingelser (f.eks. den lille klitform) er vanskeligt at afgøre uden en analyse af DNA'et.

Litteratur

- Brandt-Pedersen, T. 1980. Rosenrød Vokshat (*Hygrocybe calyptraeformis* (Berk. & Br.) Fayod) ny for Danmark. – *Svampe* 2: 75.
- Cooke, M.C. 1881-1891. *Illustrations of British Fungi*. – Williams and Norgate, London.
- Hesler, L.R. & A.H. Smith 1963. *North American species of Hygrophorus*. – University of Tennessee Press, Knoxville.
- Schaeffer, I.C. 1762-1774. *Fungorum qui in Bavaria et Palatinatu circa Ratisbonam nascuntur icones nativis coloribus expressae*. – Ratisbonae, typis zunkelianis, 330 plates + 1-136.

– at trøffelentusiaster i Australien – efter italiensk forbillede – er i gang med at udvikle en „elektronisk næse“ (på engelsk kaldes den *e-nose*), der kan give signal, når der befinder sig en Perigord-Trøffel (*Tuber melanosporum*) under jorden. En prototype vil være klar til afprøvning i 2001, og forventningerne er store. Som omtalt i den allerførste Vidste du...-notits i 1996, mente entusiastiske svampedyrkere dengang at have fundet ideelle vækstbetingelser for de eftertragtede Perigord-trøfler på den australske ø Tasmanien. Siden da er over 100 hektar blevet tilplantet med hasselbuske podet med trøffelmycelium. Den 18. juni 1999 lykkedes det en specialtrænet trøffelhund at snuse sig frem til den første Perigord-Trøffel på det australske kontinent, 8 km vest for Deloraine i det nordlige Tasmanien, og måneden efter blev der fundet seks frugtleger til (i alt 110 gram). Fundene udløste næsten omgående 250.000 australske dollars til yderligere forskning i trøffeldyrkning. Nu skaber forventningerne til den elektroniske næse fornyet håb om, at de oprindelige mål kan nås: om ti år at have en trøffelproduktion på 12 tons årligt i de tasmanske trufferies, som trøffelarealerne kaldes lokalt. På dansk må det oversættes med „trøflerier“. (www.perigord.com.au og www.tastruffles.com.au – januar 2001).

– at selv om gødskning af skovbund ændrer artssammensætningen af ektomykorrhiza-svampe kraftigt, så mindskes artsantallet ikke nødvendigvis. I en ny svensk undersøgelse i Västerbottens granskove kunne man før gødskning identificere godt 60 arter eller artsgrupper af ektomykorrhiza-svampe fra træernes rodspidser i et prøvefelt. Efter gødskning med 825 kg kvælstof pr. hektar over ti år var tallet næsten det samme, men der var i høj grad tale om andre arter. Arter af Slørhat (*Cortinarius* spp.) gik f.eks. voldsomt tilbage, mens visse arter af barksvampe (*Corticaceae*) vandt frem. Adskillige andre forsøg gennem det seneste årti har ellers påvist færre

ektomykorrhiza-svampearter efter gødskning af skovbunden, men det skyldes måske, at man kun har samlet frugtleger. Gennem 1990'erne har det vist sig, at omkring 75% af ektomykorrhiza-arterne overses, når der kun indsamles frugtleger. Mange frugtleger er meget små, dannes under jorden eller dannes slet ikke. Derfor er det nødvendigt at analysere rodspidserne direkte. I hvor høj grad de tidligere svampesamfund genindfinder sig, når gødningen udvaskes af jorden, vides ikke. Det ventes de kommende år at afsløre. (P. Fransson: FaktaSkog 7-2000, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala – juli 2000).

– at det er forbudt at plukke vilde svampe den første uge af hver måned i næsten tre fjerdedele af Schweiz. 16 af landets 23 kantoner har efterhånden indført „svamperationering“. I Luzern-kantonen må hver person f.eks. højst samle 2 kg daglig, heraf kun 500 gram kantareller og morkler – og aldrig månedens første syv dage. I Zürich-kantonen må man kun samle 1 kg daglig, og dér er der totalt plukkeforbud de første ti dage af hver måned. Som et plaster på såret er det dog tilladt i kantonen at samle ubegrænsede mængder Honningsvamp (*Armillaria* spp.), da Honningsvamp anses for skadelig for skovbruget, og man åbenbart tror, at plukning af dens frugtleger kan reducere skadevirkningen. I Liechtenstein er grænsen på 1 kg Karl-Johan, kantareller og morkler pr. dag og 2 kg for andre svampearter. Der er endvidere plukkeforbud fire af ugens dage året rundt: mandag, onsdag, fredag og søndag. I Frankrig håndhæves 2 kg-grænsen mange steder, og den lader til at være vidt udbredt i Mellemeuropa. Straffen for at overtræde grænserne varierer, og selv om restriktionerne først og fremmest er indført for at hindre kommerciel plukning, er det vigtigt som almindelig svampeplukker at undersøge de lokale regler, inden man går på svampetur. Ellers kan det blive en dyr fornøjelse. (H.-P. Neukom: Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 78 (4): 189, juli 2000).

Hjemmeside for Lokalforeningen for Sjælland

Anne Storgaard

I lokalforeningen havde vi talt om at få nogle af vores arrangementer på Internettet, så en bredere kreds end Svampeforeningens medlemmer kunne høre om vores aktiviteter. Jeg selv havde ingen erfaring med hjemmesider, men jeg syntes, at det lød spændende med et sådant projekt. Heldigvis har jeg en datter, der kan hjælpe mig med det tekniske, så det er gået ret smertefrit med at få lokalforeningens side op at stå.

Siden kom første gang på nettet i sommeren 2000 på adressen:

http://home.worldonline.dk/~e_slot/index.htm

Snart derefter oprettede Christian Lange et link fra hovedforeningens hjemmeside, så den let kan findes af svampeinteresserede. Vi har fået tilbud om at benytte samme server som hovedforeningen, men indtil nu har den nuværende løsning fungeret uden problemer.

Det meste af hjemmesiden drejer sig om lokalforeningens arrangementer, f.eks. åbent hus, svampedage og svampebestemmelse på Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum i Hørsholm. Flere af disse arrangementer er beregnet for en større kreds end foreningens medlemmer. Jeg har dog også haft omtale af en del af mine egne og nogle få af de øvrige ture med. Hvor det har været muligt, har jeg lavet et link til Skov- og Naturstyrelsens pjece fra skoven, hvor turen afholdes, så man inden turen kan læse om lokaliteten. Inden hver tur har 4-5 interesserede henvendt sig, men det er kun nogle få ikke-medlemmer, der er dukket op på selve turen.

Blandt mine medturholdere har der været en frygt for, at man pludselig stod med 150

Paryk-Blækhat var månedens svamp i oktober 2000 på Lokalforening for Sjællands hjemmeside. Her kan man bl.a. finde en opskrift til toast med Paryk-Blækhat.

helt nye svampesamlere på en foreningstur. Af samme grund har der ikke været reklameret på nettet for de ture, der ligger meget tæt på København.

Anne Storgaard, Søndermarken 75, 3060 Espergærde, e_slot@image.dk

The web-site of the Sjælland division of the Danish Mycological Society

The local society of Sjælland which is a division of The Danish Mycological Society, has launched its web-site on http://home.worldonline.dk/~e_slot/index.htm in the summer of 2000.

Månedens svamp

Det sjoveste at lave er dog rubrikken „månedens svamp“. Den har ikke noget specielt at gøre med det, vi finder på Sjælland, men svampevenner fra hele landet kan have glæde af disse sider. Månedens svamp bliver kort beskrevet med kendetegn og forvekslingsmuligheder. Benny T. Olsen har forsynet mig med fotografier til siderne, og flere af lokalforeningens medlemmer har hjulpet med opskrifter. Hvis jeg ikke har fået fat i svamp-billeder af forvekslingsmuligheder, linker jeg til en side på nettet med et billede og helst også en beskrivelse.

Jeg er meget interesseret i flere fotografier af arter, der ikke har været behandlet (meget gerne spisesvampe). Jeg har et par opskrifter til Broget Skørhat og Brunstokket Rørhat liggende, men jeg mangler nogle gode fotografier. De skal gerne komme som månedens svamp i efteråret 2001. Som eksempel på siderne gengives månedens svamp fra oktober 2000.

http://home.worldonline.dk/~e_slot/oktober.htm

Artiklerne har måske ikke det faglige niveau, vi kender fra tidsskriftet Svampe, men flere medlemmer har sagt, at de glæder sig over at læse dem, og at jeg burde skrive om hjemmesiden i Svampe. Derfor denne artikel. Jeg kan anbefale, at andre lokalafdelinger/grup-

per laver noget lignende. Der er dog allerede medlemmer af Svampeforeningen, der har nogle lokale svampesider på nettet f.eks. Flemming V. Larsens „Svampe i Østjylland“ på <http://www.in2.dk/svampe/> og Birthe Pedersens „Søhøjlandets svampe“ på <http://home6.inet.tele.dk/pedjuhl/index.html>.

En opskrift fra hjemmesiden

Her er opskriften fra oktober måned på hjemmesiden. Toast med Paryk-Blækhat af Carsten John (til 4 personer):

- 4 skiver brød
- 2 stk. kyllingebryst
- 1/2 l piskefløde
- 8 skiver bacon
- 1/2 kg Paryk-Blækhat
- persille
- smør
- evt. Maizena
- salt og peber

Rens, skyl og snit svampene. Hak persillen. Steg kyllingebryster og bacon. Svampene sautes i smør. Tilsæt piskefløden og lad det koge ned. Jævnes evt. med lidt Maizena ud-rørt i vand. Smag til med salt og peber. Rist brødet og anret det på tallerkener med stuvningen over. Skær kyllingebrysterne i skiver og læg dem ovenpå sammen med baconskiverne. Drys med hakket persille.

Kommentarer til Pia Boisen Hansens anmeldelse af J. P. Skou: Danske navne på plantesygdomme (Svampe 42, s. 34)

I Svampe 42 har Pia Boisen Hansen anmeldt en ny bog, J. P. Skou: Danske Navne på Plantesygdomme. Anmeldelsen fokuserer stærkt på visse mangler ved bogen, og det er vores opfattelse, at omtalen ikke giver et retfærdigt indtryk. Derfor disse kommentarer.

Bogen er en videreførelse af den i 1985 udkomne: Nordiske navn på plantesjukdommer og patogener. I den nye udgave er der foretaget talrige rettelser af fejl og mangler i forhold til 1985-udgaven. Begge værker har været – henholdsvis er – en stor hjælp i vort arbejde. Så vi mener, at det er uretfærdigt, at anmelderen bruger de fejl, hun har fundet, til at antyde, at bogen gør det svært for læserne og er et tilbageskridt. Anmeldelsen efterlader i hvert fald det indtryk, at bogen ikke er værd at bruge som erstatning for den gamle, og det mener vi ikke er fortjent.

Den nye bog skal – som sin forgænger – betragtes som primært dækkende svampe, der har betydning i plantepatologien. At der mangler hekseringsdannende arter, er jo kun et spørgsmål om, hvor grænsen går for bogens emne. Skou har medtaget dem, som allerede optrådte i den gamle nordiske, så hvis man skal kritisere noget, må det være, at der ikke var flere arter i den gamle udgave. Dette kan opfattes som beklageligt, men kan næppe siges at være en væsentlig anke, da emnet dækkes af andre opslagsværker.

At nogle af figurerne er lidt utydelige er rigtigt, men den egentlige grund til det begrænsede og ældre billedmateriale er, at prisen på bogen ikke kan bære bedre illustrationer. Og billederne er nok fortrinsvis til for at bryde monotonien i listerne.

Men det er især de principielle spørgsmål, vi ønske at forsvare: Det er korrekt, at Skou laver en sammenblanding af sygdomsnavne og svampenavne. Men bemærk at bogen hedder „Plantesygdomme“, og overskriften i registret hen over kolonnen med de danske navne er også *svampesygdomme*. Så selvom det latinske navn

er navnet på svampen, så er det danske navn et navn på en sygdom, ikke på en svamp. At der så ofte på dansk ikke er et separat navn for sygdommen og svampen er uheldigt, og derfor påpeger vi i undervisningen at man altid skal skelne mellem sygdom og patogen. I de tilfælde, hvor der er forskellige navne for de to kategorier, har Skou da også forsøgt at have det med, f.eks. „Lærke-Frynseskive, lærkekræft“ for *Lachnellula willkommii*. Men det er da rigtigt, at man med fordel kunne have brugt plads på at forklare/tydeliggøre dette problem.

At der er introduceret mange nye navne i mykologien (navne, som passer ind i et bestemt systematisk system) hos f.eks. sæksporesvampe, betyder ikke, at disse navne uden videre skal overføres til de godkendte navne på plantesygdomme. Dette kræver, at navnene har været forelagt nomenklaturudvalget under Dansk Plantepatologisk Selskab i følgeskab med god argumentation for at navnene skal ændres eller oprettes.

Vi ved, at Svampeforeningens politik i navngivningsspørgsmål er at tilstræbe, at nyintroducerede danske navne på svampe skal antyde det genetiske slægtskabsforhold. Det er et udmærket princip, men hvor der er en meget udbredt brug af et navn på en bestemt sygdom, også selvom dette mest beskriver et iøjnefaldende symptom, er det efter vor opfattelse særdeles uheldigt at erstatte sygdoms- og patogennavnet med en nyt navn, også selvom patogenet overføres til en ny slægt o.lign. Man har jo stadig de videnskabelige navne, hvoraf man kan se det systematiske tilhørsforhold.

Skous liste er baseret på navne, der er godkendt i Plantepatologisk Selskabs Nomenklaturudvalg. Hvad grunden nu end måtte være, så har f.eks. Jens H. Petersen & Jan Vesterholt ikke gjort nogen videre brug af denne mulighed. Det kan derfor ikke undre, at deres navne hverken er kendte eller antaget af Skou, som igennem mange år har været formand for dette udvalg. Og en evt. kritik af, at Skous liste ikke indeholder de nyeste navne, kan derfor mere passende rettes til dem, som ikke ønsker at bruge de officielle kanaler til at få deres navne an-

erkendt. Det er i hvert fald ikke en anledning til at kalde den omtalte bog et tilbageskridt.

Tilbage står vel, at vi må beklage, at det trods gentagne forsøg ikke er lykkedes at få en aftale med Svampeforeningens navneudvalg. En gensidig orientering ville kunne løse mange problemer.

Sammenfattende kan det siges, at vi opfatter „Danske Navne på Plantesygdomme“ som et særdeles vigtigt redskab, der letter arbejdet for forskere og studerende i plantepatologi. Enkelte skønhedsfejl, som er uundgåelige i et værk, der udelukkende består af data, er efter vor mening for ubetydelige til at forringe bogens reelle nytteværdi.

Iben M. Thomsen og Eigil de Neergaard

Kommentar vedrørende navneudvalg

Da overstående indlæg kan forekomme lidt indforstået for flertallet af Svampes læsere, er det nødvendigt med et par supplerende bemærkninger.

Foreningen til Svampekundskabens Fremme har sit eget navneudvalg som eksisterer uafhængigt af Plantepatologisk Selskabs Nomenklaturudvalg. Der er et overlap mellem de svampe Plantepatologisk Selskabs Nomenklaturudvalg beskæftiger sig med, og de svampe som svampeforeningens navneudvalg beskæftiger sig med, men forskellene er store. Svampeforeningens

navneudvalg beskæftiger sig generelt ikke med ukønnede skadesvampe, og plantepatologer har selvsagt ikke den store interesse i at navngive de mange svampe som ikke forårsager sygdomme på planter.

I svampeforeningens navneudvalg mener vi at svampene skal have danske navne hvis den forøgede viden om dem skal kunne formidles til en bredere kreds af mennesker. Omkring 1000 nye svampenavne er lavet i de sidste 15 år. Nogle af disse svampe er skadevoldende, men de fleste er det ikke. Enkelte slægtsnavne har vi ændret ud fra et ønske om at lave en sammenhængende og logisk navngivning der afspejler de systematiske tilhørsforhold. Derfor har vi i svampeforeningen lagt nogle navne i mølposen som stadig anvendes af plantepatologer, og som plantepatologer næppe vil være indstillet på at revidere. En nærmere redegørelse for principperne der anvendes af svampeforeningens navneudvalg, kan ses andetsteds i bladet.

Umiddelbart ville det være hensigtsmæssigt hvis der kun var ét navneudvalg i Danmark, og en gensidig orientering kunne måske løse nogle problemer. Men når alt kommer til alt, har plantepatologerne og svampeforeningen forskelligt udgangspunkt og forskelligt formål med at lave danske svampenavne, og det er disse forskelle der afspejles i den omtalte anmeldelse.

Jan Vesterholt

Diplomtagere 2000

Følgende personer har bestået diplomprøven i svampekundskab i 2000:

Christoffer Harder, København
Martin Brink, København

Foreningen ønsker diplomtagerne tillykke!

Safrangul Fedtporesvamp genfundet

Safrangul Fedtporesvamp (*Aurantioporus croceus*) står anført i den danske rødliste (Stoltze & Pihl 1998) som „uddød“. De eneste dokumenterede danske fund var gjort i Fulgsang Storskov på Østlolland af F.H. Møller i 1936 og 1937. Svampen voksede begge år i samme gamle, hule Eg, og fundene blev første gang omtalt og beskrevet i forbindelse med to ekskursionsrapporter i Friesland (Møller 1938, Buchwald 1938). På begge ekskursioner havde Møller medbragt friske frugtleger. Siden har N.F. Buchwald (1974) yderligere beskrevet de to fund, denne gang ledsaget af en akvarel. Frugtlegerne fra 1937 havde målt $37 \times 26 \times 10$ cm. I 1938 var svampene der ikke mere, og Buchwald oplyser at Møller trods ivrig eftersøgning ikke var i stand til at finde svampen i nogen anden af Lollands mange egebevoksninger.

Buchwald (1978) har senere antydnet at der måske var et endnu ældre fund af arten fra Danmark, men da der ikke findes dokumentation i form af et belæg, og da voksestedet til og med er ukendt, er det nok bedst at se bort fra denne oplysning.

Da vi i sommeren 2000 arbejdede på at lave en rødliste for Storstrøms Amt, var det naturligt at besøge Fulgsang Storskov, hvor der er mange store ege. Til vores store glæde lykkedes det at finde en liggende kæmpeeg, hvor der på et afbrækket stykke ved sad to små, men friske

frugtleger af Safrangul Fedtporesvamp. Det største af frugtlegerne målte ca. 7 cm i diameter, og resterne af to døde frugtleger viste at svampen også må have været fremme i 1999. Alle frugtleger var væsentligt mindre end dem som Møller fandt. Det ene af de to frugtleger fra år 2000 er vist her. Et farvefoto af et noget flottere, men udenlandsk frugtleger findes hos Vesterholt og Knudsen (1990).

Med dette genfund må det være naturligt at ændre Safrangul Fedtporesvamps rødlistestatus fra „uddød“ til „akut truet“. Det træstykke vi fandt svampen på, var knap en meter langt, og i løbet af få år vil det være helt nedbrudt. Indtil da må man håbe at sporer vil spredes derfra til andre ege i nærheden. Vi lod naturligvis frugtlegerne sidde, bortset fra et meget lille fragment der blev gemt som dokumentation.

Skoven rummer mange store ege, og det er muligt at flere af dem kan have myceliet af Safrangul Fedtporesvamp i sig. Om det så er nok til at svampen vil kunne overleve på længere sigt, må tiden vise. Det er under alle omstændigheder meget vigtigt at lokaliteten drives med størst muligt hensyn til svampene. Vi vil i de kommende år se efter om arten holder stand.

Ud over Safrangul Fedtporesvamp rummer egene også andre sjældne svampe, bl.a. de akut truede arter Egetunge (*Buglossoporus quercinus*) og Mønster-Lædersvamp (*Xylobolus frustulatus*). Begge blev fundet i år 2000, sidst-

Mikael B. Hansen, Kjærsager 20, 4330 Hvalsø, mikael.bh@get2net.dk

Pia Boisen Hansen, Langelinie 37 st.tv., 7100 Vejle, myco@vip.cybercity.dk

Lise Samsø, Skjærringvej 6, 8464 Galten, lsam@vip.cybercity.dk

Thomas Stjernegaard Jeppesen, Lille Glasvej 3, 2. t.v., 5000 Odense C., thomasstjerne@get2net.dk

Ulrik Söchting, Botanisk Institut, Øster Farimagsgade 2D, 1353 København K

Jan Vesterholt, Langelinie 37 st.tv., 7100 Vejle, myco@vip.cybercity.dk

Notes on rare fungi collected in Denmark

Aurantioporus croceus is reported from Denmark for the first time since 1937. It was found in the same forest from which it was reported earlier.

Gomphus clavatus is reported for the first time from Sjælland since 1913.

Tricholoma luteovirens has been found in two localities in the recent years, in one of these localities it was found in large numbers.

Cortinarius sulfurinus var. *fageticola* is reported for the first time from Denmark.

Correction: The specimens reported and illustrated in Svampe 42 as *Dacryonaema rufum* have been studied by Anne-Elise Torkelsen and identified as *Ditiola radicata*.

Et af de to frugtlegermer af Safrangul Fedtporesvamp (*Aurantiporus croceus*), som blev fundet i Fuglsang Storskov 12.8.2000 (JV00-189). Foto Jan Vesterholt.

Køllekantarel (*Gomphus clavatus*) blev genfundet på Sjælland i år 2000. De viste eksemplarer er fra Silkeborgskovene (JV97-074). Foto Jan Vesterholt.

Cortinarius sulfurinus var. *fageticola*. Kolding, Marie-lund, 9.9.1999 (TSJ99-046). Foto Thomas S. Jeppesen.

nævnte af Thomas Læssøe. I skoven findes der også mange ege med Oksetunge (*Fistulina hepatica*).

MATERIALE: LOLL.: Fuglsang Storskov, Løgnor, 12.8.2000, Jan Vesterholt & Pia Boisen Hansen (JV00-189).

Pia Boisen Hansen & Jan Vesterholt

Køllekantarel (*Gomphus clavatus*) fundet på Sjælland

For 4 år siden blev Køllekantarel genfundet i Danmark for første gang siden 1960. Dengang, 36 år tidligere, blev svampen fundet i Hou Skov ved Mariager Fjord, og det nye fund fra 1996 fandt sted i Silkeborgskovene (Strandberg 1997). På Sjælland er den derimod ikke fundet efter 1913 – før nu i år 2000.

Fundet blev gjort midt i august måned under Bøg på morjord på det nederste stykke af en skråning tæt ved en søbred på Midtsjælland. Området er stærkt besøgt, og ikke mange meter fra hekseringen står flere bænke med udsigt over søen.

Køllekantarellerne stod i en imponerende heksering på 130 cm (23+50+11+8+14+18 frugtlegemer + små primordier). 5 m derfra var der endnu et mycelium med fem frugtlegemer. Svampene stod mellem småpinde og bogskåle, men uden blad-detritus. Bevoksningen bestod af Almindelig Kohvede (dominerende), Hundegræs, Skovmærke, Skov-Salat, Viol (sp.), Star og Filtet Stjernemos (*Mnium hornum*) samt Etage-Kransemos (*Hylocomium splendens*).

Bøgebevoksningen er flere hundrede år gammel, og skovbundens bevoksning tyder på sur jord. Vi foretog pH-måling (efter 3-4 timers rystning i destilleret vand) og fandt et overraskende højt pH-tal, nemlig 6,8, hvilket bekræfter svampens tilknytning til jordbund med enten kalk eller plastisk ler.

Årsagen til det høje pH-tal kan vi kun gisne om. En hypotese er udsivning af basisk vand fra toppen af skråningen ca. 8 m fra findestedet. Skråningen er omkring 4 m høj, og på toppen af denne løber en sti, hvor skovvæsenet for 3-4 år siden lagde en ny belægning af lerblandet grus.

MATERIALE: S-SJÆLL.: Hejede Overdrev ved Avnsø, 6 km syd for Kirke Hvalsø, 13.8.2000. Mikael B. Hansen & Ulrik Søchting.

Mikael B. Hansen & Ulrik Søchting

Lakrids-Ridderhat (*Tricholoma luteovirens*) findes stadig i Danmark

Den første danske angivelse af Lakrids-Ridderhat (*Tricholoma luteovirens* (Alb. & Schw.: Fr.) Gill.) går tilbage til 1957, hvor K. Bülow fandt den i Rind Plantage ved Herning (Bülow & Møller 1959). To år senere blev den fundet igen, denne gang i Tisvilde Hegn (Buchwald 1961).

I de næste 42 år blev denne karakteristiske art slet ikke set her i landet, men i september 1998 fandt Henning Knudsen og Mikako Sasa fire mycelier med i alt otte eksemplarer i Kirke-milen i Skagen Klitplantage. Her er arten så fundet hvert år siden. I 1999 fandt Christian Lange m.fl. mindst tre mycelier af den i Kirke-milen, og i august 2000 blev der set hele 15 mycelier spredt over et stort område. Lakrids-Ridderhat er aldrig genfundet i Rind Plantage, men i 1999 blev den fundet i Tisvilde Hegn (Rald 2000).

Lakrids-Ridderhat kendes bedst fra andre ridderhatte på sin strågule, tørre hat og sin karakteristiske lugt der kan minde om den man finder hos Mose-Mælkehø (Lactarius helvus). De danske fund er gjort under Bjerg-Fyr (*Pinus mugo*) på ret åben og sandet bund. Levested og udbredelsesmønster ligner meget det man finder hos Halsbånd-Ridderhat og visse af de brune pigsvampe, så man skal næppe forvente at finde Lakrids-Ridderhat i områder med højt kvælstofnedfald (se Vesterholt m.fl. 2000). I den seneste udgave af den nationale rødliste (Stoltze & Pihl 1998) har Lakrids-Ridderhat status som „uddød“, men det vil nok være passende at ændre dens status til „akut truet“.

Der er lidt forvirring omkring artens navn, både det videnskabelige og det danske. Da den første gang blev angivet fra Danmark, var det under det videnskabelige navn *Tricholoma helviodor* Pilát & Švrček. Også navnet *T. apium* Jul. Schäff. har været benyttet flere steder. Disse to navne stammer fra henholdsvis 1946 og 1925, men de må begge vige for det sanktionerede navn *T. luteovirens* der er baseret på Albertini og Schweinitz' beskrivelse fra 1805.

Første gang arten blev omtalt fra Danmark, HM. Møller det danske navn Karry-Ridderhat. I de senere år har arten dog i adskillige publikationer været kaldt Lakrids-Ridderhat, antagelig fordi det først introducerede navn har været oversat. Det kan diskuteres hvilket navn der

Lakrids-Ridderhat (*Tricholoma luteovirens*) blev fundet på 15 mycelier i Kirkemilen i Skagen Klitplantage den 19.8.2000 (JV00-215). Foto Jan Vesterholt.

bedst beskriver arten, men det vil nok være for forvirrende at ændre det igen.

MATERIALE: NØ-JYLL.: Skagen Klitplantage, Kirkemilen, 19.8.2000, Anders, Lasse & Jan Vesterholt (JV00-215).

Jan Vesterholt

***Cortinarius sulfurinus* var. *fageticola*, en ny knoldslørhat for Danmark**

De danske arter af gule knoldslørhatte, (*Cortinarius*, underslægt *Phlegmacium*, sektion *Fulvi*), blev behandlet i Svampe 40, august 1999, men allerede samme efterår dukkede en ny art fra sektionen op i Danmark, nemlig *Cortinarius sulfurinus* var. *fageticola* Brandrud. Den blev fundet den 9.9.1999 under bøg på en leret bakke ned til bækken i den nordlige del af Marielund i Kolding. Jeg gen fandt den på samme mycelium den 15.9.2000, og det gav mig mulighed for at tage frisk materiale med til SMF's „svampvecka“ på Gotland og konferere med varietetens ophavsmand.

Her følger en beskrivelse af fundet (farvekode refererer til Farver i Farver (Kornerup & Wanscher 1961):

Hat op til 8 cm bred, hvælvet, i randen gul (2A5), mod midten grågrøn (3B5). Lameller som unge grågrønne (2B4). Stok op til 2 cm tyk, med randet knold (-3,5 cm), lyst grågrøn (1B3). Basalmycelium hvidligt. Kød hos unge eks. lyst grøngult (1A3-1A4) med et grågrønt skær i stokken, hos ældre eks. noget blegere. Lugt svagt persille- eller grønsagsagtig som hos *Cortinarius rheubarbarinus*.

Sporer mandel- til svagt citronformede, ret groft ornamenterede, $10,9-12,5 \times 6,2-7,3 \mu\text{m}$, ($MV = 11,54 \times 6,6 \mu\text{m}$), $Q = 1,75$.

Basereaktion (NaOH 27,7%, pH 13) i kødet negativ, på hathuden brunlig, på basalmyceliet klart rød.

Den mest oplagte forvekslingsmulighed til *C. sulfurinus* var. *fageticola* er nok Strågul Slørhat (*C. humolens*), som dog er hvidlig i kødet og har negativ basereaktion på basalmyceliet. I nøglen i Svampe 40 vil *C. sulfurinus* var. *fageticola* også

kunne nøgle ud som Citrongul Slørhat (*C. citrinus*) pga. det grøngule kød, men Citrongul Slørhat har væsentligt mindre sporer og reagerer også negativt med base på basalmyceliet.

Artens hovedvarietet (var. *sulfurinus*) findes i nåleskov på kalkrig bund og adskiller sig ud over dette fra var. *fageticola* ved at have lidt større sporer, knap så udtalte grønne nuancer samt kraftigere lugt.

Systematisk står *C. sulfurinus* nær Mel-Slørhat (*C. flavovirens*). Var. *fageticola* blev beskrevet i 1998 i vol. 4 af værket Cortinarius Flora Photographica, hvor den også er afbildet. Typen er fra Skåne, og ud over typelokaliteten er den hidtil kun kendt fra et par andre lokaliteter i Sverige – og nu altså også fra én lokalitet i Danmark.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Kolding, Marielund, 9.9.1999, Thomas S. Jeppesen. (TSJ99-046); samme sted 15.9. 2000, Thomas S. Jeppesen (TSJ00-027).

Thomas S. Jeppesen

Berigtigelse

I denne rubrik i Svampe 42 blev Mørkstokket Tåresvamp (*Dacryonaema rufum*) angivet og afbildet fra Danmark (Samsø 2000). Siden da har Anna Elise Torkelsen fra Oslo lånt og studeret det omtalte materiale, som har vist sig at være Rod-Tåresvamp (*Ditiola radicata*). I Nordic Macromycetes (Hansen & Knudsen 1997) angives Mørkstokket Tåresvamp at være sjælden i Danmark, men ved et tjek på herbariet på Botanisk Museum i København (C) blev der ikke fundet dansk materiale der kan dokumentere oplysningen om dens tilstedeværelse i Danmark. Rod-Tåresvamp findes til gengæld hist og her i Danmark.

Vi takker Anna-Elise Torkelsen for at have gjort os opmærksom på fejltagelsen.

Lise Samsø & Jan Vesterholt

Litteratur

- Brandrud, T.E. in prep. Cortinarius Subgenus Phlegmacium Section Fulvi (Including Scauri ss. Moser) in Europe. Descriptive part. – Edinburgh Journal of Botany.
- , H. Lindström, H. Marklund, J. Melot & S. Muskos 1990-1998. Cortinarius Flora Photographica, vol. 1-4. – Cortinarius HB, Härnösand.
- Buchwald, N.F. 1938. Søndag den 10. Oktober. Ekskursion til Kongebroskoven og Bromme Plantage. – Friesia 2: 136-138.
- 1961. Søndag den 11. Oktober 1959. Ekskursion til Tisvilde Hegn. – Friesia 6: 433-435.
- 1974. Safrangul Poresvamp (Polyporus (Hapalopilus) croceus) fundet 1936 i Danmark. – Friesia 10: 323-326.
- 1978. Er Safrangul Poresvamp (Polyporus (Hapalopilus) croceus Pers. ex Fr.) fundet i Danmark før 1936? – Friesia 11: 247-248.
- Bülow, K. & F.H. Møller 1959. Tricholoma helviodor Pilát et Svrcek (Karry-Ridderhat, en for Danmark ny Ridderhat. – Friesia 6: 13-15.
- Hansen, L. & H. Knudsen (red.) 1997. Nordic macromycetes. Vol. 3. – Copenhagen.
- Jeppesen, T.S. & T. Frøslev 1999. Gule Knoldslørhate i Danmark. – Svampe 40: 13-27.
- Kornerup, A. & J.H. Wanscher 1961. Farver i farver. – Politikens Forlag.
- Møller, F.H. 1938. Søndag den 20. September. Ekskursion til Ulvshale Skov, Møen. – Friesia 2: 124-125.
- Rald, E. 2000. Sjælland i J. Vesterholt (red.): Landsdelsrapporter. – Svampe 41: 55-56.
- Samsø, L. 2000. Mørkstokket Tåresvamp (Dacryonaema rufum). – Svampe 42: 8-10.
- Stoltze, M. & S. Pihl (red.) 1998. Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark. – Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen.
- Strandberg, M. 1997. Køllekantarel (Gomphus clavatus) genfundet i Danmark. – Svampe 35: 46-47.
- Vesterholt, J., W.A.H. Asman & M. Christensen 2000. Kvælstofnedfald og tilbagegang for svampe på mager bund. – Svampe 42: 53-60.
- Vesterholt, J. & H. Knudsen 1990. Truede storsvampe – en rødliste.

***Amicodisca* – en skivesvampeslægt med to smukke, men næsten ens arter**

Seppo Huhtinen & Thomas Læssøe

I 1996 blev Nordisk Mykologisk Kongres afholdt på Mekrijärvi Feltstationen i det østligste Finland. Uheldigvis var svampesæsonen usædvanlig dårlig, hvilket fik deltagerne til at søge ekstra meget efter de små ting i fugtige lavninger og langs søer og floder. Denne aktivitet bevirkede, at nogle stærkt farvede frynseskive-svampe blev fundet af henholdsvis Thomas Læssøe og Christian Lange. Det viste sig, at frynseskiver af denne type ikke var fundet i Finland siden 1860'erne, og da kun på en enkelt lokalitet. P.A. Karsten var den ansvarlige, og fundet blev publiceret som *Peziza virella* P. Karsten i hans *Fungi Fenniae Exsiccati*. Endnu mere overraskende var det, at de to makroskopisk stort set ens nye fund viste sig at tilhøre to forskellige arter, begge tilhørende slægten *Amicodisca* Svrcek! Karsten var en ekstremt dygtig indsamler, men alligevel lykkedes det ham aldrig at genfinde *Peziza virella*. Først efter 130 år dukker to nye finske kollektioner op, hvoraf den ene bliver typen for en ny art. Mykologi er fyldt med spændende overraskelser! Det må dog siges, at når først mikrohabitaten er fundet, er *Amicodisca*-arter næsten lige så iøjnefaldende som Almindelig Gulskive (*Bisporella citrina*).

Amicodisca blev beskrevet af Svrcek (1987)

baseret på en smuk, svovlgul frynseskive, oprindeligt kaldet *Dasyscypha brdensis* Vel. Svrcek og Kubicka fandt nye indsamlinger i Bøhmen, og Svrcek lavede slægtsnavnet *Amicodisca* for at ære sin ven Kubicka som i mellemtiden var død. (Amicus betyder ven på latin). Huhtinen (1994) påviste siden, at Karstens art *Peziza virella* var den samme som *D. brdensis*, og svampen kom til at hedde *Amicodisca virella* (P. Karsten) Huhtinen. Christian Langes indsamling fra Mekrijärvi passede fint på denne art, men Læssøes materiale havde langt mindre sporer og forstyrrede Huhtinens nattesøvn i en længere periode. Det ville være uforsigtigt at foreslå en ny art baseret på blot en enkelt indsamling og primært på en enkelt forskel (sporedimensionerne). Det viste sig dog, at også Hans-Otto Baral havde modtaget materiale af den småsporede art, men fra Tyskland, og arten er nu under publicering af Ain Raitviir og Huhtinen i fællesskab med navnet *A. svrcekii* Raitviir & Huhtinen (Raitviir 2000). Her følger en beskrivelse af de to arter.

***Amicodisca virella* (P. Karst.) Huhtinen**

Apotecier tætsiddende, 0,2-0,6 mm i diam., sidende, lavt bægerformede, tydeligt hårede i randen af svovlgule til svagt grøngule hår, der er samlet i totter, hvilket giver apoteciet et furet

Seppo Huhtinen, University of Turku, FIN 20014, Turku, Finland, sephuh@utu.fi

Thomas Læssøe, Botanisk Institut, Øster Farimagsgade 2D, DK-1353 København K, thomasL@bot.ku.dk

***Amicodisca*, a genus with two beauties**

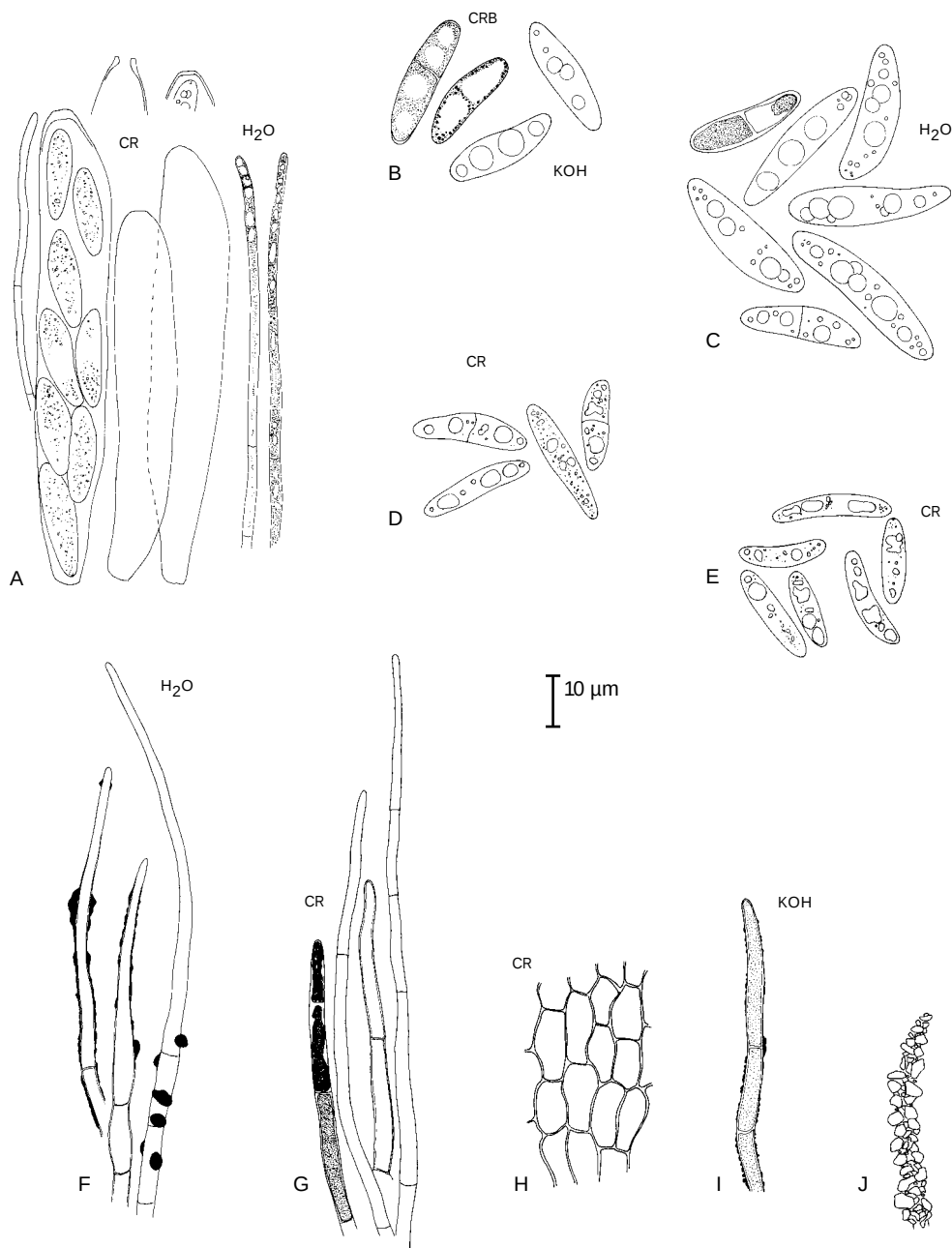
Descriptions of two discomycetes, the rediscovered *Amicodisca virella* and a new species *A. svrcekii* (*Hyaloscyphaceae*), are given and their ecology discussed. The Finnish collections cited are the first since the original material collected by Karsten 130 years earlier. Also material from easternmost Russia is cited and the new species (to be published in Czech Mycology) is recorded from Finland and Germany. It differs from *A. virella* in its distinctly smaller spores but is otherwise very similar, as also can be seen from the two colour plates. Based on the present material, *Amicodisca* species would seem to have a strong preference for watersoaked hardwood, often located on the banks of rivers or lakes. One collection (from Kamchatka) of *A. virella* is from a dry site on the underside of a *Betula* trunk. When first located, *Amicodisca* species may be almost as conspicuous as the ubiquitous *Bisporella citrina*.

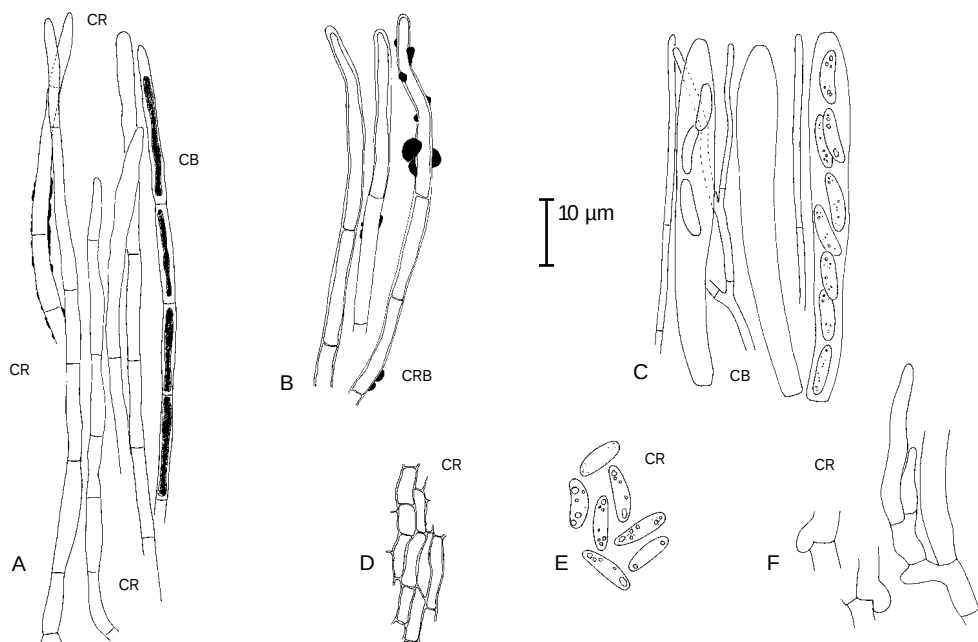
Amicodisca virella fundet på El af Chr. Lange i Pohjois-Karjala, Ilomantsi, Mekrijärvi, Finland, 30.8.1996 (JHP-96.117). Foto Jens H. Petersen.

Amicodisca svrcekii, holotype, fundet af Thomas Læssøe i Pohjois-Karjala, Ilomantsi, Koitajoki, Polvikoski, Palokangas, Finland 29.8.1996 (TL-4250). Foto Jens H. Petersen (96.080).

Amicodisca virella. Hymeniekarakterer. A, C & D fra Chr. Lange 30.8.1996, B fra TL-4831. A: Asci og parafyser. B: Sporer fra tørret materiale (tm). C: Sporer fra levende materiale. D: Sporer (tm). E: Sporer (tm). Vævskarakterer (excipulum). F, G, H fra Chr. Lange 30.8.1996, I & J fra TL-4831. F: Hår fra levende materiale. G: Hår fra tørret materiale. H: Mediane excipulum set udefra. I: Ensartet pigmentfyldt hår. J: hår uden genoplivning.

Amicodisca svrcekii. Isotype (TL-4250). A: Randhår. B: Randhår i Cresylblått. C: Asci og parafyser. D: Mediane excipulum set udefra. E: Sporer (tm). F: Ascusbasis uden hagecelledannelse, men med to nedad-vendte udvækster.

udseende, margin lidt højere end hymeniet, dette gråt. Som tørre er apotecierne helt lukkede og grønlig. Kødet (ectal excipulum) basalt af isodiametriske celler, gradvist overgående til textura prismatica og t. porrecta mod margin, vægge svagt fortykkede. Hår op til 120 µm lange, basalt 2-4 µm brede og mod spidsen 1-2 µm brede, cylindrisk-tilspidsende, noget bugtede, med op til fire tværvægge i den udragende del, tyndvæggede, uden udvækster, men med et varierende antal gulgrønne pigmentklumper (resin); i mikroskopet er de enkelte hår stort set farveløse i spidserne, men længere nede lyst gulgrønne, farven siddende på ydersiden på frisk materiale, indhold uden struktur, uden vakuoler; hår fra tørret materiale med tydelige mørke pigmentklumper, som for det meste opløses i KOH, Congo red (CR) og cotton blue (CB); opløses særlig hurtigt i KOH, hvor hårene for det meste fremtræder glatte og farveløse, men i sjældnere tilfælde grønfarvede af det opløste pigment.

Asci 8-sporede, uregelmæssigt kølleformede til cylindriske, 58-74 × 8-11 µm i CR ($x = 65,5 \times 10,2$ µm), tydeligt smallere i CB ($x = 8,8$ µm), mod spidsen tydeligt koniske, sjældnere mere afrundede, ikke dannet fra hageceller, nedad-vendte udvækster ikke set, poren tydeligt MLZ+. Sporer 17-25 × 4-6 µm ($x = 20,8 \times 5,3$ µm, $Q = 3,9$) i CR, 18-28 × 5,0-7,2 µm ($x = 23,4 \times 5,9$ µm, $Q = 3,9$) i levende tilstand, asymmetrisk el-lipsoidisk-tenformede med den ene side mere eller mindre plan; som levende i vand med tydelige vakuoler, farveløse, men af og til med indhold farvet som pigmentet på hårene, op til 10 % af de frie sporer med en tværvæg, resten encellede; fra tørret materiale tydeligt guttulate i CR, CB, cresylblått (CRB) og KOH, af og til med farvet indhold. Parafyser farveløse i frisk tilstand og fra tørret materiale, smalt cylindriske, mod spidsen op til 1 µm brede, ikke grenede eller grenede forneden.

MATERIALE: FINLAND: Etelä-Häme, Tammela, Mustiala, *Alnus*, 6.1867, Karsten (H); Pohjois-Karjala,

Ilomantsi, Mekrijärvi, Alnus, 30.8.1996, Chr. Lange s.n. (JHP-96.117) (TUR).

RUSLAND: Kamchatka, Uksichan River Valley, N for Eso, *Salix*, 11.8.1997, TL-4767 (C); Termalny, *Betula*, 17.8.1997, TL-4831 (C); Avacha River Valley, Razdolny, *Salix*, 23.8.1997, TL-4888 (C).

Både Velenovsky (1934) og Svrcek (1987) studerede indsamlinger fra „drivtømmer“ langs søer og floder. Yderligere indsamlinger af TL fra Kamchatka viser også en præference for stærkt vandholdigt ved. Baseret på det nu kendte materiale synes det som om begge *Amicodisca*-arter foretrækker vandmættet, afbarket løvtræsved. Der er dog en enkelt indsamling (TL-4831) fra en „tør“ lokalitet, hvor apotecierne var dannet på undersiden af en større birkestamme.

Navnet „*virella*“, valgt af Karsten, viser tydeligt, at den oprindelige diagnose blev lavet på basis af tørret materiale. Af en eller anden grund ændrer hårbeklædningen farve på dramatisk vis efter tørring.

***Amicodisca svrcekii* Raitviir & Huhtinen i Raitviir**

Makroskopisk som foregående art. Hovedforskellen ligger i sporedimensionerne og vel som en følge deraf ascusdimensionerne. Asci fra tørt materiale måler $52-56 \times 5,6-6,2 \mu\text{m}$ (CB), og sporerne er tydeligt mindre end hos *A. virella*, $7,2-8,6 \times 2,0-2,8 \mu\text{m}$ ($x = 7,9 \times 2,3 \mu\text{m}$) (CR). På levende materiale måler sporerne $11,5-16 \times 3,0-3,5 \mu\text{m}$. Andre forskelle er ikke tydelige. Som hos *A. virella* er der ingen hagedannelse på asci,

dog ses der ret ofte en nedadvendt udvækst fra basis, der ikke er iagttaget hos *A. virella*. Disse udvækster ser ud til at være til stede hos diverse skivesvampearter med simpel ascusbasis (cf. Huhtinen 1989).

Begge kendte kollektioner stammer fra våde habitater. De to farvebilleder viser tydeligt, hvor ens de to *Amicodisca*-arter er. Der skal samles betydeligt mere materiale før det kan afgøres om *A. virella* er mere almindelig end *A. svrcekii*, som de foreløbige data tyder på.

MATERIALE: FINLAND: Pohjois-Karjala, Ilomantsi, Koitajoki, Polvikoski, Palokangas, 29.8.1996, TL-4250 (JHP-96.080) (C holotype; TUR isotype).

TYSKLAND: Nordrhein-Westfalen, Ahaus, „Liesnerwald“, *Sambucus*, 12.11.1994, Siepe (Herb. Baral, studeret og illustreret af Baral).

Tak til Ain Raitviir og Hans-Otto Baral for værdifulde oplysninger og til Jens og Christian for henholdsvis billeder og indsamling.

Litteratur

- Huhtinen, S. 1989. A monograph of Hyaloscypha and allied genera. – *Karstenia* 29: 45-252.
- 1994. Finnish records of discomycetes: type studies on some Karsten species. – *Karstenia* 34: 5-12.
- Raitviir, A. 2000. Taxonomic notes on Dematiomycophora and Amicodisca. *Czech Mycology*, i trykken.
- Svrcek, M. 1987. New or less known Discomycetes. 15. Nové nebo méne známé diskomycety. 15. – *Ceska Mykol.* 41: 16-25.
- Velenovsky, J. 1934. *Monographia Discomycetum Bohemiae*. – 436 pp, 30 tab. Pragae.

Dette er en ny rubrik i Svampe, men Mykonyt er ikke nogen ny opfindelse, det er ved årsskiftet gået ind i sit femte år. Hidtil har Mykonyt været forbeholdt dem som har adgang til Internettet, men sådan skal det ikke være mere. Ikke helt, i hvert fald.

Mykonyt er i virkeligheden et elektronisk nyhedsbrev som udsendes jævnligt til alle som ønsker at være på postlisten. 1. januar 2001 var der 106 email-adresser på listen. I år 2000 blev der udsendt 73 nyhedsbreve, og tilsammen blev der rapporteret omkring 3000 enkeltfund, hvoraf 1231 fund fra år 2000 er inddateret i databasen over sjældne arter m.v. Men Mykonyt handler ikke kun om sjældne arter, det handler også om fund af de første morkler, rørhatte, skørhatte, kantareller etc. og i det hele taget alt hvad de enkelte bidragydere ønsker at fortælle om. Alt videre rapporteres undtagen i de tilfælde hvor jeg er i tvivl om rigtigheden af bestemmelserne. Langt størstedelen af de 107 adresser som modtager Mykonyt, har aktivt bidraget til indholdet, hvilket de naturligvis skal takkes for. Uden så bred opbakning ville ideen ikke fungere.

Nu kan en trykt rubrik der bringes en gang om året, naturligvis ikke viderebringe aktuelle oplysninger på samme måde som et elektronisk nyhedsbrev. Formålet med denne rubrik er da også at samle lidt op på nogle af de oplysninger der er indkommet i årets løb. De mest interessante fund vil stadig finde deres naturlige plads i rubrikken „Usædvanlige danske svampefund“.

De første indrapporteringer

Man kan finde svampe hele året rundt, men for mange starter svampesæsonen først rigtigt med morklerne. I år 2000 var det Rynket Klokke-morkel (*Verpa bohemica*) som blev fundet først. Bjørn W. Pedersen havde været ude på Vestvolden ved København allerede 3. marts og kunne berette at han havde fundet et lille frugtlegeme på 1 × 1 cm med nederste rand af hættens „helt fri af jorden“. I begyndelsen af april så Thomas Læssøe 40 eksemplarer samme sted, men desværre lå omkring halvdelen af eksemplarerne af denne sjældne svamp i en svampesamlers kurv.

Den 26. marts kunne Benny og Else-Marie

Christensen indrapportere de første eksemplarer af Spiselig Stenmorkel (*Gyromitra esculenta*) fra Stråsrø Plantage i Vestjylland, og en uge senere dukkede den også op flere andre steder. Den første rigtige morkel var Kegle-Morkel (*Morchella conica*) der blev fundet 8. april af Christian Lange ved Rubjerg Knude. Sådan plejer det også at være. De første eksemplarer af Spiselig Morkel (*Morchella esculenta*) blev fundet præcis en uge senere i Rugård Sønderkov på Djursland af Jens H. Petersen, og i løbet af få dage blev Spiselig Morkel også rapporteret fra mange andre dele af landet. I de sidste dage af april så den ud til at toppe, for på dette tidspunkt blev indrapporteringerne generelt forsynet med kiloangivelser. De første vårmusseroner (*Calocybe gambosa*) blev set den 16. april af Bjørn Petersen ved Roskilde, men først i juni så Vårmusseron ud til at være talrig.

Årets første rørhat var Punktstokket Indigørørhat (*Boletus luridiformis*) som blev fundet af Karen Nisbeth den 21. maj i Paradisbakkerne på Bornholm, og inden måneden var gået, var den fundet i næsten alle dele af landet. Den 23. maj kunne Erik Rald fortælle om årets første Fluesvamp, nemlig Gråbrun Fluesvamp (*Amanita excelsa*) fra Cottageparken nord for København. De første kantareller (*Cantharellus cibarius*) blev fundet 28. maj af Bjørn W. Pedersen, men de var stadig meget små. To dage efter kom også den første Skørhat, nemlig Broget Skørhat (*Russula cyanoxantha*) som Aksel V. Jørgensen fandt i Søllerød Kirkeskov. Årets første Ridderhat blev Gulplettet Ridderhat (*Tricholoma scalpturatum*) som Christian Lange fandt ved Rubjerg Knude 10. juni, og hen mod slutningen af juni blev der fundet masser af mykorrhizadannere overalt i landet. Vanen tro var knoldslørhattene blandt de sidste til at indfinde sig, og i år 2000 var det Galde-Slørhat (*Cortinarius infractus*) der kom først. Den blev fundet af Erik Rald i Ganløse Orned på Sjælland den 23. juli.

De mest indrapporterede arter

Den mest indrapporterede af de 10 overvågningsarter der var omtalt i Svampe 33, var Grå Slimslør (*Gomphidius glutinosus*). Den blev angivet

Majs-Slørhat (*Cortinarius olidus*) blev den mest indrapporterede rødlisteart i år 2000. 12 lokaliteter blev den fundet på, bl.a. ved østenden af Maribo Sønder sø den 7.10.2000 (JV00-447). Foto Jan Vesterholt.

fra 47 steder og var dermed også den mest indrapporterede svampeart i det hele taget. I 1999 var Cinnoberskællet Slørhat (*Cortinarius bolaris*) den mest indrapporterede overvågningsart, men den måtte i år 2000 nøjes med en andenplads og 40 lokaliteter. I den anden ende af skalaen blev Klidhat (*Rozites caperatus*) kun fundet fire steder, i øvrigt det samme antal steder som i 1996, 1997, 1998 og 1999. Safrankødet Slørhat (*Cortinarius traganus*) blev fundet to steder i 2000, men det var en stor fremgang, for den var ellers ikke set siden 1988! Det var Benny og Morten Christensen der genfandt den i Hoverdal og Stråse plantager.

Den oftest indrapporterede rødlisteart var den sårbare art Majs-Slørhat (*Cortinarius olidus*). Den blev i år 2000 fundet på 12 lokaliteter, heraf syv nye, alle beliggende i Storstrøms Amt. I det hele taget blev det et fint år for knoldslørhatte. Således forøgedes antallet af kendte lokaliteter for Orangegylden Slørhat (*C. elegantissimus*) fra 13 til 20, mens det for „dobbeltgængereren“ Prægtig Slørhat (*C. cedretorum*) blev til en fordobling fra tre til seks. Indtil 1998 var Prægtig Slørhat

kun kendt fra to af Århus' sydskov, men nu er der kommet fire lokaliteter til på henholdsvis Sydsjælland, Lolland, Falster og Møn. I det hele taget blev der fundet særdeles mange sjældne svampe i Storstrøms Amt i år 2000, og på en måde kan man sige at det var året hvor denne landsdel blev „genopdaget“ rent svampemæssigt. Men mere om det andetsteds i bladet.

De sjældne svampe

De mest opsigtsvækkende fund fra år 2000 var nok genfundet af Safrangul Fedtporesvamp (*Aurantioporus croceus*) og nyfundet for Danmark af Hare-Priksvamp (*Poronia erici*). Også de nye lokaliteter for Mønster-Lædersvamp (*Xylobolus frustulatus*) og Køllekantarel (*Gomphus clavatus*) var bemærkelsesværdige. Disse fund skal ikke omtales yderligere her, da de er omtalt særskilt i rubrikken „Usædvanlige danske svampfund“ i hhv. Svampe 42 og 43. Meget interessant var det også at Thomas Brandt-Pedersen kunne finde Isabella-Fluesvamp (*Amanita eliae*) i Skørting Overskov mellem Århus og Silkeborg. Det var den femte danske lokalitet i

Skarlagen-Vokshat (*Hygrocybe punicea*) var en af de vokshatte som blev set mange steder i år 2000. 17 lokaliteter blev den fundet på, bl.a. ved Tågelund ved Egtved den 1.10.2000 (JV00-394). Foto Jan Vesterholt.

alt og det første fund siden 1979. Det skal også bemærkes at Arne Jakobsen gjorde det første jyske fund af Fløjls-Mælkehat (*Lactarius lignyotus*). Den blev fundet i Stendal Plantage i Midtjylland.

Træboende kernesvampe tilhørende slægterne *Camarops* og *Nemania* (se artikel i Svampe 42) blev også fundet flere steder end sædvanlig. Årsagen til dette er nok især at de har fået større opmærksomhed, og at flere personer har ledt målrettet efter svampe på store træstammer. Det har samtidig betydet at der er blevet fundet mange andre træboende svampe i år 2000. Korralpigsvamp (*Hericium coralloides*) blev således set 17 steder, og Børstepigsvamp (*Creolophus cirrhatus*) blev set syv steder, hvilket i begge tilfælde er mere end i de tidligere år. Desuden blev der fundet nye lokaliteter for to meget sjældne arter knyttet til levende, store ege. Morten Christensen fandt Egetunge (*Buglossoporus quercinus*) på Storkeegen i Jægerspris Nordskov, og Pia Boisen Hansen fandt Gyldenbrun Lakporesvamp (*Ganoderma resinaceum*) på en Eg ved Kristianssæde på Lolland.

På overdrevene var det tilsyneladende et år

under gennemsnittet. Det var ikke noget stort år for blåhatte (*Entoloma* underslægt *Leptonia*), antagelig fordi sommeren ikke var fugtig nok. For vokshattene gik det lidt bedre, og fordi frosten først kom sent, fortsatte mange af dem helt frem til begyndelsen af december. Blandt de lidt sjældnere arter var det især Skarlagen-Vokshat (*Hygrocybe punicea*) der blev indrapporteret meget. 17 steder blev det til – klart over gennemsnittet, men stadig langt under rekordåret 1998 hvor den blev angivet fra hele 28 lokaliteter. Og så var Daddelbrun Vokshat (*Hygrocybe spadicea*) fremme igen for første gang siden 1995. To steder blev den set i år 2000 – dens rekordår var 1994 hvor den blev set 10 steder.

Hvordan går det i 2001?

Dette spørgsmål kan naturligvis ikke besvares på nuværende tidspunkt, men hvis du gerne vil være blandt de første til at vide det, bliver du nødt til at følge med i det elektroniske nyhedsbrev. Sørg også for at indrapportere oplysninger om dine egne fund. Man kommer på postlisten ved at sende en e-mail til mig på myco@vip.cybercity.dk.

Hemitrichia serpula – genfundet efter 200 år?

Thomas Læssøe & Mikkel Kemp

For over ti år siden besøgte jeg (TL) sammen med gode venner Bagholt Mose i Munkeskov syd for Herfølge, primært for at opleve en kalk-påvirket tørvemose med dertil hørende spændende blomsterflora. Mosen er kendt for bl.a. at huse Mygblomst. Vi fandt en masse fine blomster, men også midt i det bedste område en mængde Trompetblad (*Sarracenia purpurata*), en nordamerikansk plante, der åbenbart var blevet udplantet på lokaliteten. En uheldig handling, hvilket da også førte til, at vi nøjsommeligt fik fjernet alle synlige trompeter fra tørvemosfladen og siden blev hængt ud for vandalisme i Urt af alle steder.

I år (2000) genbesøgte jeg så lokaliteten med en af de gamle gutter fra dengang, men nu var det primært svampene, vi var efter, og det lykkedes da også at finde både jordtunger, rødblade og vokshatte på tørvefladen, men desværre også en del af førnævnte eksotiske indslag. Vi måtte altså bruge tid på efterlugning og kan samtidig konstatere, at Trompetblad udgør en reel trussel for vore tørvemoser, da den øjen-synlig trives yderst fint under relativt høje pH-værdier.

På traveturen gennem den omkransende ellesump fandt jeg til min meget store overraskelse et lille eksemplar af den meget karakteristiske slimsvamp (svampedyr) *Hemitrichia serpula*, som jeg er fortrolig med fra så forskellige egne som det østlige Polen, Peru og det fjernøstlige Rusland. Jeg vidste allerede på det tidspunkt, at arten ikke var set i Danmark i nyere tid. En anden hjembragt slimsvamp viste sig at være *Diderma singulatum*, der så vidt vi kan vurdere,

ikke tidligere er angivet/fundet i Danmark. Dette fik selvfølgelig MK, specialestuderende udi slimsvampe, til at spærre øjnene op, og det var ikke svært at lokke ham med på en tur til mosen. Her faldt Mikkel efter en tid igennem mosen til langt længere op end rart er, men jeg fik ham da hevet op af dyndet. Det samme var i øvrigt sket for min ledsager på den foregående tur, så man skal ikke tage i mosen med mig!

Vi fandt en masse spændende slimsvampe og også en masse voksskiver (til Lea ovre i Århus), men da æskerne var ved at være overfyldte, bestemte vi, at vi ville tage hjem kl. 14 eller evt. før, hvis vi genfandt *Hemitrichia*'en. Det første eksemplar havde nemlig udvist nogle anomale karakterer, sikkert på grund af en dårlig modningsproces, så vi var meget ivrige efter at finde mere typisk materiale. Kvarter i to lykkedes det! Igen måske ikke det største eksemplar, der er set, men dog tydeligvis en god *H. serpula*!

Eksemplaret sad på undersiden af, jeg ved ikke hvilket nummer rådden gren, der var blevet vendt. Det var altså langt sværere anden gang end første. Vi kunne i hvert fald tilfredse tage hjem i henholdsvis tør og mudret/våd tilstand. Efter at MK havde bestemt materialet, kunne en liste på 19 slimsvampe opstilles (se boks), hvilket må siges at være ganske fint for så korte besøg på en enkelt lokalitet. Vi fandt igen meget materiale af *Diderma singulatum*, især ved basis af star i ellesumpen. Også fundene af *Collaria* sp. (se foto) og *Cribraria violacea* er værd at nævne. Det er bestemt ikke usandsynligt at lokaliteten rummer flere mykologiske og myxomycetologiske overraskelser.

Thomas Læssøe, Botanisk Institut, Øster Farimagsgade 2D, DK-1353 København K, thomasL@bot.ku.dk
Mikkel Kemp, Botanisk Institut, Øster Farimagsgade 2D, DK-1353 København K, mikkelK@bot.ku.dk

Hemitrichia serpula, rediscovered after 200 years?

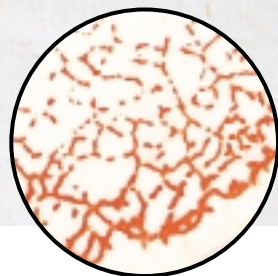
The first two collections from Denmark of *Hemitrichia serpula* are reported from a birch and alder dominated bog, where many other interesting myxomycetes and fungi have been recorded. The hitherto accepted Danish record of *H. serpula*, dating back 201 years (June 1800, locality not known), named by Fries based on a drawing by Schumacher, can not be accepted after detailed inspection of the original drawing (not the redrawn, altered version in Flora Danica). It is suggested that Schumacher's material represents a myxomycete sclerotium of the type *Badhamia utricularis* produces.

Hemitrichia serpula fundet i Bagholt Mose (TL-5926). Foto Thomas Læssøe.

Hemitrichia serpula fundet i Bialowieza nationalparken i Polen, 11.10.1984. Foto Thomas Læssøe.

Hemitrichia serpula tegnet af Schumacher, juni 1800.
Indsat sklerotium af *Badhamia utricularis*.

Det første danske fund af *Hemitrichia serpula*?

Heinrich Christian Schumacher (1757-1830) var en af Persoons samtidige og tilhørte sammen med Holmskjold, Oeder, Müller og Vahl den tids naturhistoriske elite. Schumacher arbejdede som læge og som professor ved Universitetet, men udførte et kæmpe floristisk arbejde ved siden af, der resulterede i publikationen *Enumeratio plantarum in partibus Sællandiae septentrionalis et orientalis*, der katalogiserede ikke mindre end 2189 plantearter og 925 svampe (inkl. slimsvampe), fundet i og omkring København. Det vil her føre for vidt at komme videre ind på Schumachers mykologiske arbejde, det fortjener klart en større artikel.

På Botanisk Museum (Centralbiblioteket) opbevares Schumachers upublicerede akvareller, og blandt disse findes en ikke særlig velliggende tavle af *Hemitrichia serpula* (navngivet *Trichia venosa* i floraen og på tavlen rettet til *T. reticulata*), gengivet herover. Denne tegning blev også lagt til grund for tavle 35, 2089, fig. 3 i

Flora Danica, hvor mosdelen ikke er medtaget. Lokaliteten er ikke opgivet, men antages at ligge på Nordøstsjælland i bred forstand. Fundet er fra 15. juni 1800 (i blyant på bagsiden), altså næsten nøjagtig 200 år før fundet i Bagholt Mose.

Der er så vidt vides ikke efterladt materiale af *H. serpula* i Schumachers herbarium (Bjørnekær & Klinge 1963). Fries (1829) citerede Schumachers tavle som *Trichia serpula* Pers. – arten tydeligvis opfattet i en meget bred forstand, fulgt af Raunkjær (1888) og Bjørnekær & Klinge (1963). Vi vil dog her betvivle den friesiske og senere fortolkninger af Schumachers tavle og navn. På bagsiden af tegningen er materialet åbenbart i første omgang henført til en bævre-svamp (*Tremella*), og vi synes at tegningen fint kan passe på et indtørret plasmodium af fx *Badhamia utricularis* (altså et slimsvampesklerotium og ikke en plasmodiekarp).

I andre slimsvampetegninger har Schumacher tydeligt tegnet dele af det modne kapillitium, men det er slående, at der ingen tråde er

Slimsvampen *Collaria* sp. fundet i Bagholt Mose (TL-5925). Foto Mikkel Kemp.

Slimsvampe fra Bagholt Mose 7.8.2000

(*: også fundet 18.7.2000)

Arcyria cinerea

Arcyria obvelata

Ceratiomyxa fruticulosa *

Cribraria violacea

Collaria sp. (TL-5925)

Diderma deplanatum

Diderma singulatum (TL- 5894) *

Hemitrichia serpula (TL-5926) *

Lamproderma arcyrioides

Leocarpus fragilis

Lycogala epidendrum *

Metatrichia vesparum

Perichaena corticalis

Physarum nutans

Stemonitis fusca

Trichia contorta var. *iowensis*

Trichia decipiens

Trichia persimilis

Trichia scabra

vist på *Hemitrichia*-tegningen. Også væksten ud på mosset og det perlesnorsagtige udseende minder mest om et sklerotium frem for en *Hemitrichia serpula* plasmodiekarp.

Hvis vores tese er korrekt, skal Bagholt-fundene regnes for landets første. Uden herbariemateriale bliver det dog svært at bevise endeligt. TL har set og samlet *H. serpula* ca. ti gange rundt omkring i verden, men aldrig med et udseende der svarer til Schumachers tegning.

MATERIALE: NØ-SJÆLL., Bjerrede, Munkskov, Bagholt Mose, undersiden af ege- eller birkegren, 18.7. 2000, TL-5893 (C); samme sted, undersiden af birkegren, 7.8.2000, TL-5926 (C).

Litteratur

Bjørnekær, K. & A.B. Klinge 1963. Die Dänischen Schleimpilze. Myxomycetes Daniae. – Friesia 7(2): 149-280, tav. 1-16.

Fries, E. 1829. Systema mycologicum 3. Gryphiswaldae.

Raunkjær, C.C. 1888. Myxomycetes Daniae eller Danmarks Slimsvampe. – Bot. Tidsskr. 17: 20-105.

Kliddet Fnughat (*Tubaria furfuracea* (Pers.: Fr.) Gillet) er vel næsten et skoleeksempel på hvor kedelig en lamelsvamp kan se ud. Lille, brun og særdeles uanselig. Når den alligevel skal omtales her, er det fordi den fra december til april formodentlig er den mest udbredte og almindelige hatsvamp i Danmark. På en spadseretur i vinterhalvåret kan man være næsten helt sikker på at møde den.

Kliddet Fnughat vokser typisk på jorden, og ser man godt efter, kan man se at den gror på førne og små stykker dødt ved. Den findes i løvskove, krat, parker og haver, og den synes at trives fint på træflis. Når den er til stede, ses den ofte i store flokke.

Hele svampen er næsten ensfarvet orange-brun. Hatten bliver 2-3 cm bred og har svagt stribet rand i fugtig tilstand, men ved udtørring forsvinder striberne, og hatten bliver lys. Ofte ser man små rester af lysebrunt slør på den yderste del af hatten, en karakter som er bag-

grunden for både arts- og slægtsnavnet. Lamellerne er bredt tilvoksede, hvilket er en god skilletekarakter i forhold til andre små brunsporede svampe, f.eks. hjelmhatte. Lamelfarven ændres ikke meget med alderen, da sporerne har næsten samme farve som de unge lameller. Stokken er cylindrisk og relativt kort, og der er ofte fine slørrester i en smal zone i den øverste del. Lugten er ubetydelig.

Kliddet Fnughat er som nævnt meget almindelig om vinteren, men den kan findes næsten hele året rundt. Når man især bemærker den om vinteren, er det fordi der ikke findes så mange andre små, brune lamelsvampe på den tid af året. Når Kliddet Fnughat klarer sig så godt på et tidspunkt hvor andre små brune svampe giver op, må det skyldes en særlig evne til at tåle lave temperaturer. Den ser ud til at kunne vokse videre efter natter og dage med frost, og måske har den direkte brug for en frostperiode før den rigtigt kommer i gang.

Kliddet Fnughat (*Tubaria furfuracea*) er meget almindelig i vinterhalvåret. Her er den fotograferet ved Ulbækhus på nordsiden af Vejle Fjord 11.1.1998 (JV98-004). Foto Jan Vesterholt.

Knud Preben Liisberg Hauerslev

29/9 1905 - 1/9 2000

fi resmedlem af Foreningen til Svampekundskabens Fremme,
af Gteborgs Svampekluubb og af Soransk Samfund

Foreningens æresmedlem, tandlæge Knud Hauerslev, er død 94 år gammel. Han var medlem af foreningen siden 1951, medlem af bestyrelsen fra 1958 til 1990, kasserer fra 1958 til 1975 og han var den danske mykolog i nyere tid, der har beskrevet flest nye svampearter.

Hauerslev voksede op i Korsør, hvor faderen var sagfører og sparekassedirektør. Moderen var hjemmegående og travlt beskæftiget med al slags håndarbejde, som Hauerslev tog til sig og drog nytte af hele livet. Han kom på Sorø Akademi, hvor især læreren i naturhistorie, Kristen Simonsen, varigt påvirkede den nysgerrige, opfindsomme og energiske dreng. Efter skolen kom han på Tandlægehøjskolen og blev i en alder af kun 23 år tandlæge. Efter en kort periode som tandlæge blandt andet i Schweiz nedsatte han sig i 1932 med praksis i Axelborg i København. Først da bygningens ejere, Landbrugsrådet, i 1974 selv skulle bruge lokalerne, måtte han opgive sin praksis, men ikke sin gerning.

Da han var 89 år, overværede jeg med nogen ængstelse, hvordan han ved hjælp af en gammel rusten kompressor fik smeltet en lille guldklump, hvorefter han ved at svinge en form rundt pressede guldet ud i en afstøbning af en af sine tænder. Da guldet var afkølet, blev det renset i kongevand (en blanding af koncentreret svovl- og salpetersyre) for at rense det for urenheder, hvorefter han var klar til at tage den slidte guldplombe ud og sætte den nye i hjemme i sin lejlighed, hvor hans gamle tandlægebor var installeret.

Det var karakteristisk, at han foretrak at lave de fleste ting selv, og hans tiltro til moderne tiders metoder og moderne priser var mildest talt beskeden! I sin hyggelige lille lejlighed på Finsensvej på Frederiksberg, som han beboede i 64 år, havde han i sit tætpakkede laboratorium flere hundrede forskellige kemikalier, og han havde nøje kendskab til, hvordan man skulle bruge dem. Lejligheden var dekoreret med

Hauerslevs på sin 80 års fødselsdag i 1985. Foto Ulrik Søchting.

smukke malerier af kunstnere, som han havde repareret tænder på, og som betalte ham med deres kunst. I skabe og skuffer opbevarede han en større mængde portvin og vermouth, som vi fik et glas af, når jeg kom på mit ugentlige besøg. Det var en sjælden og udsøgt fornemmelse at blive trakteret med en vin, der var årtier gammel og ofte fra en for længst hedengangen butik! Han stiftede aldrig familie, selv om det var lige ved i ungdommen, men en rejse adskilte på et forkert tidspunkt, og siden fik han for travlt.

Interessen for naturhistorie blev efterhånden kanaliseret over i edderkopper, som han til sin død havde et nært forhold til. Det var dog svampene, der blev hans hovedinteresse, og som kom til at optage ham lidenskabeligt gennem et halvt århundrede. Allerede et par år efter han var blevet medlem af foreningen, optræder hans navn i ekskursionsberetningerne, ofte sammen med M.P. Christiansen og J.E. Bregnhøj Larsen. De tre udgjorde tilsammen en lille „pindevendergruppe“ med en særlig forkærlighed for de såkaldte resupinate svampe eller barksvampe, svampe med et tyndt, skorpeagtigt frugtlegete. Christiansen havde været i mesterlære hos John Eriksson i Göteborg for at lære om denne gruppe svampe og arbejdede på en funga om de danske arter. Hauerslev og Bregnhøj Larsen hjalp til med indsamlinger og bestemmelser, og i resultatet, *Danish Resupinate Fungi I + II* (1959, 1960) har Hauerslev leveret en del af indsamlingerne og er medforfatter på en af de nye arter.

Respekten for Christiansen var og forblev stor, og det var ikke noget tilfælde, at Hauerslevs første egen nye art, *Christiansenia pallida* (1969), som også var en ny slægt, blev tilegnet ham. I de følgende 30 år publicerede han med jævne mellemrum nye svampe for videnskaben, nye for Europa, nye for Asien og selvfølgelig ikke mindst nye for Danmark. Foruden *Christiansenia* beskrev han tre andre nye slægter, *Melzericium*, *Renatobasidium* og *Sebacinella*, 45 nye arter, seks nye kombinationer og fire nye former, mens antallet af nye arter for Danmark fortaber sig.

Han deltog flittigt i næsten alle foreningens ture, hvilket på det tidspunkt var 5-7 om året, foruden i danske og internationale kongresser. Mange af foreningens ældre medlemmer vil huske hans karakteristiske høje, slanke skikkelse med lodenfrakken, den bløde hat og skuldertasken. Den var indrettet med en skarp dolk og kniv, en rosensaks, et større antal stykker avis-papir af en bestemt størrelse og et antal små æsker. Han sakkede hurtigt bagud på turene, fordi han skulle vende grenene om og se, om der var hvidlige, tynde overtræk på undersiden, som i så fald blev skåret af og pakket ind i avispapiret.

Hjemme blev de lagt til tørre et par dage, og så først begyndte det møjsommelige arbejde med bestemmelsen af arterne i mikroskopet. Dem havde han tre af i en fast opstilling. Først

blev svampen undersøgt under stereomikroskopet. Med et diagonalt knækket barberblad, der fungerede som en skalpel, men var meget billigere, skar han et lille stykke af svampen af. Den blev undersøgt i det ene mikroskop indlejret i forskellige medier, og når et af præparaterne var tilstrækkeligt godt, dvs. indeholdt de ting, der var nødvendige for en bestemmelse, blev det lagt over i det tredje mikroskop. Det havde et tegneapparat påmonteret, så billedet blev aftegnet på en lille pult, hvorfra han tegnede det af på et stykke standardpapir i en fast forstørrelse.

De fleste barksvampe er svære at kende uden en mikroskopisk undersøgelse, og efter hver ekskursion var der derfor mange timers arbejde, for til næsten alle sine bestemmelser lavede han en tegning af svampens sporer, hyfer, cystider og evt. andre kendetegn. Det blev efterhånden til tusindvis af tegninger af alle danske barksvampe. Et antal af dem stillede han generøst til rådighed til afsnittet om barksvampe i *Nordic Macromycetes* bind 2.

Arbejdet med de resupinate svampe og hans korrespondance med Eriksson førte til, at han i mange år bidrog til storværket om barksvampe, *The Corticiaceae of North Europe*, med indsamlinger og viden om arternes forekomst i Danmark. En række arter blev inkluderet på baggrund af hans fund, og han stillede villigt sit store materiale og viden til rådighed for værkets forfattere, John Eriksson og Leif Ryvarden, ligesom han modtog megen hjælp fra Erikssons side. I anerkendelse af hans store indsats for kendskabet til denne gruppe svampe udnævnte man ham til æresmedlem af Göteborgs Svampklubb.

Selv om det var alle barksvampe, der havde hans interesse, viede han gruppen med opdelt basidier, heterobasidiesvampene, sin særlige opmærksomhed. Det var som specialist i disse, at han skabte sig et verdensry med 38 af sine 45 nye arter. Det omhyggelige studium af præparaterne, der var nødvendigt for at tegne svampene, førte til, at han i nogle præparater opdagede flere forskellige sporeformer. Det ser man ret ofte, fordi en anden svamp har stået i nærheden og kastet sine sporer på den første. Ved nærmere eftersyn fandt han også basidier, der var afvigende fra dem, der var flest af, og så var nysgerrigheden vakt, og han kunne begynde at stykke sammen, hvad han virkelig så: Den ene svamp snyltede i den anden! Makroskopisk var det

Hauerslev ved arbejdsbordet. Foto Jonas Gramkow Barlyng.

svært eller umuligt at se, men i mikroskopet kunne han rekonstruere, hvad der foregik. Med *Christiansenia pallida*, der snylter på en art af Voksskind (*Peniophora*), ramte han første gang ind i emnet, men siden forfulgte han det med stor dygtighed og tålmodighed og beskrev en lang række arter, der snylter inden i andre.

Emnet blev efterhånden også taget op af udenlandske kolleger med succes, men det var Hauerslevs pionerarbejde som viste, at denne skjulte livsform var vidt udbredt blandt bævresvampene. Denne erkendelse, i kombination med den tidligere opdagelse af at Fyrre-Bævresvamp i virkeligheden snylter på en Blødende Lædersvamp (den hvide indvendige kerne i bævresvampen), førte til en hypotese om, at alle arter af bævresvampeordenen *Tremellales* er obligate parasitter. Det har siden vist sig at være

tilfældet og stemmer i øvrigt godt med deres nære slægtskab med brand- og rustsvampene.

Når Hauerslev publicerede sine nye arter, skete det ofte kun med en kortfattet tekst og uden teoretiske udredninger, men ledsaget af hans omhyggeligt udarbejdede og detaljerede tegninger. For ham var det arterne og deres adskillelse, der var interessant, og „det meste kunne man jo se på tegningen“. Hvordan arterne samledes i slægter og familier, havde heller ikke hans interesse. Arterne var grundstenene, og om de blev flyttet til andre slægter var ham lige meget, „det må andre tage sig af, hvis de er utilfredse“.

Han gemte ofte sine nye arter i mange år, indtil han havde haft tid til at undersøge grundigt, at de ikke allerede var beskrevet, men også i håb om at finde dem flere gange, hvilket også tit ske-

te. At beskrive en ny art på et enkelt fund var ham imod, medmindre den havde helt afvigende karakterer i forhold til andre. Derfor var han meget ærekær over for sine arter og ærgrede sig over de få, der blev synonymiseret. Det skete med nogle af hans *Myxarium*-arter, men uden at han blev overbevist om rigtigheden af dette. Den gruppe svampe det drejer sig om, ses som små gelatinøse vorter på træ. De kan siden vokse sammen og danne et sammenhængende overtræk. Problemet er, at allerede som vorter kan de have modne sporer og kan som følge deraf blive beskrevet i den tilstand, mens de som ældre vil have et andet udseende. Dette, samt tolkningen af hvad Hauerslev mente var cystider, mens en kollega mente, det var unge basidier, førte til en uenighed, som næppe bliver løst, før flere indsamlinger kan vise den fulde variation.

Hans kolossale indsats for mykologien såvel i bredden som i dybden betragtes selv af de mest fremtrædende professionelle kolleger verden over med den største respekt. Selv om det ikke var det, der på nogen måde var Hauerslevs drivkraft, betød det blå stempel fra anerkendte forskere inden for „hans“ svampegruppe, at det han lavede, havde værdi og blev fulgt med stor interesse. Et andet synligt tegn på den kollegiale respekt ses af, at han har fået ikke mindre end én slægt og fire arter opkaldt efter sig, noget der sker sjældent for en nulevende mykolog: *Hauerslevia* P. Roberts (med Hauerslevs *Sebacina pulverulenta* som typeart), *Hymenochaete hauerslevii* Léger, *Sistotremella hauerslevii* Hjortstam, *Vararia hauerslevii* Boidin og *Hyphodontiella hauerslevii* K.H. Larsson & Hjortstam.

I september 1999 fik Hauerslev en lille hjerneblødning som førte til hospitalsindlæggelse i længere tid. Da han kom hjem, var han åndeligt skarp og levende som altid, men benene gjorde knuder efter det lange sengeleje, og han lod sig overtale til at flytte i en beskyttet lejlighed med moderne faciliteter, elevator m.m. Flytningen var ikke en succes. Den tørre beton i den nye lejlighed udtørrede hans slimhinder, og det meget lys smertede i de øjne, der gennem tiderne havde kunnet se så mange fine og tynde (1/20 mm !), næsten farveløse overtræk på grene og kviste, men nu gjorde det umuligt for ham bare at bruge sit mikroskop. Oveni kom en fejlbehandling i forbindelse med et kateter, der stærkt forbitrede hans sidste tid, og det var en lettelse for ham, da

han stille sov ind.

Svampeindsamlingerne, der omfatter ca. 8.000 numre, hans omfattende samling af sært tryk og hans tusinder af tegninger opbevares nu på Botanisk Museum. Sin formue testamenterede han til Soranersamfundet, hvor den blev udgangspunktet for det nye kollegium for studerende fra Sorø Akademi i Smallegade på Frederiksberg, et byggeri han nåede at indmure grundstenen til.

Hauerslev skabte sig med sin svampeinteresse et navn, der for evigt vil sætte sig spor i mykologien. Han ofrede det meste af sin tid gennem 50 år på at aflure sine elskede svampe deres hemmeligheder, han afstod fra familie, fjernsyn og fjas, og han følte sig rigeligt belønnet. Vi andre har mistet en yderst beskeden, imødekomende og på sin stille måde meget markant personlighed. Et langt og værdigt liv er slut.

Henning Knudsen

Bibliografi (kronologisk)

- Hauerslev, K. 1956. Om fund af Judasøre (*Hirneola auricula-judae* (L.) Berk. i Korsør og nærmeste omegn. – *Friesia* 5: 266-270.
- 1969. *Thanatephorus cucumeris* (Frank) Donk fundet på *Impatiens noli-tangere* og *Urtica dioica* i Danmark. – *Friesia* 9: 40-42.
 - 1969. *Christiansenia pallida* gen. nov., sp. nov. A new parasitic homobasidiomycete from Denmark. – *Friesia* 9: 43-45.
 - 1975. New or rare resupinate fungi. – *Friesia* 10: 315-322.
 - 1977. New and rare Tremellaceae on record from Denmark. – *Friesia* 11: 94-115.
 - 1979. New or rare resupinate fungi from Denmark. – *Friesia* 11: 272-280.
 - 1979. Three new or rare resupinate fungi from Denmark. – *Friesia* 11: 281-286.
 - 1986. Three new tremellaceous fungi from Denmark. – *Windahlia* 16: 47-48.
 - 1987. New species and notes on resupinate fungi. – *Friesia* 11: 329-336.
 - 1989. Two new tremellaceous fungi from Denmark. – *Opera Bot.* 100: 113-114.
 - 1993. New tremellaceous fungi from Denmark. – *Mycotaxon* 49: 217-233.
 - 1993. The genus *Myxarium* (Tremellales) in Denmark. – *Mycotaxon* 49: 235-256.
- Hallgrímsson, H. & K. Hauerslev 1995. Lignicolous Jelly Fungi and Aphyllophorales in Iceland. – *Acta Bot. Isl.* 12: 35-52.
- Hauerslev, K. 1999. New and rare species of heterobasidiomycetes. – *Mycotaxon* 72: 465-486.

Landsdelsrapporter

Region Nordjylland

FSF Nord gik ind i året med ny arrangementskomité, og Henning Christensen, Bodil Jensen og Ole Hvass var dem, der trak læsset og fik tingene til at fungere. Traditionerne overholdes dog: der bliver stadig planlagt i fællesskab, på god vikingemanér, i Huset i Hasserisgade hver november.

I maj foretog vi en smuk tur til Buderupholm Bjergeskov og så på orkidéer – Fruesko og andet godt. Området langs Lindenberg Å var så smukt, at vi næsten glemte at lede efter svampe, og indimellem fik vi talt om heksekunst, natlige bade i Blåkilderne og meget andet. Demonstrationen gik mest med at forsøge at fastlægge varianter af hovporesvampe.

Fejborg Bakke i Vestvendsyssel er et sted, hvorfra man kan skue ud over både Kattegat og Vesterhavet. Den nærliggende Pajhede Skov er indhegnet og har overordentlig stor dyrebestand, hvilket afspejles i svampeforekomsterne. Blandt andet kan man studere, hvorledes rådyr fouragerer på svampefloret, kantarellerne og gransvovlhattene kan stå helt afpillede med kun lidt stok tilbage.

Store Vildmose indeholder nogle spændende arkæologiske lokaliteter syd for Brønderslev, og vi gennemgik de gamle jernalderager for svampe. Strågul Slørhat var en af de mere bemærkelsesværdige, men der var ikke den store artsrigdom, selv om vi forsøgte både nede i Fridas Badekar og oppe på Sandelsbjerg. Slank Snyltekølle kan man jo altid få i kurven hos os, men ellers kan de magre, sandede jorder være træls (nordjysk for forbandet møgkedeligt).

Vi havde flest besøgende til den årlige PR tur til Hammer Bakker sammen med Aalborg Kommune og Naturfredningsforeningen. 250 besøgende kiggede på vor udstilling og fik råd og vink og til tider lidt skældud for deres måde at behandle svampene på. En plastpose med 5 kg mast jord og svampe er ikke lige sådan at tale pønt om ...

FSF Nord er begyndt med flere og flere aftenture på hverdagsaftener (golf er blevet en stor konkurrent), og vi havde vellykkede arrangementer i skovene omkring Aalborg. I år 2001

vil vi arrangere endnu flere af disse 18.30 til 20.00 ture på forskellige hverdagsaftener.

En meget typisk ekskursion var vor ridderhattetur til Rødhus. Først ankommer Birgitte med en kurv med fremragende spisesvampe (Ægte Ridderhat denne gang). Så går vi i felten og afsøger terrænet for specialiteter og andet. Når vi så mødes med vort pauvre udbytte, ankommer Birgitte med to svingende fulde kurve med alt det, vi andre drømte om. Sådan er verdens goder så ulige fordelt ...

Til slut en opskrift fra FSF Nord, nemlig Kyllingeragout à la FSF (til 4 personer):

1000 g kyllingefilet
25 gram smør, 25 gram olivenolie
salt, peber, paprika, spidskommen
2 løg, 1 porre
4 gulerødder
200 gram svampe, f.eks. Prægtig Skørhat.
4 spsk. mel
1/4 liter fløde
Vildmosekartofler

Del kyllingekødet i mundrette stykker og brund det i smørret, tilsæt derefter krydderierne. Tilsæt tern af løg og porrer og gulerødder efter 20 minutter ved svag varme – lad det simre i yderligere 30 minutter. Rør fløden og melet sammen og hæld det over kødet og grønsagerne. Imens ristes små tern af svampene i olivenolien ved god varme (medmindre det er rørhatte, der skal af med væden først). Salt og peber og grønt drys efter smag (nogle vendelboer skal have lidt puddersukker over)!

Giv ragout'en et kort, hårdt opkog til flødesovsen er klar, og server med ragout, svampe og vildmosekartofler hver for sig. En Hancock eller en Limfjordsporter er et 'så ring' dertil.

Ole Faaborg

Østjysk Lokalfdeling

Aktiviteten i Østjysk Lokalfdeling i 2000 har ligget omtrent på niveau med tidligere års aktiviteter. Vi har afholdt 17 egentlige ture (syv forår/sommer og ti efterår/vinter), vort traditionel-

le forårsmøde kombineret med generalforsamling, mandagsaftener (åbent hus), julemøde, begynderkursus samt workshops. Også ret traditionelt (desværre) har det ret svingende deltagerantal været. Da jeg brokkede mig over dette i sidste års rapport, vil jeg ikke gentage brokkeriet her (nye læsere henvises til sidste års landsdelsrapport), men blot opfordre: Vi vil enormt gerne se nogle flere deltagere på vores arrangementer! Der er masser af plads!

Vore arrangementer har været rimeligt spredt ud over vort område, med ture fra Vejle til Randers og fra Ebeltoft til Silkeborg. Vi er dog blevet opmærksomme på, at vi skal være mere omhyggelige med at angive transportmulighederne til lokaliteterne, især af hensyn til dem der ikke selv har bil. Samtidig vil jeg dog gerne påpege at en af grundene til at turlederens telefonnummer er angivet ved de enkelte ture, er at man kan ringe til vedkommende (!) og eventuelt spørge til mulighederne for fælles transport. Ofte har turlederen en ide om hvem der kommer med til de enkelte ture, og kan henvise videre, så man kan arrangere et eller andet, i det mindste at man bliver samlet op et sted hvis lokaliteten er svær at komme til med offentlige transportmidler. Ligeledes hvis man er usikker på hvor mødestedet er, eller først dukker op senere, er det en venlig ide at ringe besked.

Mandagsaftenerne (åbent hus) er nu spredt ud over hele året og foregår normalt den første mandag i hver måned og hver mandag i svampesæsonen (de eksakte datoer står i programmet). Det er stadig vort håb at der ville dukke flere op, da det såmænd er vældig hyggeligt lige at mødes en gang om måneden og snakke svampe (og alt muligt andet!), men mandagsaftenerne er desværre hårdt ramt af manglende fremmøde, og det er svært at bevare gejsten, når det er de sædvanlige fire personer, der kommer hver gang. Vi har – igen – prøvet at lave temadage, hvor der er et svampeemne på programmet, uden at det gjorde så stor forskel.

Vi har også afholdt deciderede temadage med ekskursion med efterfølgende bestemmelser af fangsten, med meget svingende resultat, for nu at sige det mildt. På den ene tur dukkede kun turlederne op, på den anden var vi en ti stykker til et fint arrangement.

Begynderkurset i svampekendskab, som vi

efterhånden har afholdt i en menneskealder, har også været på programmet i 2000, dog i en anden form end sædvanligt. Vi prøvede som noget nyt at arrangere kurset som en serie ekskursioner kun for kursUSDeltagerne, og de var, synes vi selv, en stor succes, dels fordi deltagerne kom til at lave det de kom for: at samle svampe, dels var det ikke så leder-krævende, så vi, de berømte Tordenskjolds soldater, også blev skånet for at skulle på programmet hver eneste mandag i sæsonen. Denne struktur for begynderkurset er derfor sandsynligvis kommet for at blive, i hvert fald et stykke tid til vi får nogle nye ideer der skal afprøves.

Planerne for fremtiden er jeg egentlig ikke den rette til at udtale mig om, da jeg nu afgår som formand for lokalafdelingen, men jeg tror nu godt jeg alligevel vil vove at udtale mig på bestyrelsens vegne. Vi vil prøve at fastholde mængden af ture og sørge for at de er godt spredt, både geografisk i lokalområdet og tidsmæssigt. Samtidig vil vi være opmærksomme på at arrangere ture på steder der er nemme at komme til med offentlige transportmidler, ud over de mere specielle steder. Vi er som sædvanlig altid glade for at få forslag til hvor man kunne lave ture til! Mandagsaftenerne vil fortsætte i et eller andet omfang, sammen med eventuelle temadage (ideer modtages igen!). Forårsmøde, svampedag og julemøde vil der ikke blive ændret særligt ved. Vi kan altid bruge nye „hoveder“ der har lyst til at hjælpe med ved de forskellige arrangementer, og man behøver absolut ikke være svampeekspert for at være med! Kontakt bestyrelsen hvis du har lyst.

Af nye initiativer håber jeg at nyhedsgruppen vil videreudvikle sig, idet det er en nem og hurtig måde at kommunikere på (se omtale i programmet), men den skal lige indarbejdes i vores måde at arbejde på før den kommer til at virke fuldt ud. Men allerede nu begynder den så småt at virke som kalender og huskeseddel over lokalafdelingens arrangementer. Samtidig glæder jeg mig over at der nu er kommet en lokalafdeling for Østdjursland-området med selvstændigt program i foreningens program. Vi ser frem til et udbytterigt samarbejde med de aktive Grenåfolk. Ligeledes ser jeg med stor fornøjelse på det begyndende samarbejde med nordtyskerne, i første omgang med fælles ture. Der er bestemt andet end billige øl syd for

grænsen!

Svampemæssigt vil jeg ikke gå i detaljer, men henvise til Mykonyt på foreningens hjemmeside. År 2000 vil bl.a. blive husket for mange morkler. Vores klassiske morkelokalitet i Østjylland viste sig fra sin allerbedste side med masser og atter masser af morkler. Kantarellerne holdt sig mere på det jævne og brillerede igen ved at være tidlige, allerede omkring starten af juli var de der. Rørhattene sprang nærmest dette år over. Det er vist lang tid siden der er blevet samlet så få Karl-Johan. Det milde efterår gav en lang og udtrukket sæson, hvor visse arter aldrig viste de masseforekomster man kan finde på en normal sæson, men de kunne derimod findes i meget lang tid, og man kunne samle svampe langt ind i december!

Af de specielle ting skal lige nævnes at vi så Skællet Fåreporesvamp igen i år, igen fundet af Lise Samsø. Ligeledes fandtes Sommer-Trøffel igen på sin lokalitet ved Århus, denne gang med hele syv frugtleger, der ligefrem blev prøvespist på barksvampetemadagen!

Chr. Lange

Vesteregnens Svampeforening

Sæsonen hernede har i foreningsregi ikke været tilfredsstillende, årsagen må sikkert tilskrives to ting, nemlig for lidt fugtighed i efterårssæsonens start og det meget store stormfald vi havde i december 1999. Hovedparten af vore normalt givtige områder er faldet, og færdsel i disse områder har i praksis været umulig, og svampefloraen vil, især for mykorrhiza-svampenes vedkommende, være skadet adskillige år frem. Det der er kommet, er kommet enten før eller efter vores officielle turliste. Indsamlinger med godt resultat er alle foretaget i privat regi, hvor det primært er spisesvampe der jages, de dækker gode fund af Spiselig Morkel i foråret i Tønder-området, Prægtig Skørhat på Rømhø i forsæsonen og Violet Hekseringshat og Tåge-Tragthat i efter-sæsonen.

Vi havde dog under planlægningen forudset muligheden af en mager sæson hernede og derfor arrangeret en weekendtur til Klosterhede Plantage med deltagelse af 20 medlemmer. Turen var en succes, og noget lignende vil vi gentage i 2001.

Tage Jensen

Fyn – Pahati

For andet år i træk gik vores forårsekskursion til Helnæs, hvor der igen i år blev fundet en del morkler i løvskov på østkysten, men til gengæld stort set ikke andet. Nogle af morklerne blev fundet i en tæt bestand af Ramsløg, hvilket ingen af deltagerne havde iagttaget før, på trods af at nogle gennem tiderne havde gjort større fund af morkler. Bemærkelsesværdigt var det også at de som regel stod under døde elme – en iagttagelse som mange efterhånden har gjort i takt med det stigende antal døde elme.

I juli/august faldt bygerne meget spredt. Nogle steder var der pænt med svampe, andre steder næsten intet. Øster Skov ved Erholm Gods var en af de heldige lokaliteter. Den 13. august var der et pænt udvalg af forskellige skørhatte, rørhatte samt lidt kantareller.

Den 10. september havde vi svampeudstilling på Trente Mølle, hvor de besøgende blev præsenteret for et rimeligt udvalg af svampe.

Den 29. september - 1. oktober var vi på weekendtur ved Klitmøller i Thy. Ud over fund af en Blomkålssvamp, lidt Ægte Ridderhat samt en del tragt-kantareller, pigsvampe og forskellige andre spisesvampe blev der også lejlighed til at repetere forskellige arter af slørhatte tilhørende sektion *Dermocybe*, som vi sjældent ser i den fynske muld.

Kasmose Skov ved Strib den 14. oktober var ikke overvældende. Det mest ophidsende fund var Korkagtig Østershat (*Pleurotus dryinus*). Derefter besluttede vi os for at tage til Gals Klint for at se om Blækspruttesvampen stadig var fremme. I ugerne forinden havde jeg iagttaget snesevis af frugtleger, og til deltagerens betagelse var der stadig en del flotte eksemplarer. I år har den virkelig sat rekord i antal.

Det milde efterår fik flere Vårmusseroner til at skyde frem i Middelfart. Det seneste fund blev gjort den 9. december sammen med nogle Ager-Champignon.

Alt i alt må vi sige, at sæsonen startede behersket, men den har til gengæld været temmelig lang.

Klaus Sørensen

Sjælland

Bestyrelsen for den kun 1 år gamle „Lokalforening for Sjælland“ har med held både lanceret nye og genoplivet gamle aktiviteter i år 2000.

Værkstedsdag i Hørsholm den 2 september. På billedet ses Hans Strandberg og Anne Birgitte Scharff ved de udstillede svampe. Foto Susanne Thorbek.

Hidtil har samtlige svampekurser været afholdt i efterårssæsonen, men dette år bød forårsprogrammet på to meget forskellige sæksvampe-workshops. Den 14. maj gav Pia Boisen Hansen de seks kursusedtagere et fint indblik i nogle af problemerne med først at finde og senere bestemme små skivesvampe. Efter en hyggelig „pindevendertur“ i Geelskov tog holdet ind til Øster Farimagsgade 2 og gik, efter en kort vejledning, i gang med at navngive de små „skiver“ ved hjælp af bestemmelsesnøgler, mikroskoper og diverse håndbøger. Til slut lavede Jan Vesterholt en systematisk gennemgang af det indsamlede materiale fra såvel Geelskov som andre nordsjællandske lokaliteter.

En måned senere mødtes syv videbegærlige svampefolk kl. 19,30 inde på Københavns Universitet. Her holdt Jørgen Ludvigsen et glimrende foredrag om bægersvampenes morfologi og systematik samt deres forekomst på nogle grønlandske lokaliteter. Derefter prøvede eleverne under kyndig vejledning at bestemme nogle af deres medbragte Skjoldbæger-arter. Det var svært – men uhyre lærerigt.

I efterårssæsonen var der fin tilslutning til Bjørn Hirshals' traditionelle „Grundkursus i svampebestemmelse“. Men det kneb lidt med interessen for at nyde godt af den ekspertbi-stand, der blev stillet til rådighed både ved Jacob Heilmann-Clausens „Workshop om hat-svampe på træ“ og Steen Elbornes strålende kursus i bestemmelse af tragthatte. Til gengæld deltog der, foruden syv sjællændere, både to skåninger og en blekingbo i Thomas Læssøes glimrende kernesvampe-workshop.

Den sjællandske vinter var så mild, at der blev plukket Almindelig Kantarel i Tisvilde Hegn juleaftensdag 1999 og Tragtkantarel i Nyrup Hegn 2. januar 2000! Og forårsvarmen kom så pludseligt, at der i begyndelsen af marts på samme dag blev registreret friske frugtlegemer af Blomkålssvamp i Store Dyrehave og Rynket Klokke-morkel på Vestvolden. Men den tørre varme satte hurtigt en stopper for såvel morklernes som de øvrige forårssvampes videre udvikling. Naturligvis blev de 12 traditionelle forsommerekursioner trods alt afviklet med godt humør, og Henny Lohse reddede

Sankthans-kantarelgildet ved Grønnekilde i Gribskov ved at tilberede lækre smagsprøver i den medbragte wok ved hjælp af egne, selvplukkede, dybfrosne kantareller.

I løbet af 12 efterårsuger formåede tre superaktive lokalforeningsmedlemmer at afholde „hekseringsture“ med et deltagerantal på 10-20 personer hver eneste onsdag! Desuden var der i efterårets løb mulighed for at deltage i heldagsekskursioner med 10 forskellige ledere fordelt på otte søndage og fem lørdage. Heraf var Morten Christensens specialekskursion til Slagslunde Skov den 9. september så absolut den mest utraditionelle med mange interessante svampefund på store, faldne bøgestammer.

Heldigvis var vejret fint og svampefloret rigt omkring Hvidekilde i Gribskov den 10. september, da Henny, Dorte, Tove, Annie og Bjørn ved den populære svampefest både skulle sørge for at bestemme og tilberede deltagernes indsamlede svampe, så der kunne serveres lækker suppe og gratis kildevand til alle. 65 personer huskede at skrive i gæstebogen.

Takket være et yderst positivt samarbejde med Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum i Hørsholm kunne lokalforeningen afholde en instruktiv svampeudstilling i museets naturprægede skolestue. Forholdene var knap så ideelle, som de var hos Peter Liep. Men trods alt blev årets udstilling besøgt af ca. 250 naturinteresserede gæster, der stillede mange relevante spørgsmål til arrangørerne. Desuden har 15 trofaste „svampevenner“ som sædvanlig sørget for effektiv svampekontrol i Hørsholm hver søndag eftermiddag i september-oktober.

Interessen for de efterhånden velorganiserede „Åbent hus“-arrangementer, der afholdes på mandagsaftener i pavillonen på Øster Farimagsgade 2, har været stor i år. Mange medlemmer har med stolthed fremvist deres „hits“ eller nogle for årstiden usædvanlige svampearter, mens andre har ønsket at få navngivet weekendens fund. Som regel har de tilstedeværende erfarne mykologer da kunnet sætte navn på de fleste af svampene, hvorefter eventuelle sjældne arter enten er blevet afleveret til museet eller indberettet til Mykonyt. For øvrigt blev der i september atter skabt mulighed for både at gennemse og købe de glimrende håndbøger fra Svampetryk direkte på „Åbent hus“-møderne.

Som sædvanlig var der god tilslutning til det traditionelle julemøde, hvor der blev vist lysbilleder fra det forgangne år, afholdt konkurrence i bestemmelse af svampedia, drukket gløgg, hyggesnakket og afholdt lotteri med mange svamperelevante præmier. Derimod var interessen for lokalforeningens generalforsamling desværre ikke særlig stor, og deltagelsen i de to årlige planlægningsmøder var absolut under lavmålet! Men der er faktisk hårdt brug for friske kræfter og nye initiativer både til undervisning og til ledelse af de mange ekskursioner. Forhåbentlig vil mindst 10 af lokalforeningens godt 1000 medlemmer deltage aktivt i forårets planlægningsmøde!

I håb om at fremme den sjællandske svampekundskab endnu mere har Anne Storgaard oprettet en inspirerende hjemmeside på Internettet. Ved at klikke sig ind på „Lokalafdelingen for Sjælland“ via www.mycosoc.dk vil man bl.a. kunne finde ajourførte oplysninger om kommende arrangementer.

Betty Klug-Andersen

Bornholm

På Bornholm startede sæsonen som vanligt med forårstur i maj. Jeg havde været så letsindig at love Punktstokket Indigo-Rørhat på turen i Paradisbakkerne, men gudskelov fandt jeg dem da også. (Jeg vidste, hvor jeg skulle lede).

Så blev der en pause til vore tre aftenture i juli/august. Disse aftenture er vi meget glade for. Uanset hvordan svampefloret ser ud, kommer der altid mange deltagere. Og igen i år meldte alle om mange kantareller. Holder det aldrig op?

Nu gik det slag i slag med søndagsture, åben svampebestemmelse og til sidst juletur med suppespisning. Vore ekskursionsledere ovrefra var Jens H. Petersen, som vi havde med i Paradisbakkerne og ved Onsbæk Plantage, samt Erik Rald, hvor vi var i Vestermarie Plantage og Bodilsker Plantage. Begge de herrer blev præsenteret for nogle af vore bornholmske lækkerbiskener. I år har jeg rigtig bemærket, at alle jer ovrefra er begyndt at afsætte tid til at deltage i vore ture. Det er utrolig rart. Vi har aldrig haft så mange „gæster“ før! – bliv endelig ved med det. Vi føler os mere som en del af jer på den måde!

Karen Nisbeth

Forfattervejledning

Manuskripter

Artikler til Svampe kan sendes som attachment til e-mail eller afleveres på 3,5" diskette fra PC eller Mac. Kommer teksterne fra PC, skal de være lagret som Word, WordPerfect eller som ASCII-dokumenter (også kaldet DOS-tekst).

Hvis du er i tvivl, så kontakt Jan Vesterholt.

Indlæg til bladet kan naturligvis også afleveres maskinskrevet.

Manuskripter sendes til Jan Vesterholt, Thomas Læssøe eller Mogens Holm, på Mac-formatterede disketter dog altid til Jan Vesterholt.

Illustrationer

Fotografier der ønskes bragt i farve, afleveres som film (dias eller negativer). Fotografier til sort/hvid illustration afleveres som dias eller som papirkopi i formater op til A4. Stregtegninger afleveres i dobbelt størrelse, dog maksimalt i A4-format.

Udbredelseskort, diagrammer, tabeller og lignende afleveres som skitser der af redaktionen rentegnes på computer.

Ved spørgsmål angående illustrationer, kontakt Jan Vesterholt eller Pia Boisen Hansen.

Navnebrug

Ved dansk svampenavngivning følges navnelisten som er tilgængelig på www.mycosoc.dk.

Afleveringsfrister

Stof til forårsnummeret af Svampe skal være redaktionen i hænde senest den 15. november; stof til efterårsnummeret senest den 1. maj.

Indholdsfortegnelse

1 En ny trøffel på markedet Christian Lange	<i>A new truffle on the market</i>
6 Status over Sommer-Trøffel i Danmark Christian Lange	<i>Status of <i>Tuber aestivum</i> in Denmark</i>
9 En sæson i Møllers fodspor Pia Boisen Hansen	<i>In the footsteps of F.H. Møller</i>
14 2000 – et godt år for registrering af sjældne svampearter ... ? Benny Christensen	<i>2000, a good year to find rare fungi?</i>
18 Foreningens navneudvalg Preben Graae Sørensen	<i>The society committee for vernacular names</i>
19 Hvad er <i>Cortinarius glaucopus</i>? Thomas Stjernegaard Jeppesen & Tobias Frøslev	<i>What is <i>Cortinarius glaucopus</i>?</i>
26 Anmeldelser (Signalarter, Sikre spisesvampe i de vestjyske plantager, Svampe, lette at kende)	<i>Book reviews</i>
28 Fællesnordisk hekseringstræf år 2000 Johan Meyer	<i>Nordic mushroom hunters' meeting in year 2000</i>
29 Papegøje-Vokshat, en meget variabel svamp David Boertmann	<i><i>Hygrocybe psittacina</i>, a strikingly variable fungus</i>
33 Vidste du ... Flemming Rune	<i>Did you know . . .</i>
34 Hjemmeside for lokalforeningen for Sjælland Anne Storgaard	<i>The web-site of the Sjælland division of the Danish Mycological Society</i>
36 Debat	<i>Debate</i>
37 Diplomtagere 2000	<i>New diploma holders</i>
38 Usædvanlige danske svampefund	<i>Notes on rare fungi collected in Denmark</i>
43 <i>Amicodisca</i> – en skivesvampeslægt med to smukke, men næsten ens arter Seppo Huhtinen & Thomas Læssøe	<i><i>Amicodisca</i>, a genus with two beauties</i>
48 Mykonyt	<i>Mycology-news</i>
51 <i>Hemitrichia serpula</i> – genfundet efter 200 år? Mikkel Kemp & Thomas Læssøe	<i><i>Hemitrichia serpula</i>, rediscovered after 200 years?</i>
55 Sæsonens art: Kliddet Fnughat Jan Vesterholt	<i>Profiles of fungi: <i>Tubaria furfuracea</i></i>
56 Knud Preben Liisberg Hauerslev 29/9 1905 - 1/9 2000	<i>Knud Preben Liisberg Hauerslev 29/9 1905 - 1/9 2000</i>
60 Landsdelsrapporter	<i>Regional reports</i>

Omslagsbillede: Fureskivet Huesvamp (*Mycena stylobates*). Foto Jens H. Petersen.

ISSN 0106-7451